

HELSINGIN KANTA-KAUPUNGIN
P A L O M U U R I T
JA NIIDEN MAHDOLLISUUDET
TÄYDENNYSRAKENTAMISEEN
CASE: EIRAN KORTTELI 121

M E T R O P O L I A A M K
RAKENNUSARKKITEHTUURI
O P I N N Ä Y T E T Y Ö
H E I K K I R I T A L U O M A
K E V Ä T 2 0 2 0

Tiivistelmä

Tekijä	Heikki Ritaluoma
Otsikko	Helsingin kantakaupungin palomuurit ja niiden mahdollisuudet täydennysrakentamiseen
Sivumäärä	69 sivua + 3 liitettä
Aika	12.5.2020
Tutkinto	Rakennusarkkitehti (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Rakennusarkkitehtuuri
Ammatillinen pääaine	Rakennusarkkitehtuuri
Ohjaajat	Lehtori Janne Järvinen Lehtori Jarkko Könönen

Kaupungistumisen jatkuessa kaupunkien tiivistäminen on välttämätöntä. Helsinki on suurimmaksi osaksi hyvin väljään rakennettua ja täydennysrakentamisen mahdollisuuksia on taajama-alueilla runsaasti. Tämä opinnäytetyö keskittyy Helsingin kantakaupunkiin, jossa asuntojen kysyntä on suurinta. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää mitä mahdollisuuksia paljaat palomuurit tarjoavat Helsingin tiiviin kantakaupungin kehittämiseen.

Opinnäytetyön alkuosa koostuu Helsingin kantakaupungin palomuurien arvojen, historian ja tyyppien tutkimisesta. Loppuosassa tutkitaan tiivistä kaupunkia, sen kehittämistä ja palomuuripaikkojen mahdollisuuksia.

Tutkimuksen tuloksena Helsingin paljailla palomuuureilla on historiallisia ja kaupunkikuvallisia arvoja, mutta ne myös tarjoavat mielenkiintoisia paikkoja täydennysrakentamiselle. Tulevaisuuden kaupunkielämä tarkoittaa tiivistymistä, erilaisia kaupunkitiloja, pieniä asuntoja, yhteisiä korttelitiloja, ihmislähtöistä arkkitehtuuria ja urbaania luontoa. Opinnäytetyöni tulosten mukaan tyhjillä palomuuureilla on paljon potentiaalia kaupungin kehittämiseen, mitä havainnollistetaan aksonometrisillä konseptikuvilla sekä Eiran korttelin 121 täydennysrakentamisen luonnossuunnitelmalla.

Avainsanat Helsinki, kantakaupunki, kaupunkikuva, kaupunkitila, palomuuuri, tiivis kaupunki, täydennysrakentaminen

Abstract

Author Heikki Ritaluoma
Title Firewalls of Helsinki Centre and
Possibilities for Urban Infill

Number of Pages 69 Pages + 3 Appendices
Date 12.5.2020

Degree Bachelor of Construction Architecture
Degree Programme Construction Architecture
Professional Major Construction Architecture

Instructors Janne Järvinen, Lecturer
Jarkko Könönen, Lecturer

Urbanization continues and cities are forced to seek a more compact form and higher densities. Helsinki is a sprawling city with plenty of unused spaces outside the city centre. The purpose and aim of the project was to focus on the dense Helsinki Centre and its visible firewalls to find solutions for forgotten places and possibilities for the urban infill.

The methods used in the project were the study of the visible fire walls in Helsinki Centre, the study of the compact cities and the analysis of what kind of possibilities firewalls have for infill developments in the Helsinki Centre. The results indicate that the firewalls in Helsinki Centre have a lot of values and possibilities. Urban life will change in the future and Helsinki is open-minded for creative new ideas for the development of the city.

The project was important for the future of the cities in general because it gives faith for new urban thinking and design. Some possibilities are presented with axonometric concept drawings and in detail with the case study: Urban Infill of Residential Quarter in Eira, Helsinki.

Key Words Firewall, Helsinki, City Centre, Cityscape, Compact City, Urban Infill, Urban Space

- 0 Aluksi** 6
 - Taustaa 6
 - Tutkimus 6
 - Suunnitelma 7

- 1 Helsingin kantakaupungin palomuurit** 8
 - Määritelmiä 9
 - Arvot 9
 - Puukaupunki 10
 - 1800-luvun kaupunkitalot 11
 - Sisäpihojen palomuurit 12
 - Tontin sisäiset rakennusrajat 15
 - 60-luvun tehottomat kulmat 16
 - Grynderien umpipäät 16
 - Palomuurien rajaama tila 18
 - Palouuri tilassa 19

- 2 Palomuriin rakentaminen** 20
 - Palomuri teknisesti 21
 - Nykyisiä palomuurirakenteita 23
 - Pintakäsittely 24
 - Aukot ja parvekkeet 25
 - Luonnonvalo ja yksityisyys 26
 - Esteettömyys 27
 - Paikalla olevat rakennukset 28

- 3 Tiiviin kaupungin täydennysrakentaminen** 30
 - Tiivis kaupunki 31
 - Tiiviys kokemuksena 33
 - Yhtenäinen kaupunkikuva 34
 - Elävä kaupunkitila 36
 - Helsingin kantakaupungin täydennysrakentaminen 39
 - Täydennysrakentaminen hankkeena 43
 - Paikka ja yhteisö 44
 - Muuttuva asuminen 46
 - Korttelit 49

- 4 Case Eiran kortteli 121** 52
 - Kortteli 53
 - Ympäristö 56
 - Suunnitelma 57

- 5 Lopuksi** 64
 - Johtopäätökset 65
 - Seuraavaksi 67

- 6 Lähteet** 68

- Liitteet**

0 Aluksi

Taustaa

Tämä Metropolia AMK:n rakennusarkkitehtuurin opinnäytetyö ei ole hankkeistettu, vaan on lähtöisin tekijän omasta mielenkiinnosta. Niin tutkimus- kuin suunnitteluosuuteenkaan ei liity muita osapuolia. Opinnäytetyön tekijän mielestä Helsingin kantakaupungissa rakennusten umpinaiset päätyseinät, toisin sanoen palomuurit, luovat kaupunkikuvaan keskeneräisyyden ja suunnittelemattomuuden tunnetta, ja pohtii miten seiniä voisi hyödyntää täydennysrakentamiseen. Kaupungin paljaat palomuurit tuntuivat tarjoavan paljon käyttämättömiä mahdollisuuksia, niidenhän voi ajattella olevan pystysuoria rakennuspaikkoja.

Tutkimus

Opinnäytetyön tutkimuskysymykseni oli: Miten Helsingin kantakaupungin paljaita palomuuureja on mahdollista hyödyntää täydennysrakentamiseen? Nopea vastaus olisi ollut: rakentamalla niihin. Tämä ei tietenkään riitä, koska rakentamisen täytyy aina parantaa ympäristöään, ja jos jo valmiiksi tiiviiseen ja suosittuun rakennettuun ympäristöön vain lähdetään rakentamaan samaan tapaan kuin muualle, tuloksena voi helposti olla ympäristön huonontaminen.

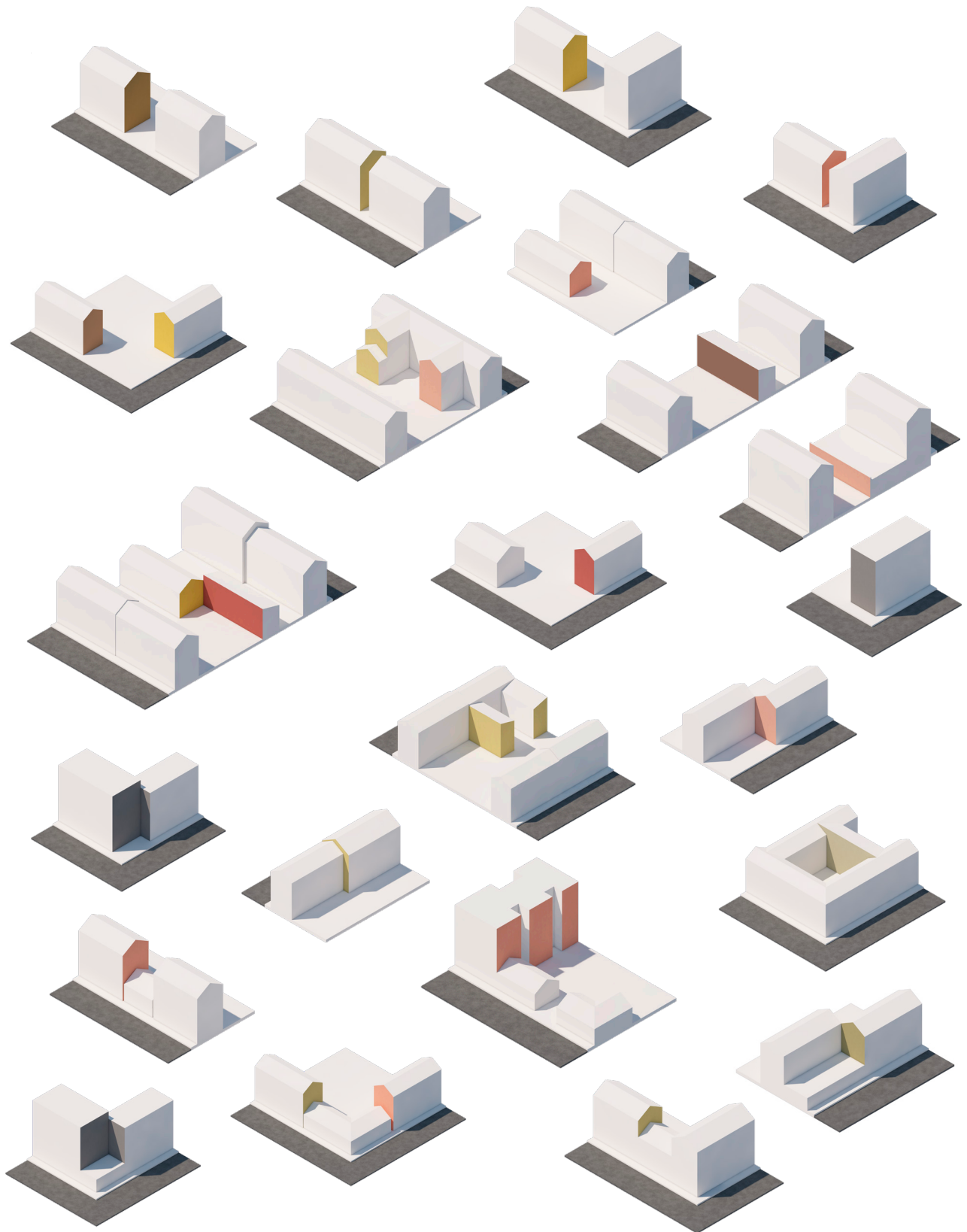
Opinnäytetyön tekeminen oli minulle tutkimusmatka, joka tarjosi paljon yllätyksiä. Aloitin vapaiden palomuurien etsimisen Helsingistä käyttämällä kolmiulotteista karttapalvelua. Menetelmä oli antoisa ja tarjosi konkreettisten paikkojen lisäksi varmuuden tutkimuksen tarpeellisuudesta, sillä tyhjiä rakennusten seiniä löytyi helposti. 3D-karttapalvelun lisäksi jalkautuin kantakaupungin kaduille tutkimaan mahdollisuuksia paikkojen vierestä, mikä tietenkin antoi paremman käsityksen katutilasta ja ympäristöstä. Jalkautuessa löysin myös paljon uusia palomuuureja ja aukkoja korttelirakenteissa. Jo varhain tuli selväksi, että Helsinki on täynnä mahdollisuuksia. Olin tiedostanut ennen tutkimuksen aloittamista, että Helsingissä ei ole pulaa rakennuspaikoista. Helsinki on suurimmaksi osaksi harvaan asuttua ja tiivistämisen mahdollisuuksia on taajamissa riittämiin. Tutkimuksessa keskityinkin Helsingin kantakaupunkiin eli jo tiiviisti rakennettuun ympäristöön.

Jo tutkimuksen varhaisessa vaiheessa tunsin jotakin epäilyttää. Palomuuriseinien runsas määrä niin katujen kuin sisäpihojen puolella yllätti. Eikö palomuurien näkyville jääminen olekaan merkki keskeneräisyydestä ja suunnittelemattomuudesta? Oliko tämä tutkimukseni oivalta-valta tunnut hypoteesi osoittaunut heti vääräksi ja jatko menettänyt merkityksensä? Myös korttelien sisäosien jakaminen tonttikohtaisesti ja yhteiskäyttötilojen rajautuminen kellarisauunaan ja kuivausullakkoon tuntuivat ristiriitaisilta käsitykseeni urbaanisuudesta. Ovatko kaupungin tiiveimpien alueiden asukkaat ja toimijat kaikista yhteisövastaisimpia ja yksityisydenhaluisia? Ovatko aidoilla rajatut tontit ja asfaltoidut pysäköintikentät arvokkainta, mitä kaupunkilaiset haluavat? Olinko ymmärtänyt jotakin väärin? Minulla oli paljon kysymyksiä, mutta päätin etten lähde etsimään niihin vastauksia. Sen sijaan kaupunkitutkimukseni toi esille vaihtoehtoisia näkemyksiä ja tulevaisuuden visioita, jotka eivät vain kuvaa toisenlaista elämää, vaan osoittavat että muutoksen tapahtuminen on tarpeellista, jopa välttämätöntä. Helsingin tiiviin kantakaupungin tiivistäminen johtaa muutokseen, se miten se tapahtuu ja mitä se tarkoittaa on paljolti kiinni arkkitehtuurista. Mahdollisuuksia täydentämiseen ja kehittämiseen on paljon, haastavinta on parhaiden ratkaisujen valitseminen.

Suunnitelma

Opinnäytetyöhön kuului tutkimusta tukeva suunnitteluosuus, jonka toteutin Helsingin Eirassa korttelin numero 121 täydennysrakentamisen luonnossuunnitelmalla. Korttelissa oli monta palomuuriseinää, joten mahdollisuuksia oli paljon ja vaihtoehdot kiehtoivat. Suunnitelma keskittyi kortteli pohjoisosaan, jossa kolme pihamaata oli mahdollista yhdistää yhdeksi yhteiseksi alueeksi. Lähtökohtana oli korttelin tilankäytön tehostaminen ja viihtyisyyden parantaminen täydennysrakentamisella olemassa olevat rakennukset säilyttäen ja huomioonottaen. Lopputuloksena on paikkaan sidonnainen, korttelia yhtenäistävä, yhteisöllisyyttä lisäävä, yksityisyyden huomioonottava ja korttelia elävöittävä ehdotus.

1 Helsingin kantakaupungin palomuurit

Määritelmiä

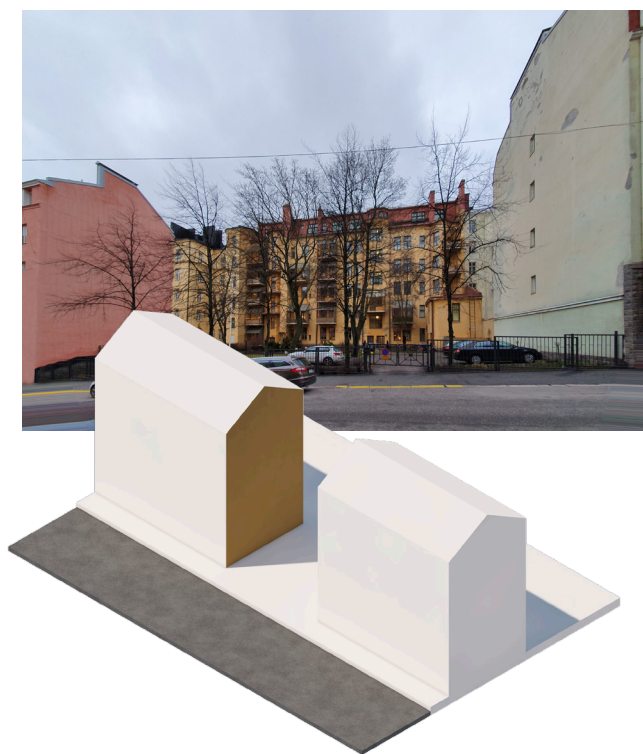
Palomuuuri on seinä, joka määrätyn ajan estää palon leviämisen sen toiselle puolelle ja kestää siihen liittyvän rakennuksen tai sen osan sortumisen ja sortumisesta aiheutuvat iskut. Mikäli rakennetaan niin lähelle toista rakennusta, että palon leviäminen on ilmeistä, taikka kiinni toiseen rakennukseen, on käytettävä palomuuria. (Ympäristöministeriö 2002.)

Tiiviissä kaupunkirakenteessa, jossa tontit ovat pieniä ja rakennukset muodostavat yhtenäisiä kortteleita, rakennuksen naapuritontin rajassa tai hyvin lähellä sitä oleva ulkoseinä on yleensä palomuuuri. Käytän tässä opinnäytetyössä selkeyden vuoksi sanaa palomuuuri käsittämään kaikkia kaupunkikuvassa näkyviä umpiseiniä.

Tutkimus keskittyy Helsingin tiiviiseen kaupunkirakenteeseen, rajattuna alueena kantakaupunki. Helsingin kantakaupungilla tarkoitan aluetta, joka kuului kaupunkiin ennen 1. tammi-kuuta 1946 tapahtunutta suurta alueliitosta.

Arvot

Kuva 1.

Kaupunkikuvassa näkyvät paljaat palomuurit voi nopeasti tuomita keskeneräisyytenä tai huonona suunnitteluna. Juha Ilosen mukaan palomuuureihin sisältyikin oletus, että ne jäisivät näkymättömiin viereen rakennettavan talon kätkemäksi. (Ilonen 1996.) Helsingin kantakaupungissa rakennusmääräysten ja -tapojen vaihdellussa jopa vain parin kymmenen vuoden välein yhdessä ympäristöstään välittämättömän suunnittelun seurauksena palomuuureja on jäänyt suhteellisen paljon näkyviin. Helsingin kantakaupungissa näkyvät palomuurit kertovat kaupungin historiasta ja luovat kerroksellisuutta kaupunkikuvaan. Palomuuriseiniä voidaan pitää jopa nähtävyyksinä ja arvokkaana kaupunkikuvan osana.

Kuva 1. Punavuori, Merimiehenkatu 13. Vuonna 1900 valmistunut puutalo on jäänyt samalla tontilla olevien vuoden 1910 ja, yllättäen vanhemman, vuoden 1896 rakennusten palomuurien ympäröimiksi. (Valok. kirjoittaja)

Kuva 2.

”Kivikaupungiksi muuttuvassa kaupungissa kadulle näkyviä palomureja väheksyttiin keskeneräisen kaupungin tunnusmerkkeinä. Liikekeskustassa niitä hyödynnettiin usein mainostekstien pohjina. Pihan puolelle piiloutuneina palomuurit voi nyt nähdä mahtavina käsin muuraamisen monumentteina, joiden hiljainen olemus on takapihojen tahtonta arkkitehtuuria voimakkaimmillaan.”
Juha Ilonen (Ilonen 2005)

Kuva 2. Kamppi, Kalevankatu. Pysähtyneen muutoksen kaupunkinäkömä.
(Valok. kirjoittaja)

Puukaupunki

Helsinki oli vielä 1800-luvulla matalien puutalojen kaupunki. Juha Ilonen mukaan kerrostalojen rakentaminen alkoi vähitellen vuodesta 1860 ja puukorttelit muuttuivat sattuman varaisesti, tontti kerrallaan, kivikaupungiksi. (Ilonen 1996.) Puutalotonteilla päärakennus sijaitsi kadun varrella ja muut apurakennukset pihapiiriä ympäröiden tontin muilla reunoilla. Myös ensimmäiset kerrostalot sijoitettiin tuttuun tapaan kiertämään tontin reunoja, mikä ei pienillä puutalotonteilla muodostanut vain syviä ja vähävaloisia sisäpihoja, vaan myös suuria palomureja viereisille tonteille päin.

Rakennusjärjestykset eivät juurikaan rajoittaneet rakentamisen tehokkuutta ja rakennuttajat halusivat saada mahdollisimmat paljon vuokrattavia tiloja, joten tontit rakennettiin mahdollisimman täyteen. (Neuvonen 2006.) Määräysten mukaan naapuritontille päin olevaan seinään sai tehdä ikkunoita, jos se oli kolmen metrin päässä rajasta. Näin ensimmäisten kerrostalojen palomureihin muodostui kuiluja, joihin sijoitettiin aukkoja ja varmistettiin ilmansaantia puulämmitteille laitteille. Valoa kuilut eivät juurikaan tuoneet, varsinkaan kun palomuuria vasten rakennettiin viereiselle tontille toinen kerrostalo.

Kuva 3.

Kuva 3. Punavuori, Merimiehenkatu 10. Vuonna 1890 valmistunut puutalo on jäänyt samalla tontilla olevan vuoden 1920 ja naapurissa olevan vuoden 1952 rakennusten palomuurien väliin.
(Valok. kirjoittaja)

Kuva 4.

Kun kerrostaloja alettiin Helsingissä rakentamaan, niitä alkoi nousemaan sattumanvaraisesti eri tonteille. Nykyaikana voi vain kuvitella, miten paljon yleisempi näky palomuurien muodostamat suuret seinäpinnat olivatkaan vielä 1900-luvun vaihteessa Helsingin katukuvassa.

Kuva 4. Punavuori, Merimiehenkatu 13. Vuonna 1900 valmistunut puutalo on jäänyt samalla tontilla olevien vuoden 1910 ja, yllättäen vanhemman, vuoden 1896 rakennusten palomuurien ympäröimiksi. (Valok. kirjoittaja)

1800-luvun kaupunkitalot

Välillä puutalotontilla ollut päärakennus säästettiin ja uudella kerrostalolla korvattiin vain tontin takaosissa sijainneet talousrakennukset, joiden tarpeellisuus teollistuvassa yhteiskunnassa oli häviämässä. Käyttökelpoisia puisia rakennuksia on säilynyt vielä tähänkin päivään Helsingissä. Nämä rakennukset ovat tyypillisiä 1800-luvun kaupunkitaloja, joissa alakerta on kivirakenteinen ja yläkerta puuta.

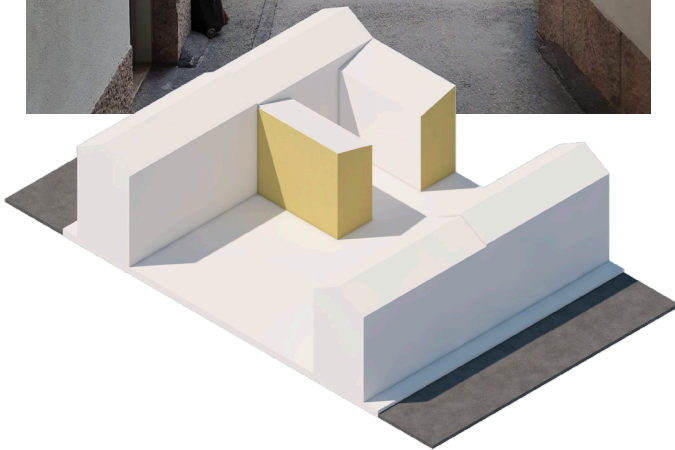
Museoviraston edustajan mukaan vuonna 1990, kun tehtiin kaavapäätös Tehtaankatu 40:n puutalojen purkamisesta, rakennusten arvo perustuu niiden tyypillisyyteen (Perkiö 1990). Nämä puutalot edustavat harvoina jäljellä olevina esimerkkeinä nykyistä kerrostalovaihetta edeltävää rakennustapaa. Tästä voi päätellä myös sen, että näiden puutalojen suurin arvo häviäisi, jos ne säilytettäisiin siirtämällä turvaan pois nykyisiltä paikoiltaan Helsingin keskustasta. Vuonna 1990 Tehtaankatu 40:n puutalojen arvo ei kuitenkaan ollut vielä riittävä niiden korjaamiseksi purkamisen sijaan.

Kuva 5. Kamppi, Kalevankatu 34. Vuonna 1888 rakennettu kolmikerroksinen tiilitalo ei ole ulotu kiinni tontin rajoihin, vaan sisäpihalle on haluttu jättää avoin kulkureitti. Rakennus muodostaa napuriin vuonna 1915 rakennetun kuusikerroksisen tiilitalon kanssa mielenkiintoisen noin kolme metriä leveän kolon. (Valok. kirjoittaja)

Kuva 5.

Kuva 6.

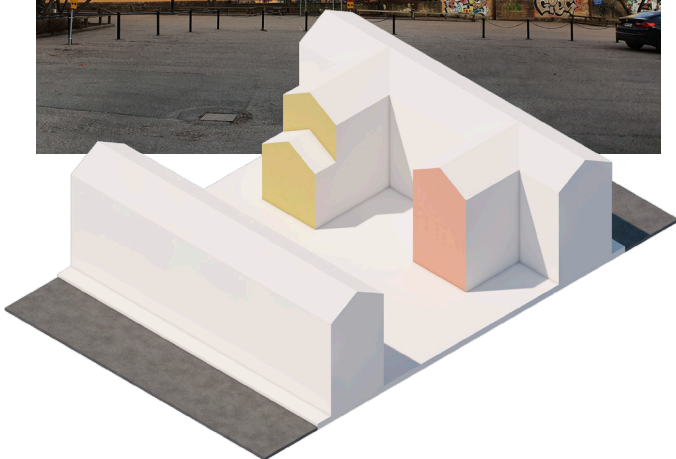
Nykyisissä korttelirakenteissa näiden matalien rakennusten viereisille tonteille on noussut salitun rakennusoikeuden täyttämiä täyteen räystäskorkeuteen rakennettuja kerrostaloja. Vanhojen puutalojen ympärille on näin syntynyt suuria tyhjiä seinäpintoja: naapurirakennusten palomureja.

Puutalojen kertoma historia on arvokasta ja niiden erilaisuus tuo myös vaihtelua ja yllätyksellisyyttä Helsingin katukuvaan. Vastakkaisena näkökulmana voi kysyä miten eettistä ja ekologista on pitää tiiviisti rakennetussa keskustassa pientä yhden asunnon kokoista rakennusta, kun paikalle mahtuisi kerrostalo. Puutalot ovat kokonaisuuksia, eikä ullakkorakentaminen olisi suojelullisistakaan syistä mahdollista.

Sisäpihojen palomuurit

Helsingin ensimmäiset kerrostalot pyrkivät kiertämään koko tontin, jos siihen vain oli tilaa. Tonttien reunoja kiertävien pihasiipien muodostamat massiiviset palomuurit ovat peräisin ajalta ennen vuoden 1895 uutta rakennusjärjestystä, joka rajoitti ensimmäistä kertaa kerrostalojen rakennuskorkeutta ja rakennusoikeutta tontin sisäosissa.

Kuva 7.

1900-luvun vaihteesta 1920-luvulle yleisin rakennustapa perustui taas tontin keskellä sijaitsevaan leveään rakennussiipeen, jossa oli ikkunoita molemmilla sivuilla. Näihin siipirakennuksiin muodostuivat päätypalomuurit siiven ulottuessa tontin rajalle asti. Siipirakennusten tunnusomainen madallas johtuu määräyksestä, jonka mukaan pihasiipi sai olla katurakennuksen korkuinen 10 metrin matkalta ja tämän jälkeen saman korkuinen kuin viereisen pihan leveys. Tällöinkin toki tontin reunaan rakennettujen pihasiipien 10 metriä leveitä palomureja voi pitää vielä hyvinkin massiivisina, vaikkeivat ne enää koko tontin reunaa täyttäneetkään.

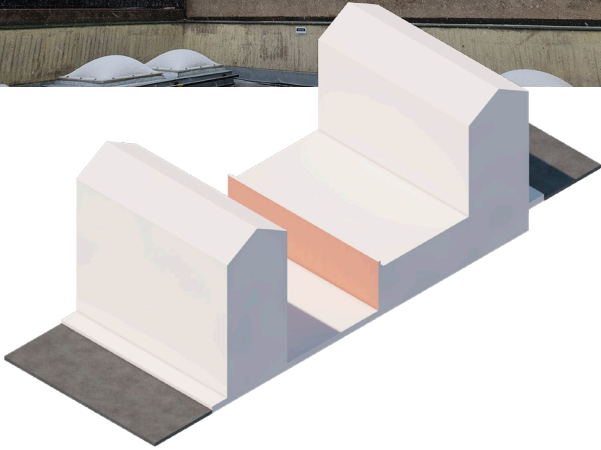
Kuva 6. Kruunuhaka, Merimittlinkatu 12

Kuva 7. Kallio, Neljäs linja 11

Sisäpihojen palomureja.

(Valok. kirjoittaja)

Kuva 8.

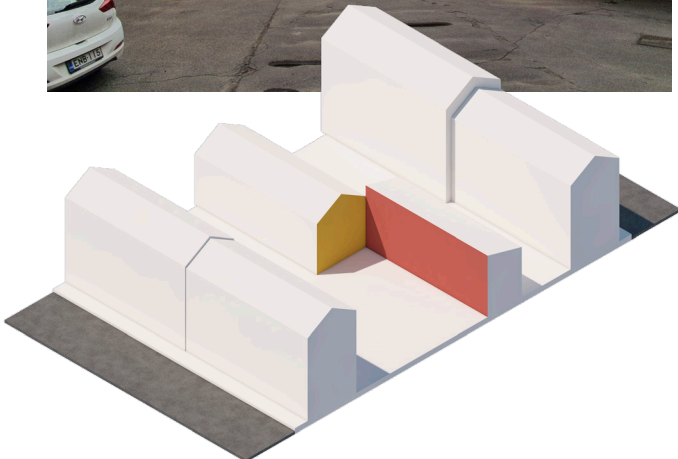

Madalluksen synnyttämä mahdollisuus erilaisien toiminnallisuuksien luomiseen on usein jätetty hyödyntämättä. Madalluksen kohdalla on usein vain umpinaisen seinän ja katon liitos. Muutamassa Helsingin kantakaupungin kerrostalossa paikka on tosin otettu taloudenhoidon käyttöön kuivaustelineterassinä, mutta oleskelutiloina niiden hyödyntäminen on vähäistä.

Vierekkäiset keskisiipirakennukset muodostivat kortteleihin uudenlaista tilan jakoa ja tonttiviirien sekoittumista ainakin ilmatilassa, pihatasolla oman tontin alue haluttiin vielä erottaa muurilla. Kortteli, jossa vastakkain olevien pihasiipirakennusten palomuurit osuisivat kohdakkain loisi tyylikästä kokonaisuutta, mutta näin harvoin on tapahtunut, johtuen tonttikeskeisestä suunnittelusta ja toki epätäsmällisestä tonttijaosta.

Jos kortteleiden piha-alueet yhdistettäisiin yhdeksi yhteiseksi korttelipihaaksi siipirakennukset toisivat piharakenteeseen monimuotoisuutta. Yhteinen piha sallisi myös huollon ja pihatoimintojen keskittämisen.

Kuva 9.

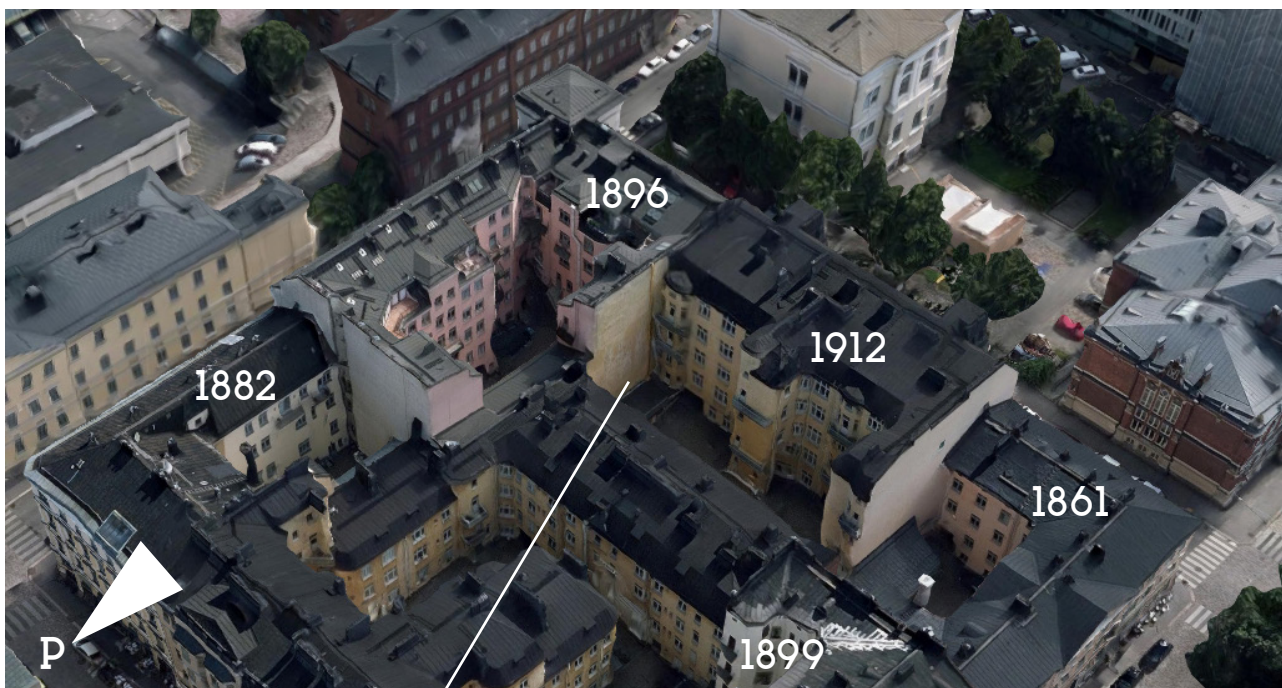
1900-luvun alun murroksessa, kun umpikortteleita alettiin kritisoida liian pimeinä ja epähygieenisinä, sisäpihoille rakennettiin myös päärakennuksesta erillisiä 3-4 kerroksisia piharakennuksia. Kun piharakennuksia rakennettiin tontin rajoihin kiinni, rajalle tehtiin palomuurit.

Sisäpihoille on myös muodostunut umpinaisia seinäpintoja, kun toisen tontin pihamaa on nostettu ylemmälle tasolle, joko maanpinnan korkeuserojen tai pysäköintihallin takia. Nämä sisäpihan erillisten rakennusten ja rakennelmien palomuurit ovat oivallisia taustoja täydennysrakentamiselle.

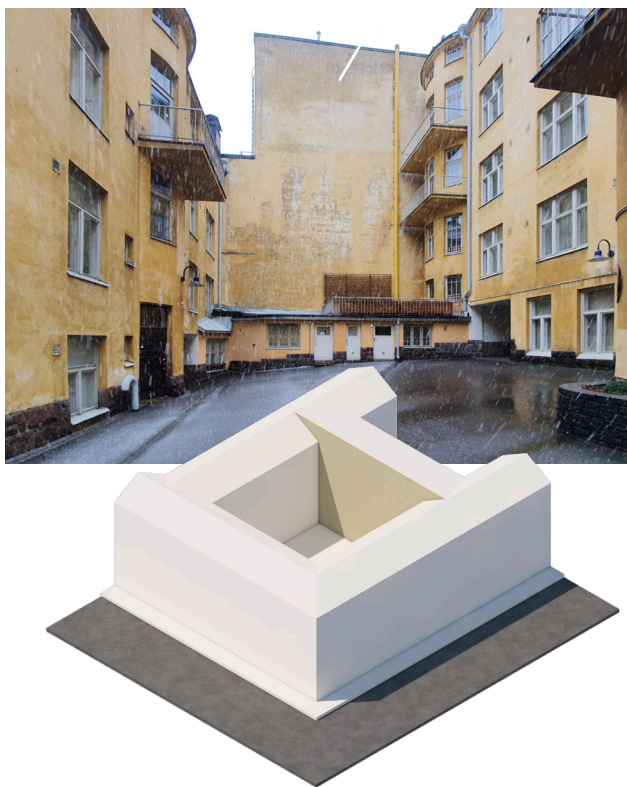
Kuva 8. Punavuori, Iso Roobertinkatu 21, (Valok. kirjoittaja)

Kuva 9. Eira, Tehtaankatu 38. Upea kolmen eri rakennuksen muodostama palomuuririntama luo upean ulkotilan, jota tällä hetkellä hyödynnetään vain pysäköintiin ja jätehuoltoon. (Valok. kirjoittaja)

Kuva 10.

Kuva 11.

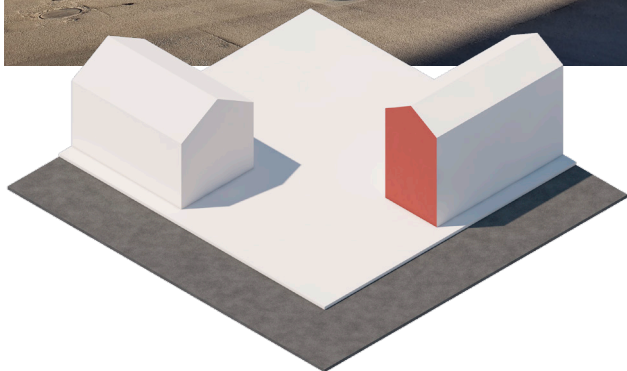
Kuva 10. Kaartinkaupunki, kortteli 58.
(Kuva: Helsingin kaupunki, kaupunkitietomalli 2017)

Kuva 11. Kaartinkaupunki, kortteli 58,
Ullanlinnankatu 3
(Valok. kirjoittaja)

On selvää ettei sisäpihojen umpinaisten palomuuriseinien syntymiseen vaikuttaneet vain eri aikojen vaihtelevat rakennusmääräykset. Kun tutkii kantakaupungin korttelirakenteita, löytää helposti saman aikakauden rakennuksia, joissa ei ole välitetty ollenkaan palomuurien esille jäämisestä. Rakennuksia on suunniteltu sekä niin, että olemassa olevien rakennusten palomureja on jäänyt näkyviin, mutta myös niin että uudet rakennukset ovat luoneet uusia palomuuripintoja jo olemassa oleville kerrostalotonteille.

Esimerkkinä kuvan 10. Kaartinkaupungin kortteli 58. Vuonna 1896 valmistunut rakennus muodosti palomuurin jo vuonna 1882 rakennetulle tontille. Vuonna 1912 valmistunut rakennus jätti vuoden 1896 rakennuksen palomuuriseinän näkyville, minkä lisäksi se muodosti oman palomuurinsa vuonna 1861 rakennetulle tontille. Tätä vuoden 1912 rakennusta voidaan pitää hyvinkin mielenkiintoisena, koska pelikuvaisena suuret palomuuripinnat olisivat osuneet nätisti kohdilleen vuoden 1896 rakennuksen kanssa. Ilmansuunnallisestikaan se ei olisi ollut huono ratkaisu, sillä sekä piha että piharakennus olisivat saaneet iltapäivisin enemmän luonnonvaloa. Toteutettu ratkaisu voi johtua oman tontin ja oman rakennuksen asuntojen yksityisyyden korostamisesta, peilikuvana rakennuksen piha-alue olisi muodostunut ei vain omasta vaan myös naapurin sisäpihan ilmatilasta.

Kuva 12.

Kuva 12. Kruunuhaka, Kirkkokatu 8. Kadun puolella tiedostetusti paljaaksi jääviä palomuuureja on usein tyylitelty. (Valok. kirjoittaja)

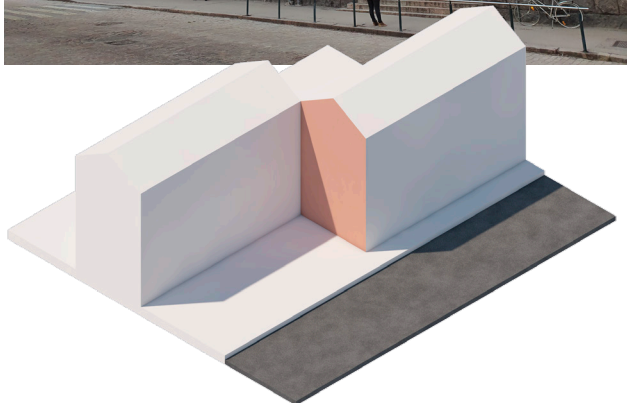
Tontin sisäiset rakennusrajat

Töölö on Helsingin kantakaupungissa poikkeuksellisesti erottuva kaupunginosa. Katajanokka, Kallio, Sörnäinen ja Alppiharju oli jo ehditty kaavoittaa ruutukaavoiksi, mutta Töölöön haluttiin jollakin tapaa humaanimpaa kaupunkirakennetta: säännöttömyyden tuntuista katuverkostoa ja vaihtelevia tilasarjoja. Toisaalta sisäpihoista haluttiin säännöllisempiä kuin keskustan tyypilliset korttelit olivat olleet, millä pyrittiin taata hyvä valon saanti myös sisäpihan puoleisiin huoneisiin. Lopputulos on kompromissi, eikä saavuta ihanteitaan keskiaikaisesta kaupungista, mutta onnistuu kuitenkin luomaan yhtenäistä kaupunkikuvaa.

Töölöön vuonna 1906 vahvistetun asemakaavan korjauksessa 1917 tonteille määrättiin ensimmäistä kertaa sisäiset rakennusrajat. Näillä rakennusrajoilla korttelit pakotettiin yhtenäisiksi kokonaisuuksiksi, pihasiipien ja -rakennuksien rakentaminen estyi eikä palomuuureja voinut enää jäädä näkyviin. Tontin sisäisiä rakennusrajoja laadittiin vain uusille kaavoitetuille alueille, joten kantakaupungissa rakentamista jatkettiin vapaammin. Töölöön paljaaksi jääneet palomuurit johtuvat pääasiassa rakennuksista, jotka ehdittiin rakentaa ennen vuoden 1917 kaavakorjausta ja sisäisiä rakennusrajoja. (Ilonen 1996).

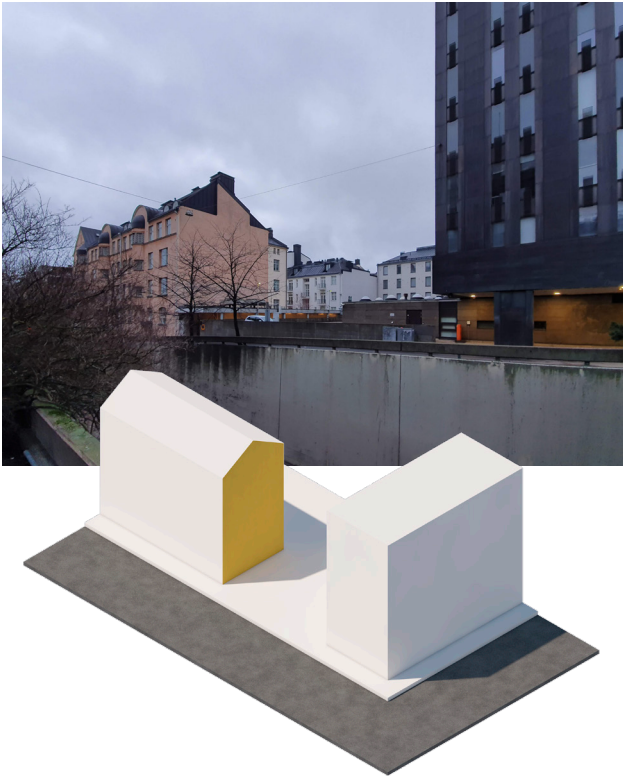
Määräyksillä saatiin korjattua, mitä ympäristöstä piittaamattomuus rakentamisessa oli aiheuttanut. Mutta samalla menetettiin keskustan monimuotoiset, pitkän ajan kuluessa rakennetut kerrokselliset korttelit. Yhtenäisistä korttelien sisäpuolista huolimatta, sisäpihoja ei ole Töölöössäkään kuin poikkeustapauksissa yhdistetty. Vaikka korttelit mahdollistaisivat suuren yhteisen pihan, jaetut jätehoito ja lumenluonnin kustannukset sekä yhteisön tiivistymisen, taloyhtiöt eivät ole pystyneet etenemään yhteispihojen hankkeissa kuin harvoin.

Kuva 13.

Kuva 13. Kruunuhaka, Liisankatu 13 (Valok. kirjoittaja)

Kuva 14.

60-luvun tehottomat nurkat

Keskustan umpikorttelirakenne koki kolauksen 1960-luvulla, kun nurkkatonttien rakennusoi-keutta supistettiin huomattavasti. Rakennusoi-keuden supistus kesti vain vuodesta 1961 vuo-teen 1969, mutta tänä aikana ehdittiin rakentaa useita nurkkatontteja. Nämä 60-luvun rajoitetut kulmatonttien rakennukset aiheuttivat lähes poikkeuksetta palomuurin vapaaksi jäämisen jompaan kumpaan tonttia reunustavista raken-nuksista.

Ajatuksena on varmasti ollut avarampi kaupun-kitila, mutta tuloksena saavutettiin vain muuril-la tai aidalla estettyjä aukkoja. Näkymiä sisäpi-han asuntoihin, tarkemmin vain tähän kulman aukkoon päin aukeaviin asuntoihin saatiin vain kadun verran eikä valoisuuden määränkään li-sääntymistä voida pitää monessakaan paikassa merkittävänä. Jos kulmien aukoista olisi tehty vapaita kulkureittiä korttelin sisällä sijaitseville vapaille oleskelutilolle, ideaa olisi voinut pitää ansiollisena.

Kuva 14. Kamppi, Malminkatu 30. Tehot-tomasti käytetyllä tontilla sijaitsee Einari Teräsvirran 1960-luvulla suunnittelema toimistotalo (kuvassa oikealla), joka uu-den kaavan mukaan suojellaan. (Asema-kaavosasto 2009) Toimistotalon ja palo-muuritalon väliin on kuitenkin myönnetty paikka täydennysrakentamiselle. Vaikka toimistotalossa on ikkunajulkisivu vas-tapäisen palomuurin suuntaan, saa täy-dennysrakennuksen sijoittaa lähes kiin-ni olemassa olevaan ikkunajulkisivuun. Asuinrakennusten kohdalla vastaavanlai-nen ikkunajulkisivun peittäminen voi olla haastavampaa.
(Valok. kirjoittaja)

Kuva 15.

Kuva 15. Kamppi, Malminkatu 30. Puuttu-va kulmapala
(Valok. kirjoittaja)

Grynderien umpipäät

30-luvulla funktionalismi toi lamellitalon raken-tamisen päätäväksi ja umpikorttelit kokivat syr-jintää. Avoimen korttelirakenteen ihanne ehti vaikuttamaan Taka-Töölöoseen, jossa umpi-korttelien kulmia jätettiin auki ja muodostettiin

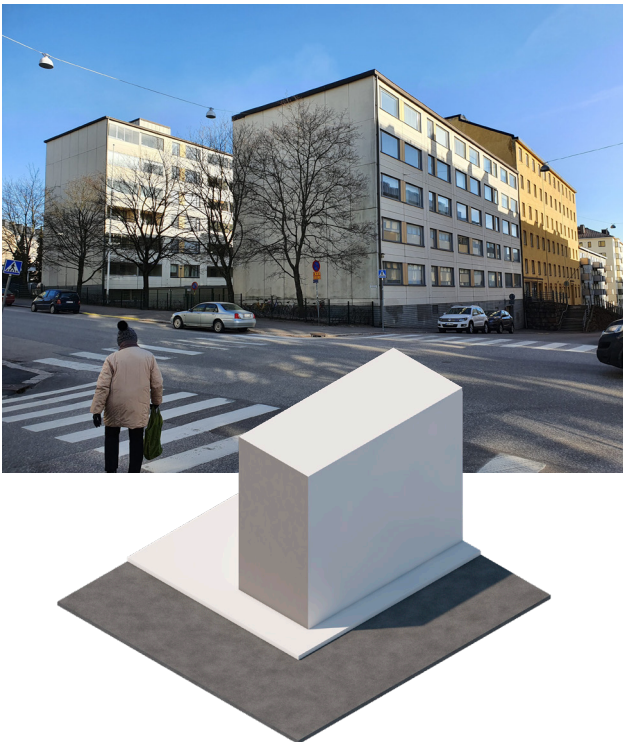
Kuva 16.

jopa kokonaan lamellitaloista koostuvia kortteleita. Tähän aikaan rakennusten päätyikkunoita kuitenkin vielä arvostettiin eikä lammellitaloihin yleensä muodostunut umpinaisia päätyjä.

60-luvulta lähtien lamellitalojen typologiaan on taas kuulunut päätyjen rakentaminen umpinaisiksi, vaikkei viereen olisi edes tulossa toista rakennusta. Näitä umpipäätyjä on perusteltu ikkunoiden kalleudella, yhdenvertaisuudella asuntojen välillä ja merkityksillä rakennuksen arkkitehtuuriin (Kallionpää 2018). Grynderirakennuksissa syy on yleisimmin varmasti taloudellinen, mutta umpinainen julkisivu voi olla myös merkityksellinen osa rakennuksen arkkitehtuuria: se voi mahdollisesti jäsentää tai rauhoittaa rakennuksen kokonaisuutta tai luoda jyrkyyttä. Umpinainen julkisivu voi olla myös syntynyt ulkoisen ympäristön, kuten ikävien näkymien tai melun seurauksena tai sisäisen toiminnan vaikutuksesta, kuten pimeyden tai yksityisyyden tarpeesta. Tällaisilla osaksi arkkitehtuuria suunnitelluilla umpinaisilla julkisivuilla ei yleensä ole kaupunkikuvaan samanlaista keskeneräisyyden vaikutusta, kuin palomuuureilla joiden on ajateltu jäävän piiloon viereen tulevan rakennuksen taakse.

Kuva 17.

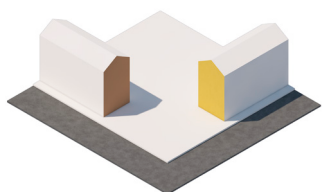
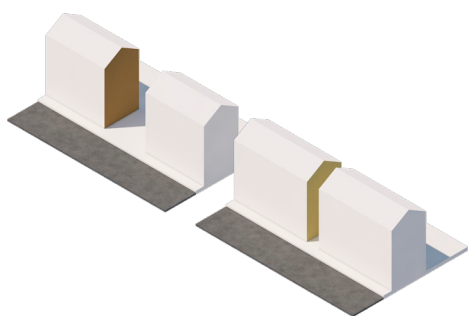

Umpikorttelien tahattomat paljaaksi jääneet umpipäät ovat varmasti vaikuttaneet näiden avonaiseen tilaan suunniteltujen rakennusten umpipäätyihin. Mutta vielä merkittävämpänä voi pitää 60-luvun ”tehottomat nurkat”-kokeilua, joka johti täysin vapaisiin paljaisiin rakennusten umpipäätyihin. Nämä määräyksistä johtuneet umpipäädtyt, ovat voineet luoda vaikutelman, että se on hyväksyttävä rakennustapa. Kaupunki oli käytännössä mitätöinyt itseltään kaikki uusien rakennusten umpipäätyihin liittyvät kaupunkikuvalliset vastalauseet. Vaikka tehottomien nurkkien kokeilu kesti alle vuosikymmenen, sen vaikutukset voidaan nähdä vielä tämänkin päivän rakentamisessa.

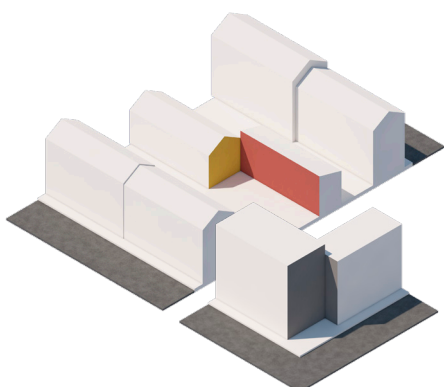
Kuva 16. Punavuori, kankurinkatu 1
(Valok. kirjoittaja)

Kuva 17. Kallio, Wallininkatu 9
(Valok. kirjoittaja)

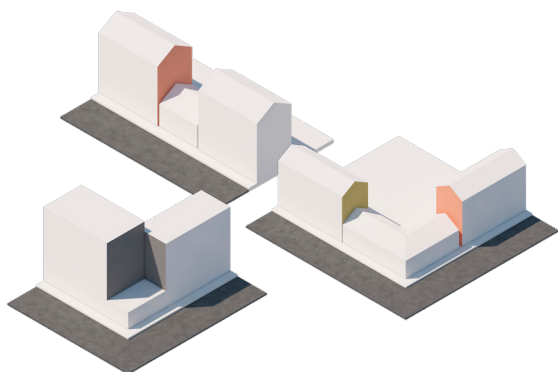
Palomuurien rajaama tila

Kahden palomuurin väliset käyttämättömät tilat ovat luontevimpia täydennysrakennuspaikkoja. Palomuurien rajaamat tilat luovat umpikortteleissa suurimman tunteen puuttuvasta palasta, yleensä niitä voidaan pitää vapaina tontteina. Kolojen täyttämiseen on paljon vaihtoehtoja niin uusista aukotuksista, parvekkeista ja laajennuksista, kokonaan uusiin rakennuksiin.

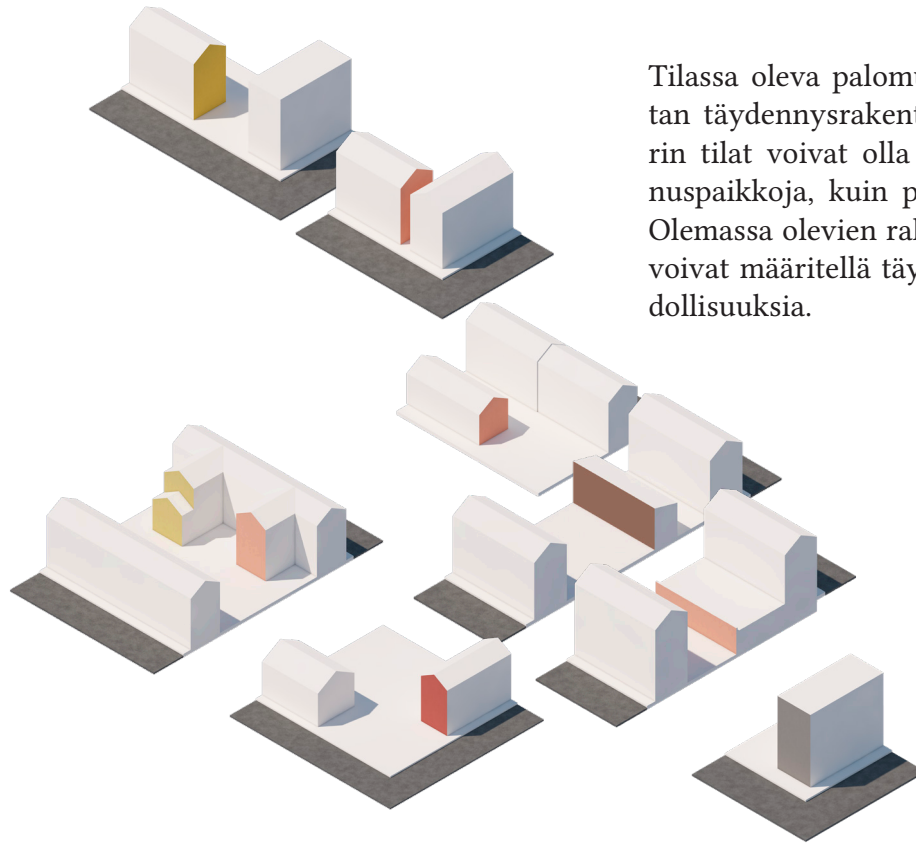

Kahden tai useamman eri rakennuksen yhdistyneet palomuurit voivat luoda suuria umpinaisia seinäpintoja, jotka kuvastavat kaupungin keskeneräisyyttä. Ne myös luovat omalaatuisia ja paikkakeskeisiä tiloja, joiden jättäminen hyödyntämättä on suuri vääryys.

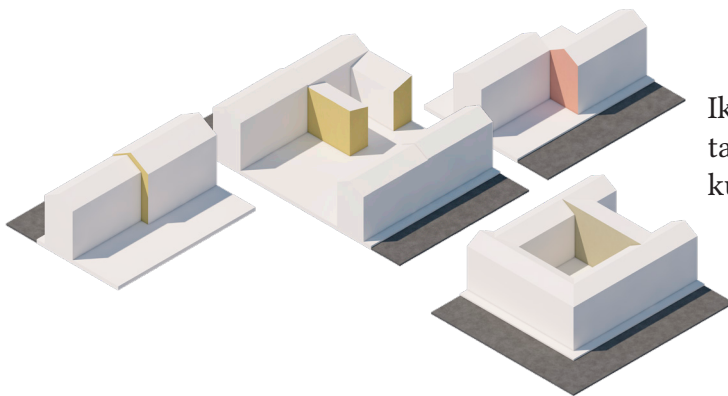

Osittain käytetyt palomuurien rajaamat tilat tuovat vaihtelua kaupunkikuvaan. Paikan tehossamassa on otettava huomioon niin olemassa olevien rakennusten arvot kuin rakenteet.

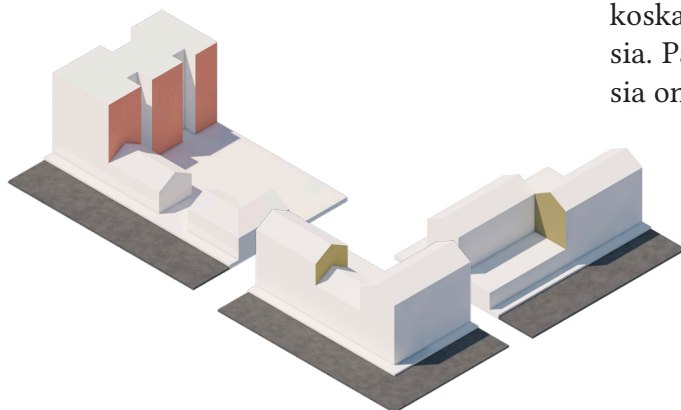
Palomuuuri tilassa

Tilassa oleva palomuuuri tarjoaa otollisen taustan täydennysrakentamiselle. Yhden palomuurin tilat voivat olla yhtä potentiaalisia rakennuspaikkoja, kuin palomuurien rajaamat tilat. Olemassa olevien rakennusten ikkunajulkisivut voivat määrittellä täydennysrakentamisen mahdollisuuksia.

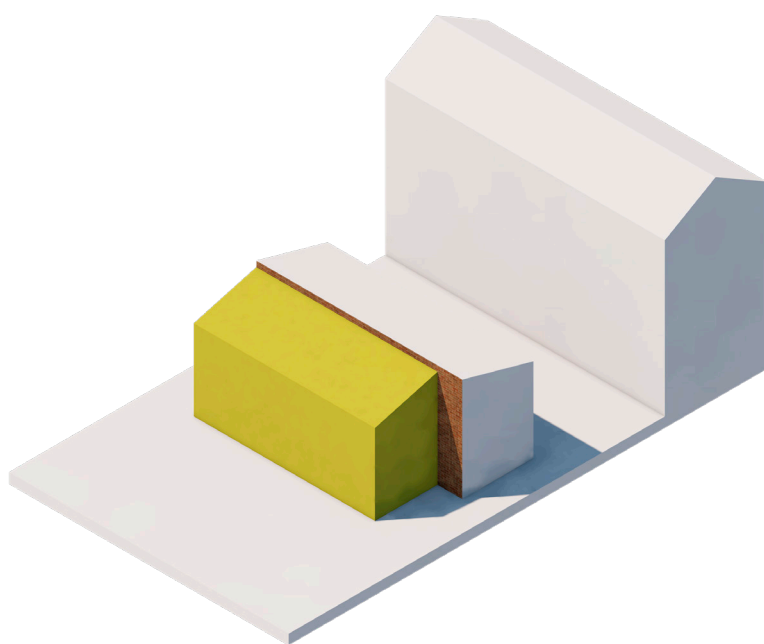

Ikkunajulkisivua reunustava palomuuuri tarjoaa taustan mahdollisille laajennuksille, niin sisä- kuin ulkotilojenkin muodossa.

Palomuureja on usein jäänyt osittain näkyviin, koska vierekkäiset rakennukset ovat erikokoisia. Paikat ovat haastavia, mutta mahdollisuuksia on uskallettava etsiä.

2 Palomuriin rakentaminen

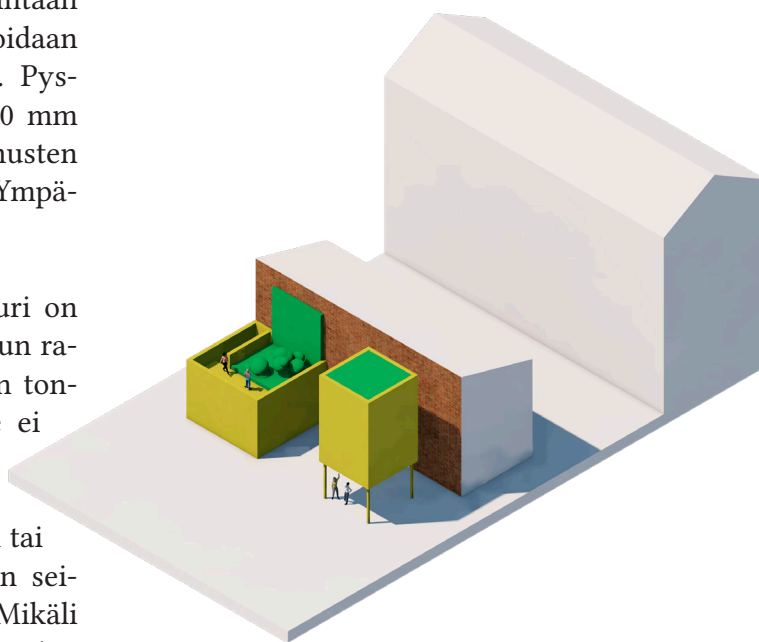
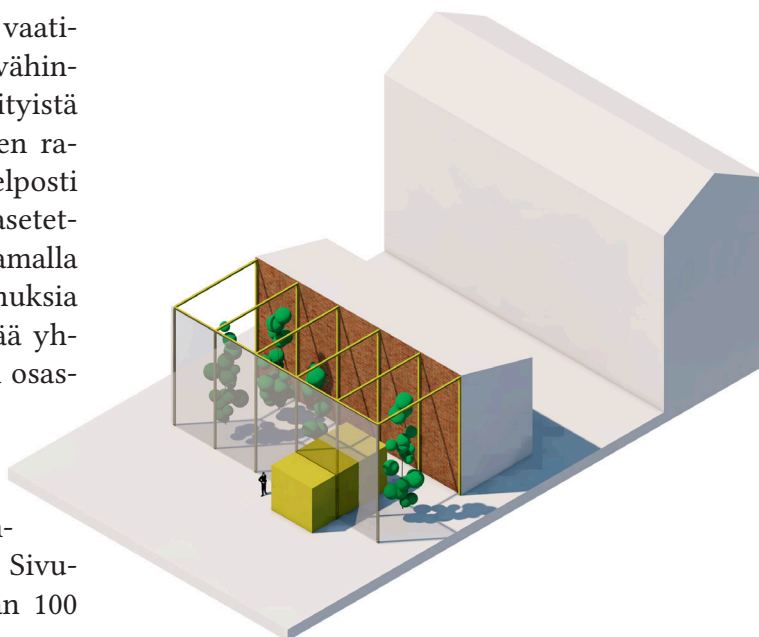

Palomuuuri teknisesti

Palomuuuri rakennetaan eri tonteilla sijaitsevien lähellä tai kiinni olevien rakennusten välille. Rakennuksille ei ole yleensä paloteknisiä vaatimuksia, jos niiden etäisyys toisistaan on vähintään 8 metriä, ellei rakennuksissa ole erityistä palo- tai räjähdysvaaraa. Hyvin korkeiden rakennusmassojen julkisivupalot voivat helposti levitä yli 8 metrin matkan, joten niille on asetettu usein myös tiukempia vaatimuksia. Samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevia rakennuksia voidaan taas paloteknisessä mielessä pitää yhtenä rakennuksena, jolloin tavanomainen osastointi on riittävä.

Palomuurien kestävyysvaatimukset on jaettu eri luokkiin riippuen rakennuksen käyttötarkoituksesta ja koosta. Sivusuunnassa palomuuuri ulotetaan vähintään 100 mm ja korkeimmassa luokkavaatimuksessa, palokuorman ylittäessä 1200 MJ/m², vähintään 750 mm seinälinjan ohi. Tämän sijasta voidaan myös käyttää seinän suuntaista katkoa. Pystysuunnassa palomuuuri on ulotettava 300 mm vesikatteen yläpuolelle, ellei eri rakennusten vesikattojen korkeusero ole jo 300 mm. (Ympäristöministeriö 2002.)

Paloturvallisuutta ajatellen yksi palomuuuri on rakennusten välillä riittävä, jopa silloin kun rakennukset sijaitsevat eri tonteilla. Tällöin tontille, jolle rakennettavalle rakennukselle ei tehdä palomuuria, pitää perustaa rakennusrasite. Se on toista kiinteistöä rasittava pysyvä oikeus muun muassa tehdä ovi tai muu aukko naapuritontin rajalla olevaan seinään tai jättää palomuuuri rakentamatta. Mikäli rasitesopimusta ei ole, pitää molempien tonttien rakennuksiin rakentaa omat palomuurit. Rasitteen perustaminen edellyttää asianomaisten kiinteistöjen välistä sopimusta, sen perustamista ja myös poistamista anotaan kirjallisesti. Lainvoimaiseksi tullut rasite merkitään kiinteistörekisteriin ja se säilyy voimassa myös tontin vaihtaessa omistajaa. Poikkeuksena on, jos olemassa oleva palomuuuri onkin suunniteltu vain sisäpuolista paloa vastaan, jolloin uuteen rakennukseen täytyy tehdä palomuuuri joka tapauksessa. (Heikkilä-Kauppinen & Kauppinen 2003.)

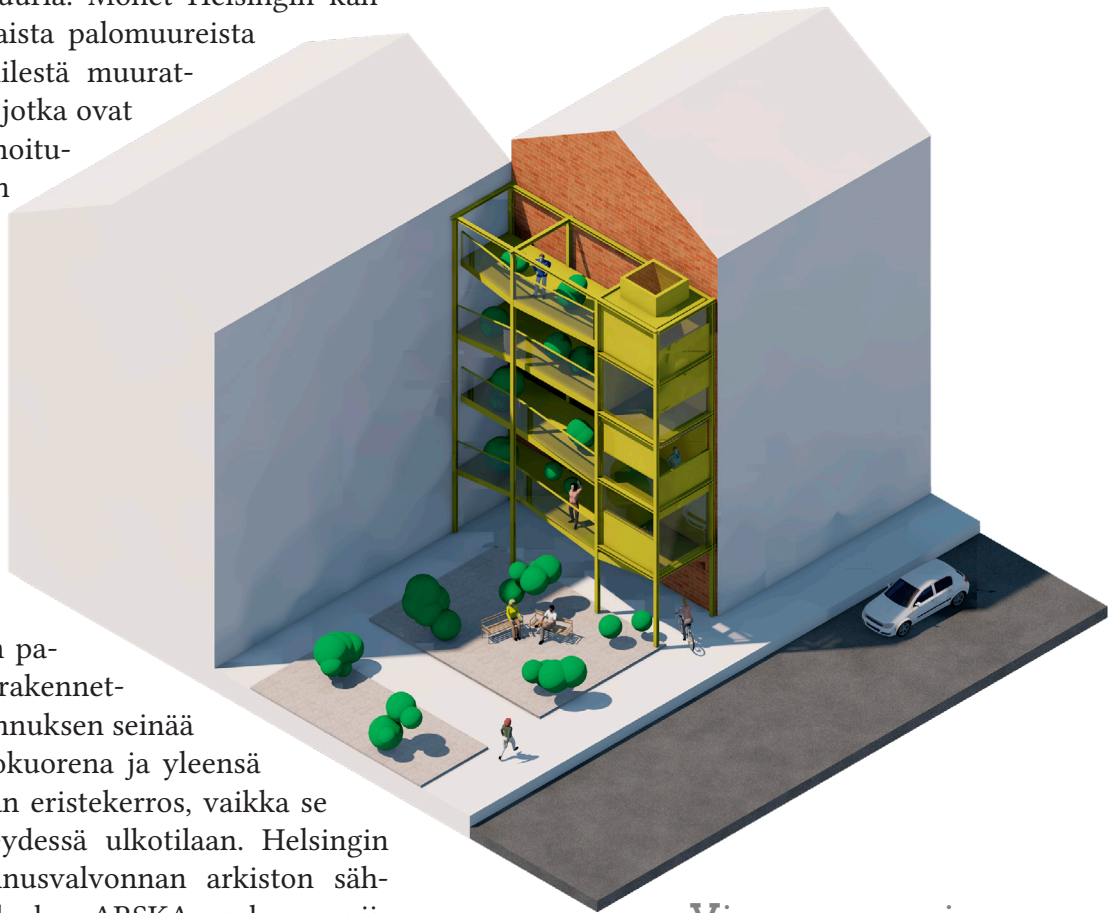

Osaksi uutta

Palomuuuri voidaan ajatella vain taustana täydennysrakennukselle, mutta se voidaan ottaa myös osaksi uuden rakennuksen arkkitehtuuria.

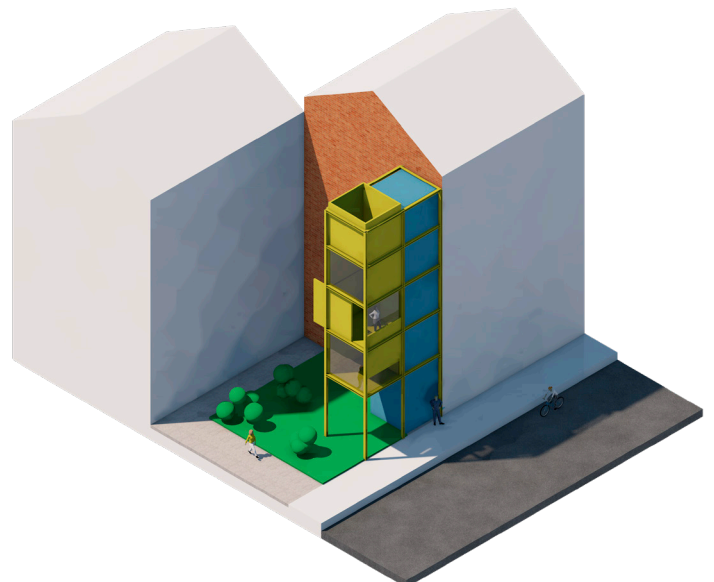
Tämä tarkoittaa, että palomuurien yhteyteen on mahdollista rakentaa tiloja, joissa olemassa oleva palomuuuri otetaan osaksi uuden rakennuksen arkkitehtuuria. Monet Helsingin kantakaupungin vapaista palomuuureista ovatkin upeita tiilestä muurattuja seinäpintoja, jotka ovat ajankuluessa patinoituneet. Palomuurien yhteyteen voidaan tehdä esimerkiksi avonaisia ulkotiloja tai puolilämpimiä sisätiloja, joissa olijat pystyvät olemaan kosketuksissa palomuurin pinnan kanssa.

Olemassa olevaan palomuuriin kiinni rakennettavaa uuden rakennuksen seinää pidetään sen ulkokuorena ja yleensä siihen sisällytetään eristekerros, vaikka se ei olisikaan yhteydessä ulkotilaan. Helsingin kaupungin rakennusvalvonnan arkiston sähköisen asiointipalvelun ARSKAn rakennuspiirustuksia tutkimalla on selvää, että rakennusten välisiä palomuuriseiniä on myös rakennettu esimerkiksi kokonaan tiilestä, betonista tai Siporex-harkoista. (ARSKA.) Täystiilikerrostoissa olemassa olevia palomuuureja vastaan on rakennettu jopa vain yhden tiilen paksuisia seinä. Palomuurin myötäinen ulkoseinä voidaan toteuttaa myös vastaavasti kuten muut ulkoseinät, josta julkisivupinta voidaan jättää pois, ja jonka rakennusmateriaalit ovat paloluokan vaatimusten mukaiset. Olemassa olevasta palomuurin pinnasta otetaan mahdollinen pintarappaus pois ja mahdolliset maanalaiset kiviladontaperustusten epätasaisuudet tasoitetaan betonilla. Tiiviillä paikalla tilan säästämistä voidaan pitää merkittävä hyötynä, minkä takia rasitesopimuksen teko ja pelkän eristekerroksen teko vanhaa palomuuria vasten voi olla kannattavaa. On myös olemassa palomuuriominaisuudet sisältäviä eristeseinäelementtejä, joilla saavutetaan, niin tilan säästämisen hyöty, kuin palomuurimääräysten täyttäminen.

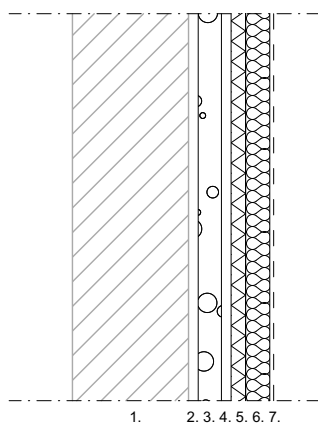

Vierusmuuri käyttöön

Ikkunajulkisivun vieressä olevaa palomuuria voidaan hyödyntää niin laajennuksilla kuin erillisillä uusilla tiloilla. Pienet harrastustilat tuovat iloa ja työtilojen vuokraaminen tuloja.

Nykyisiä palomuurirakenteita

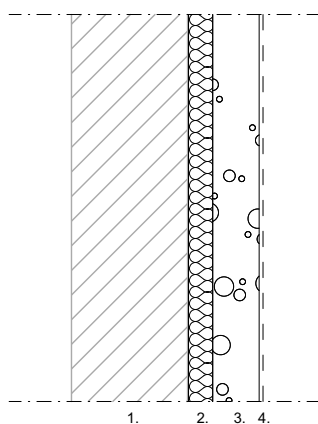
Merimiehenkatu 20, Helsinki

Studio Puisto Arkkitehdit

Rakennusvuosi 2017

US Palomuri

1. Naapurirakennuksen ulkoseinä	
2. Ilmarako 50 mm	
3. Teräsbetoninen kuorielementti
(asennetaan paikalleen ennen holvinvalua)	120 mm
4. Tuuletusrako, pystyrunko 50x50 k600	50 mm
5. Vaakarunko 50x75 k600 + tuulensuojavilla	75 mm
6. Pystyrunko 50x125 k600 + mineraalivilla	125 mm
7. Höyrynsulkumuovi	
8. Kipsilevy EK	13 mm

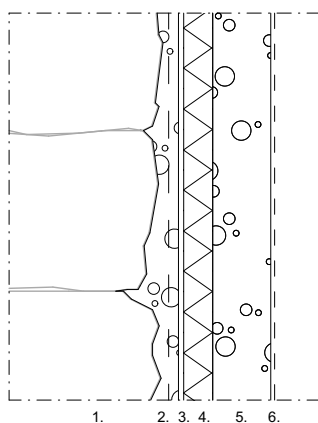
Kasarmikatu 21, Helsinki

Arkkitehtitoimisto SARC, rakennesuunnittelu Ramboll

Rakennusvuosi 2016

US Palomuri

1. Naapurirakennuksen ulkoseinä	
2. Pehmeä Mineraalivilla,
paksuus tarkentuu vanhan seinän sijainnin mukaan	200...240 mm
3. Teräsbetoni rakennepiirustusten mukaan	
4. Pintamateriaali ja -käsittely huoneselityksen mukaan	

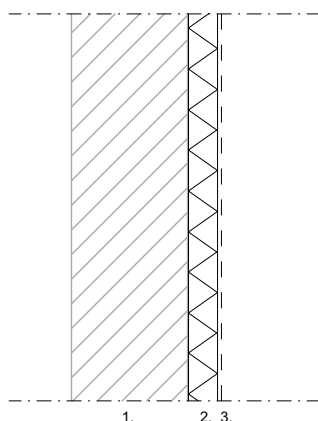
Kasarmikatu 21, Helsinki

Arkkitehtitoimisto SARC, rakennesuunnittelu Ramboll

Rakennusvuosi 2016

KS Palomuri

1. Vanha kivilatomusperustus	
2. Tasausbetoni, C30/37, XC2, raudoitettu	> 50 mm
3. Salaojamatto	10 mm
4. Finnfoam FL-400,
paksuus tarkentuu vanhan seinän sijainnin mukaan	
5. Bentiniittimatto-vedeneristys	
6. Vesitiivis Teräsbetoniseinä, rakennepiirustusten mukaan	300 mm
7. Pintamateriaali ja -käsittely huoneselityksen mukaan	

Tehtaankatu 42, Helsinki

Arkkitehtitoimisto Stefan Ahlman

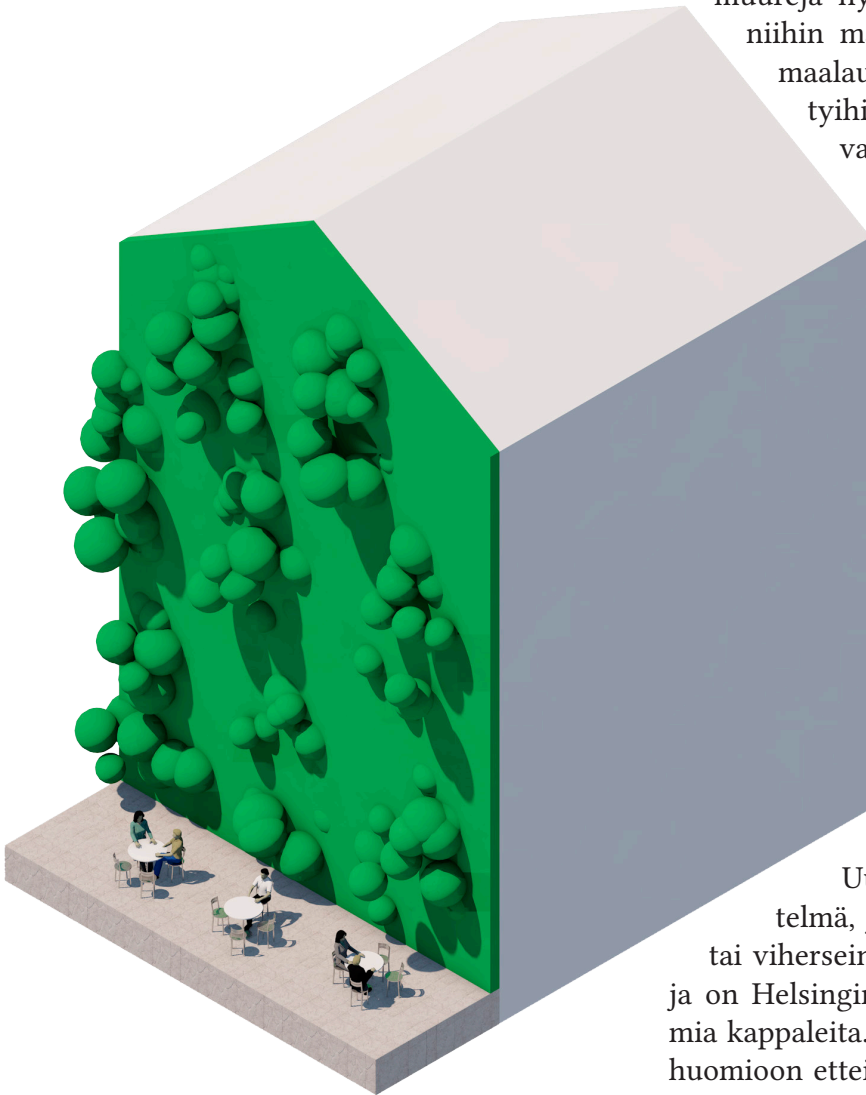
Rakennusvuosi 2000

US Palomuri

1. Naapurirakennuksen ulkoseinä	
2. Paroc C. 150	150 mm
3. Kipsilevy	13 mm

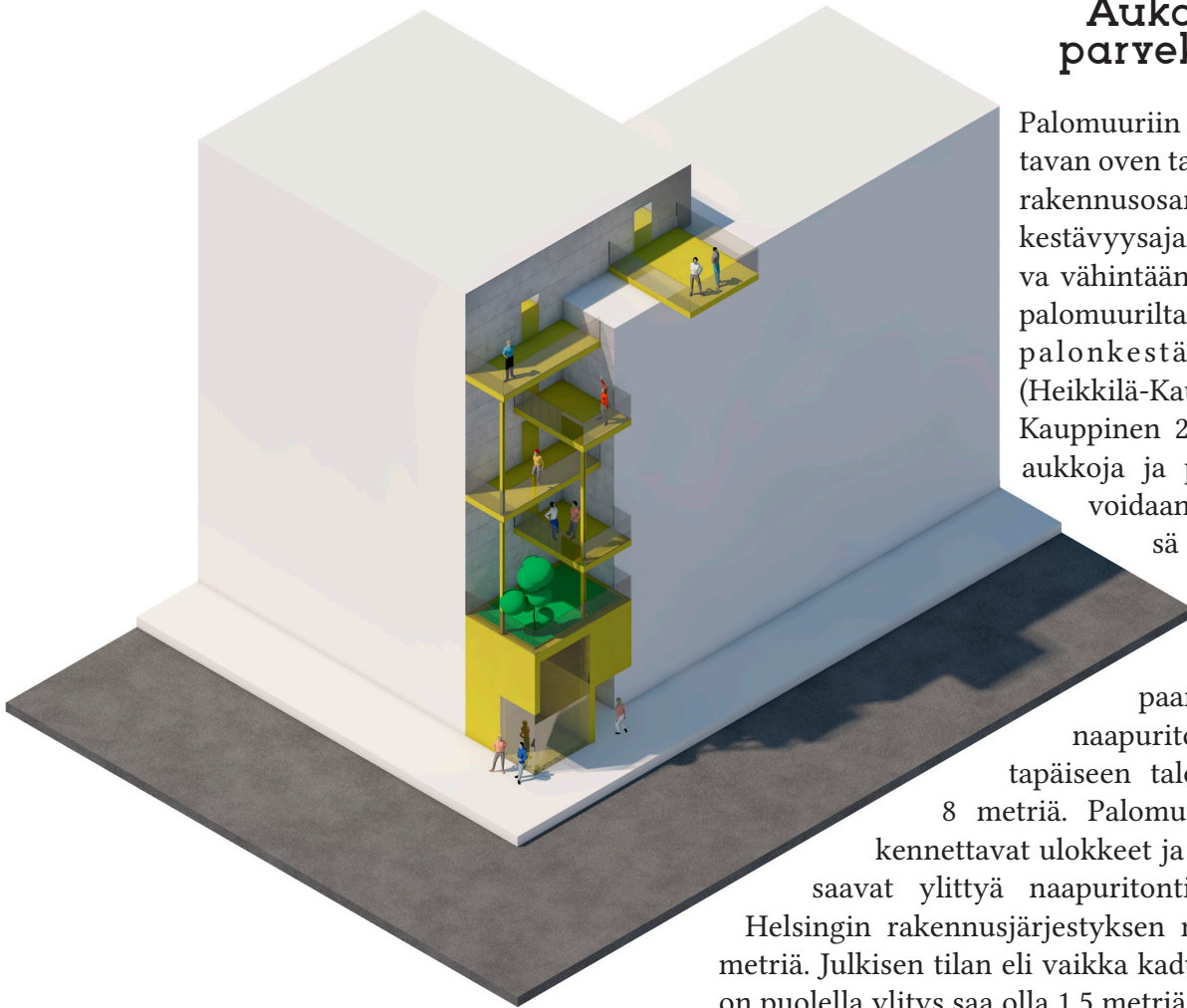
Pintakäsittely

Rakenteellisesti pienimpänä muutoksena voidaan pitää palomuurin pintakäsittelyä, esimerkiksi maalaamalla tai lisäämällä uusi julkisivukerros. Palomuuureihin on viime aikoina tehty paljon seinämaalauksia, mikä ei kuitenkaan ole uusi suuntaus. 1860-1960-luvuilla, kun matalien puutalojen ja korkeiden kivitalojen vuorottelu oli Helsingin katukuvassa yleisempää, palomuuureja hyödynnettiin usein maalaamalla niihin mainoksia. Nykyään näitä seinämaalauksia on tehty myös seinäpäättyihin, jotka eivät ole palomuuureja, vaan rakennuksen arkkitehtuuriin liittyviä, tarkoituksellisia umpinaisia pintoja. Rakennuksiin maalattavien kuvien miellekkyydestä on eriäviä mielipiteitä, joidenkin mielestä ne lisäävät viihtyisyyttä aiheillaan ja väreillään, toisten mielestä ne vähentävät rakennusten arvoa ja tuovat katukuvaan ylimääräistä sekasotkua. Esimerkiksi funktionalismia edustavan valkoisen rakennuksen valkoiseen umpiseinään minkään kuvan maalaamista voidaan arkkitehtuurisessa mielessä pitää hyvinkin kyseenalaiseina. (Holmila 2019.)

Uusi kuori voi olla julkisivujärjestelmä, joka koostuu aurinkokeräimistä tai viherseinästä. Viherseinäisiä palomuuureja on Helsingin keskustan sisäpihoilla muutamia kappaleita. Niiden tekemisessä on otettava huomioon ettei kasvusto pääse vaurioittamaan olemassa olevia rakenteita ja että palomuurin paikka mahdollistaa kasveille otolliset kasvuolosuhteet. Viherseinä lisää sisäpihan puutarhamaisuutta ja mahdollisesti viihtyisyyttä, mutta vaikka palomuuuri nauttisikin auringonvalosta ja olisi otollinen paikka kasvien pärjäämiselle, on ennen sen toteuttamista tutkittava pihan olemusta. Umpinainen seinäpinta heijastaa valoa paremmin, lämmin muuri voi olla myös intiimimpi ja jopa kosketeltavampi kokemus, kuin mahdollinen viherseinä.

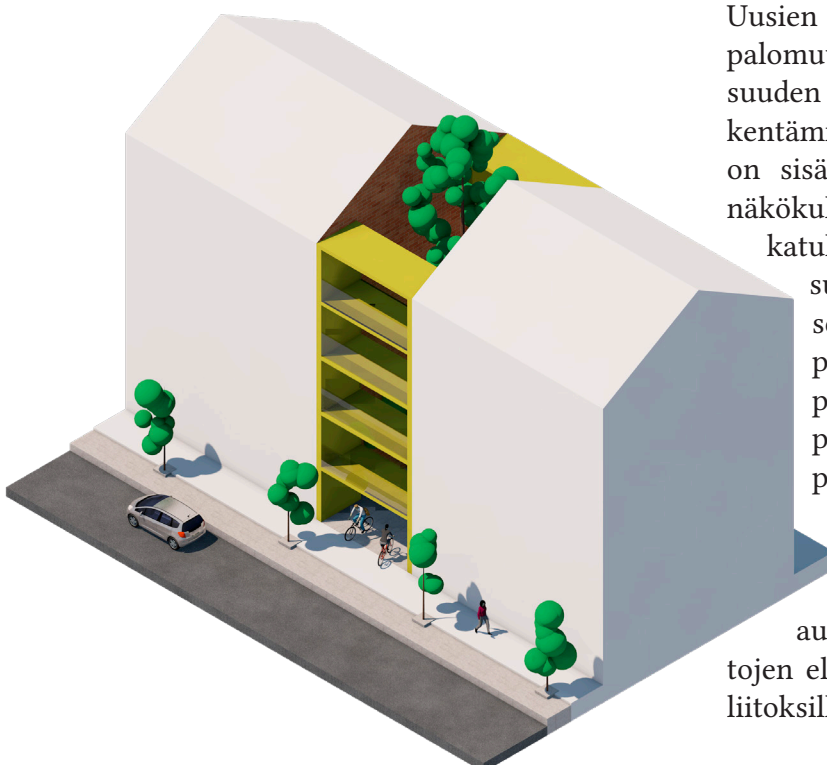
Aukot ja parvekkeet

Palomuriin rakennettavan oven tai vastaavan rakennusosan palonkestävyysajan on oltava vähintään sama kuin palomuurilta vaadittu palonkestävyysaika. (Heikkilä-Kauppinen & Kauppinen 2003.) Uusia aukkoja ja parvekkeita voidaan toki yleensä lisätä palomuriin paloteknisesti vapaammin, jos

naapuritontin vastapäiseen taloon on yli 8 metriä. Palomureihin rakennettavat ulokkeet ja parvekkeet saavat ylittyä naapuritontin puolelle

Helsingin rakennusjärjestyksen mukaan 1,2 metriä. Julkisen tilan eli vaikka kadun tai aukion puolella ylitys saa olla 1,5 metriä. Ylityksistä ei kuitenkaan saa aiheutua huomattavaa haittaa ympäristölle tai naapurille. (Ruuska, Jääskeläinen & Nortomaa 2010.)

Uusien aukkojen ja parvekkeiden lisäämistä palomureihin arvostellaan katukuvan sekaisuuden lisäämisenä ja yhteneväisyyden heikentämisenä, minkä takia niiden tekeminen on sisäpihojen puolella kaupunkikuvallisesta näkökulmasta vapaampaa. Yhtenevän ja eheän katukuvan perustelua ei voi kuitenkaan suoraan soveltaa kaikkialla, vaan jokaisessa paikassa pitää erikseen analysoida paikan arvot ja tehdä johtopäätökset tapauskohtaisesti. Liika yhteneväisyys voi pahimmillaan luoda tylsää näkymää ja pysähtyneisyyden tunnelmaa, kun taas poikkeamat voivat parhaimmillaan luoda jännitteitä ja mielenkiintoa kadulle. On pohdittava miten paljon uudet aukot parantavat rakennusten sisällä asuntojen elämyksellisyyttä ja viihtyisyyttä uusilla liitoksilla ulos ja luonnonvalon lisäämisellä.

Luonnonvalo ja yksityisyys

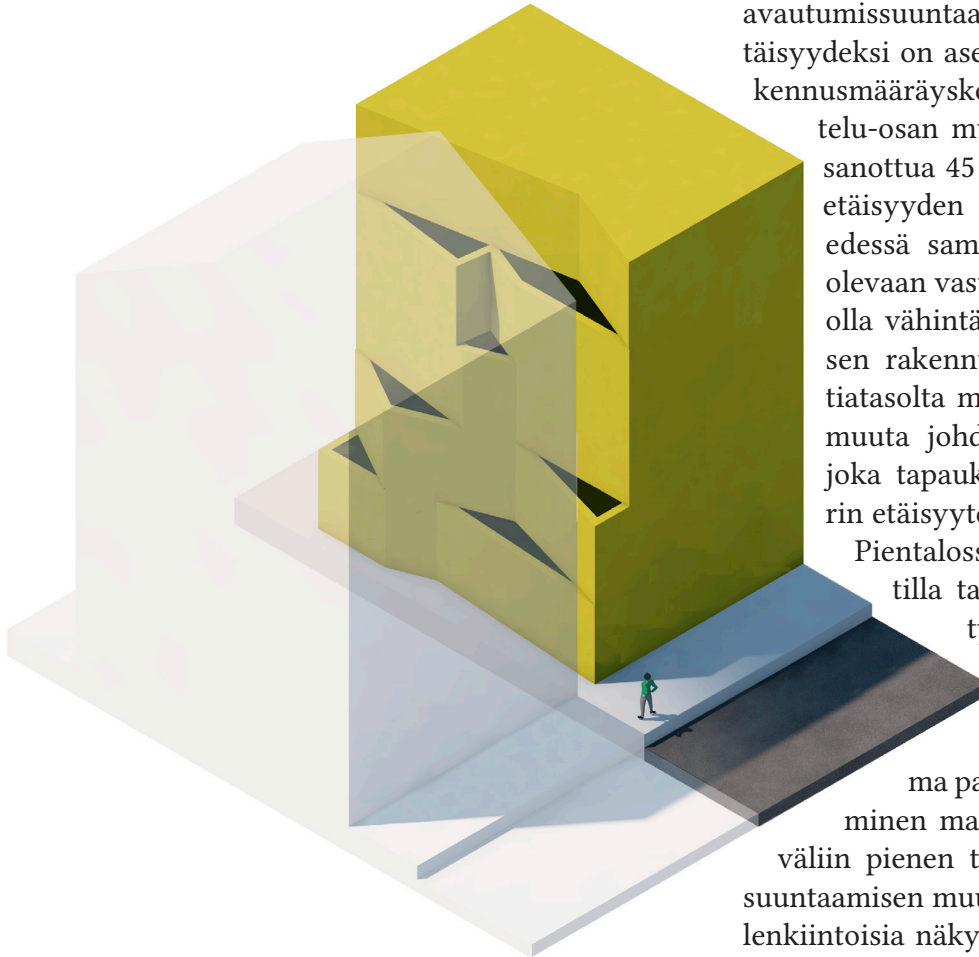
Rakennusten etäisyydet ovat tiiviissä kaupunkirakenteessa merkittävässä roolissa. Palomuurilla rakennukset voidaan rakentaa totutusti toisiinsa kiinni, mutta asuinhuoneiden ikkunoiden avautumissuuntaan rakennusten vähimmäisetäisyydeksi on asetettu sitovia määräyksiä. Rakennusmääräyskokoelman G1 asutosuunnitelu-osan mukaan on noudatettava niin

sanottua 45 asteen valokulmasääntöä, eli etäisyyden asuinhuoneen pääikkunan edessä samassa tai naapurikiinteistössä olevaan vastapäiseen rakennukseen tulee olla vähintään yhtä suuri kuin vastapäisen rakennuksen korkeus huoneen lattiatasolta mitattuna, ellei asemakaavasta muuta johdu. Pääikkunan edessä tulee joka tapauksessa olla vähintään 8 metrin etäisyyteen asti rakentamatonta tilaa.

Pientalossa saa mainittu etäisyys tontilla tai rakennuspaikalla olla viihtyisyyden vaatimukset huomioon ottaen pienempikin.

Rasitesopimuksen sallima palomuurin rakentamatta jättäminen mahdollistaa myös rakennusten väliin pienen tilan luomisen ja ikkunoiden suuntaamisen muuriin päin, millä saadaan mielenkiintoisia näkymiä ja luonnonvaloa yksityisyyden kärsimättä. Välissä olevien ikkunoiden ei tarvitse olla kohtisuorassa naapurirakennuksen palomuuriin vaan niitä voidaan asettaa myös eri suuntiin. Ylöspäin suuntaava ikkuna kerrostalon alimmissa kerroksissa olisi varmasti jännittävää. Go Hasegawan suunnittelemassa asuinkerrostalossa Okachimachissa Tokiossa on tämän tyyppisesti sijoitettu asuntojen ikkunoita rakennuksen keskellä olevaan kuiluun. Go Hasegawan rakennuksessa ikkunoista näkee kiinnostavan monimuotoisen kuilun ja taivaan valon, mutta ikkunakulmien takia muihin asuntoihin ei näe ja yksityisyys säilyy. Patinoitunut tiiliseinä voisi olla myös mielenkiintoinen näkymä, kun aurinko osuu siihen eri kulmista vuorokauden aikana.

Tiiviiseen paikkaan rakentaessa on otettava tarkasti huomioon rakennusten sijoittelu, mas-

Valokuilu

Palomuurin ja uuden rakennuksen väliin voidaan muodostaa valokuilu uusien tilojen valoisuuden parantamiseksi, varsinkin jos rakennuspaikka on tiivisti rakennettu ja ikkunoita ei muuten saa helposti vapaisiin suuntiin. Sisätiloista voidaan suunnata aukkoja eri suunnissa kuiluun, jolloin luonnonvaloa saadaan lisättyä yksityisyyden säilyessä. Historiallisen, arvokkaasti patinoituneet tai muuten hienon palomuurin yhteyteen tehtävä valokuilu ja ikkuna-aukot tuovat sisätiloihin vielä enemmän lisäarvoa.

soittelut ja etäisyydet, niin paloturvallisuuden, ilmansuuntien, valoisuuden, ilmankierron, näkymien kuin yksityisyydenkin kannalta. Yksityisyyden säilyttäminen ja samalla riittävän luonnonvalon tuominen asuntoihin voi olla tiiviissä rakennusympäristössä hyvinkin haasteellista. 45 asteen valokulma huoneen lattiatastosta on hyvä lähtökohta, mutta sekään ei aina ole mahdollista. Kun asuinhuoneelle ei saada ympäristöministeriön asetuksen mukaista 45 asteen valokulmaa tai huone suuntautuu luoteis-koillinen akselille, Helsingin rakennusvalvonta suosittelee toteutettavan muita korjaavia toimenpiteitä riittävän valoisuuden saavuttamiseksi. (TOPTEN 2019.) Yksi keino on pääoleskelutiloihin sijoitettavat isot, vähintään 4m² ja 15% lattiapinta-alasta olevat ikkuna-aukot.

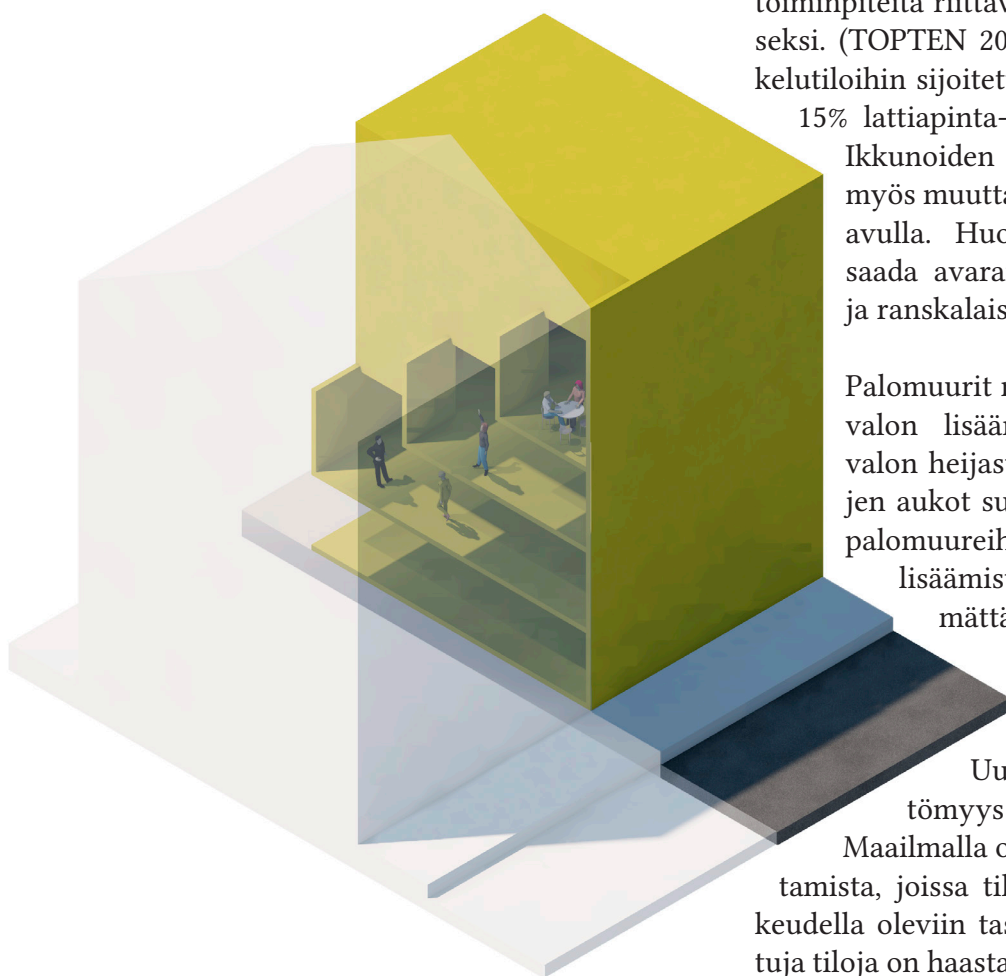
Ikkunoiden avautumissuuntia voidaan myös muuttaa suotuisemmiksi erkkerien avulla. Huoneistoihin on mahdollista saada avarampia näkymiä parvekkeilla ja ranskalaisilla parvekkeilla.

Palomuurit mahdollistavat omalaatuisen valon lisäämisen toimimalla auringonvalon heijastuspintoina. Kun huoneistojen aukot suunnataan valoa heijastaviin palomuuureihin, saavutetaan valoisuuden lisäämistä yksityisyyden häiriötyttö.

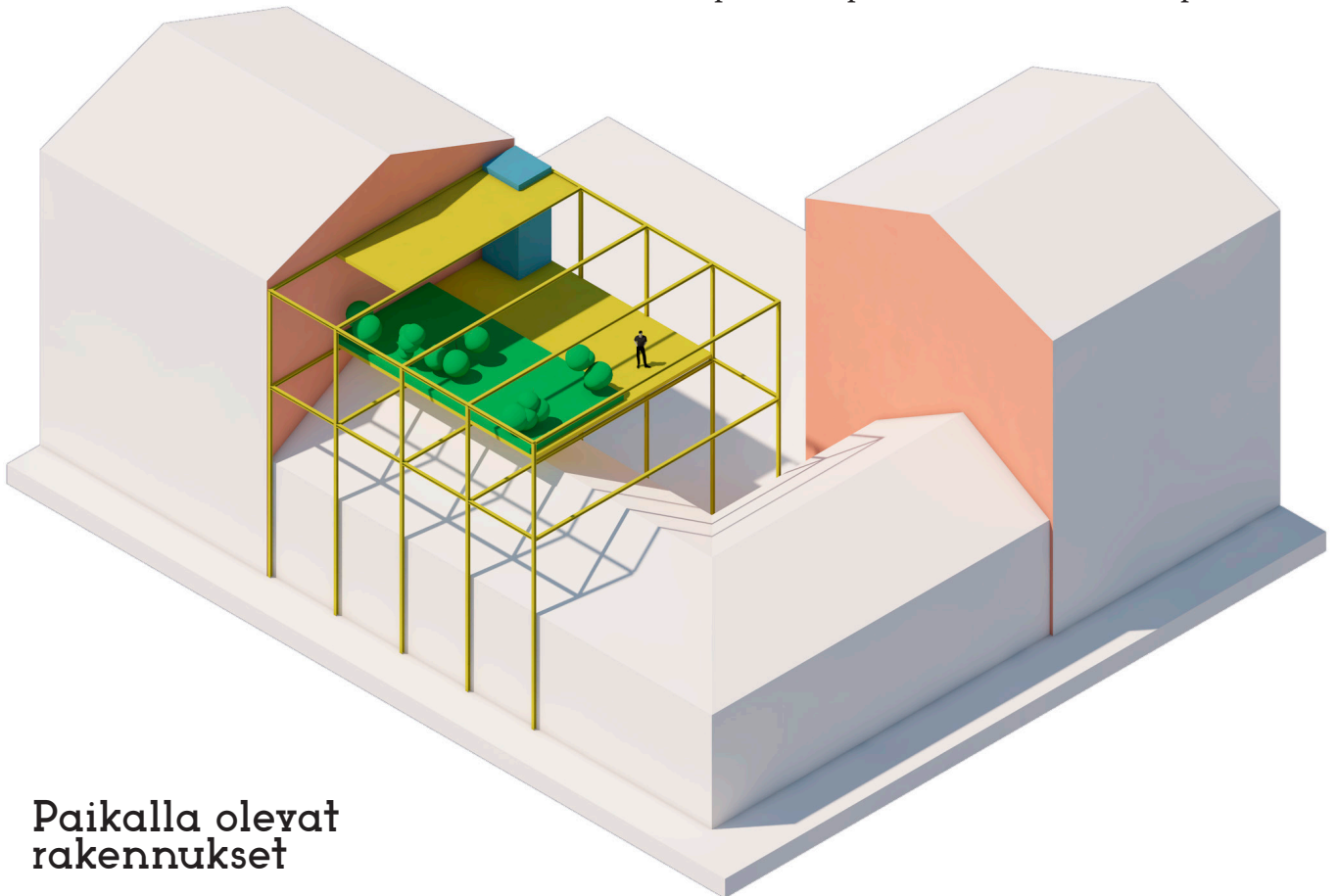
Esteettömyys

Uudisrakentamisessa esteettömyys otetaan aina huomioon. Maailmalla on paljon hienoa asuinrakentamista, joissa tiloja on sommiteltu eri korkeudella oleviin tasoihin. Monelle tasolle jaettu tiloja on haastavaa toteuttaa tiiviissä tilassa toimivasti esteettömiksi: pyörätuolihissi ei vie paljoa tilaa, mutta katkaisee liikkeen virtaavuuden ja määräysten mukaisten luiskien tekeminen vie arvokasta käyttötilaa.

Kaikki yhteiset tilat on tietenkin yhdenvertaisuuden nimissä toteutettava esteettöminä. Esteetön talosauna ja esteetön kattopiha voidaan toteuttaa rakennuksen ylimpään kerrokseen esimerkiksi korotetulla lattian tasolla. Korotettu lattia on yleisempi toimistorakennuksissa,

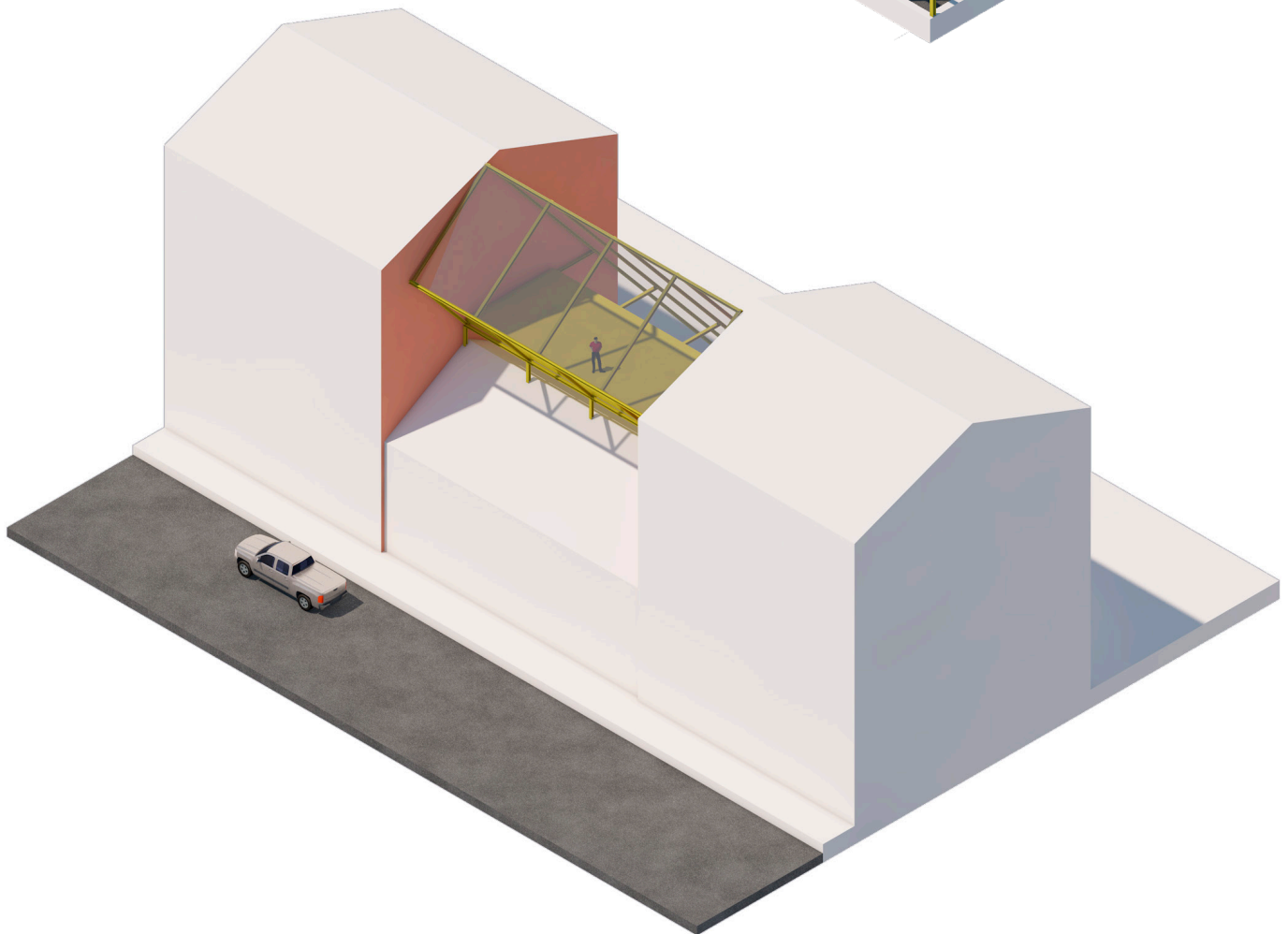
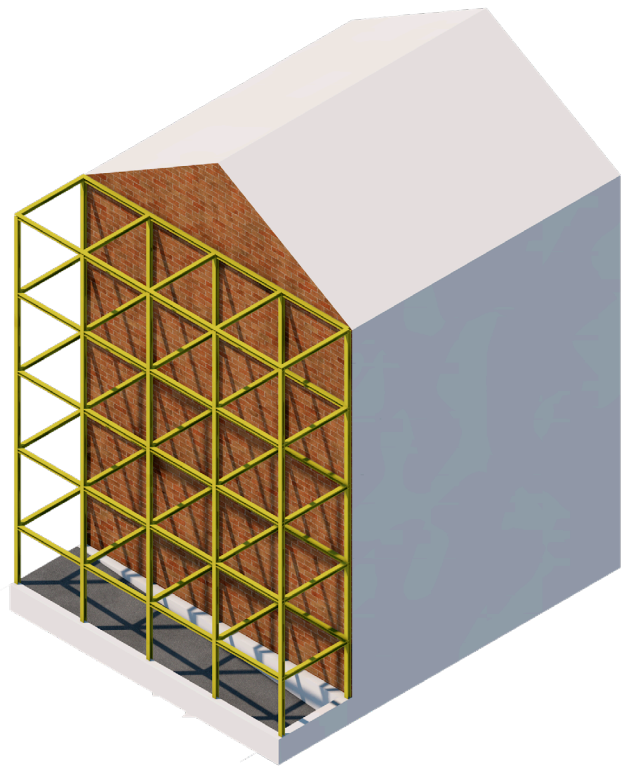
joissa tekniikan vienti eripuolille kerrosta on oltava toteutettavissa laajasti ja muokattavasti. Asuinkerrostalon kattokerroksen lattian korotus mahdollistaa saunaosaston vapaamman suunnittelun, esteettömän kulun kattoterassille ja esteettömän saunan, jossa kiuas on upotettu lattiaan. Esteetön piharakennuksen kattoterassi voidaan toteuttaa sillalla päärakennuksen porasnoususta, jolloin uusia hissinousuja ei tarvitse puhkaista piharakennuksen katon läpi.

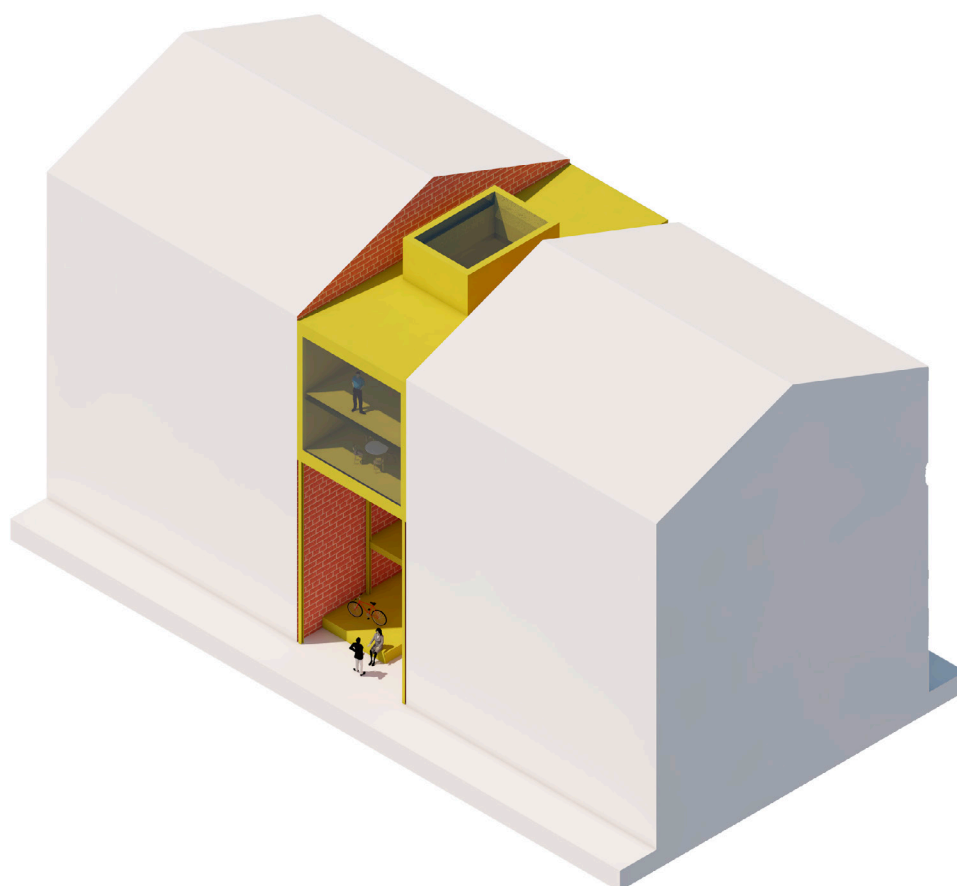
Paikalla olevat rakennukset

Palomuuriseinien edessä, vieressä tai muuten yhteydessä on usein olemassa olevia muita rakennuksissa tai rakennelmia. Tapauskohtaisesti on tutkittava, millä tavoilla niitä voitaisiin hyödyntää tai säilyttää, vai voisiko olemassa oleva rakennus toimia koko lisärakentamisen perustana. Kun olemassa oleva rakennus aiotaan säästää, lisärakentamisen vaihtoehtoina rakenteellisesti ovat: tukeutuminen tontilla olevan rakennuksen rakenteisiin, tukeutuminen naapurirakennuksen rakenteisiin sekä tukeutuminen uusiin rakenteisiin, jotka voidaan sijoittaa olemassa olevan rakennuksen ulko- tai sisäpuolella. Mikä tahansa näiden ratkaisujen sekoituskin on mahdollista ja yleensä jopa todennäköistä. (Vepsäläinen 2011.)

Olemassa olevat maanalaiset pysäköintihallit ja niihin vievät ajoluiskat luovat omat haasteensa. Olemassa olevien rakenteiden säilyttämisen mahdollisuus tutkitaan tapauskohtaisesti. Suurten rakennusmassojen lisääminen pihakannen päälle, tarkoittaa yleensä, että olevia rakenteita pitää vahvistaa, jos niiden mitoituksessa ei ole ennakoitu lisärakentamisen mahdollisuutta. Tällöin vanhan osan purkaminen ja kokonaan uuden maanalaisen kerroksen ja pihakannen rakentaminen voi olla paras ratkaisu. Helsingin kaupunkiympäristön toimialajohtajan Mikko Ahon mukaan pihakansien vesieristeiden elinkaari on noin 40 vuotta ja kun ne joudutaan korjaamaan, koko pihakansi joudutaan purkamaan (Holmila 2019). Pihakannen uusiminen voikin olla hyvä ajankohta täydennysrakentamisen toteuttamiselle.

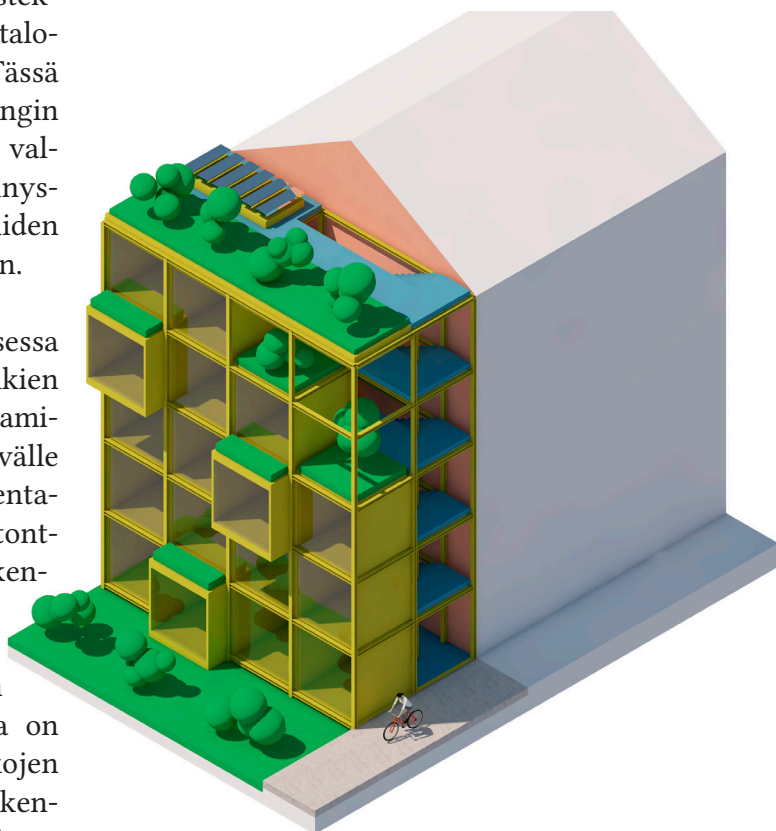
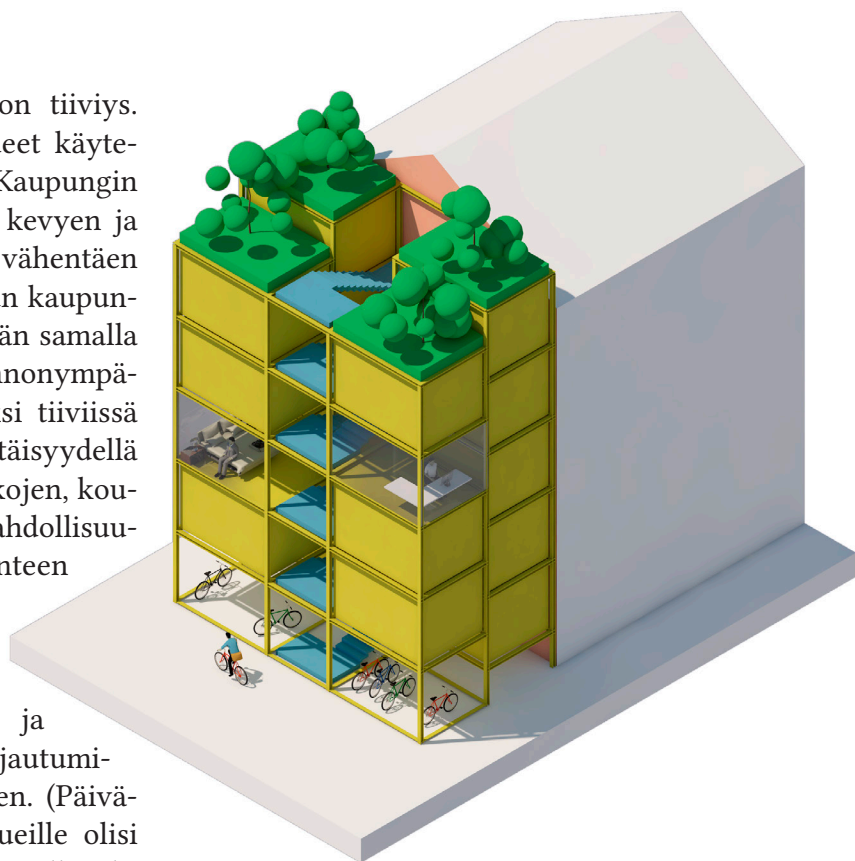
3 Tiiviin kaupungin täydennysrakentaminen

Tiivis kaupunki

Kaupungin keskeinen ominaisuus on tiiviys. Asumistiheys on korkea ja maa-alueet käytetään rakentamiseen tehokkaasti. Kaupungin tiiviys tukee paikallispalveluja sekä kevyen ja julkisen liikenteen kilpailukykyä, vähentäen myös liikenteen määrää yleisesti. Kun kaupunki rakennetaan kompaktiksi säästetään samalla rakennetun ulkopuolelle jääviä luonnonympäristöjä. Asumisen vetovoimatekijöiksi tiiviissä kaupungissa voidaan luetella kävelyetäisyydellä olevat runsaat palvelut sekä työpaikkojen, koulutuksen, kulttuurin ja liikunnan mahdollisuudet. Olemassa olevan kaupunkirakenteen tiivistämistä pidetään kaupungistumisen lisääntyessä välttämättömänä, jotta kasvavat kaupungit eivät leviäisi maaseudulle. Vaihtoehtona ja uhkana nähdään hallitsematon hajautuminen ja turha liikenteen lisääntyminen. (Päivänen 2000.) Helsingin esikaupunkialueille olisi mahdollista rakentaa valmiisen kunnallistekniikkaan tuhansia kaupunkimaisia pikkutaloja kohtuulliseen hintaan (Kasvio 2007). Tässä tutkielmassa ei kuitenkaan käsitellä Helsingin tiivistämistä yleisesti, vaan keskitytään jo valmiiksi tiiviin keskustan mahdollisiin täydennyspaikkoihin, erityisesti palomuurisiin ja niiden tarjoamiin pystysuoriin rakennuspaikkoihin.

Liikenneministeriön teettämässä tutkimuksessa Kari Rauhala (1999) haastatteli eri kaupunkien kaavoitusviranomaisia tiivistävän rakentamisen mahdollisuuksista. Potentiaalia tiivistäville ja eheyttävälle rakentamiselle nähtiin rakentamattomien tonttien lisäksi rakennettujen tonttien lisärakentamisessa, yhdyskuntarakenteen reuna-alueiden hyödyntämisessä sekä aiemmasta käytöstä vapautuneiden alueiden muuttamisessa, kuten Helsingin niemen vanhojen satama-alueiden kanssa on tehty. Kantakaupungin palomuuripaikkojen täydennysrakentaminen on yleisimmin rakennetun tontin lisärakentamista paikassa, jossa rakentaminen on ollut ympäristöään matalampaa tehokkuutta. Tiivistämisen motiiveina laajentamisen sijaan pidettiin monissa kunnissa taloudellisia säästöjä, joita saadaan hyödyntämällä jo olemassa olevaa infrastruktuuria.

Kapselit

Tiiviiden ääripäätä edustavat kapselit. Kapseleita voidaan vaihdella ja räätälöidä aina kulloisen käyttäjän tarpeiden mukaan. Toiselle toimisto, toiselle asunto.

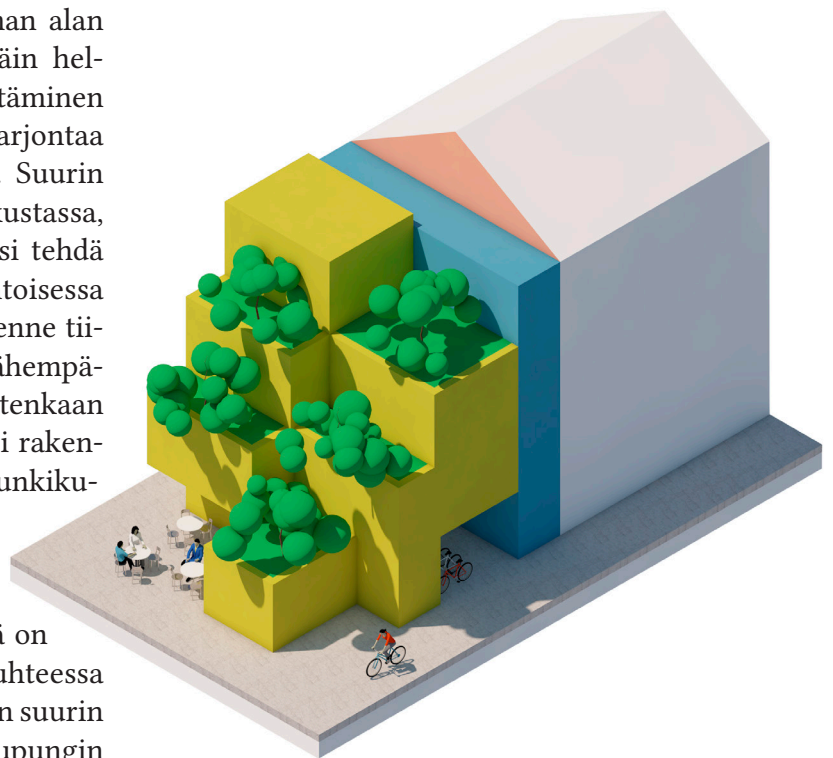
Tiivistämisen mahdolliseksi hyödyiksi nähtiin myös väestörakenteen tasaaminen ja vanhe-
nevan väestön omatoimisen asumisen edistä-
minen sekä kaupunkirakenteen eheyttäminen.
Haasteiksi nähtiin ylimitoitettut rakennusoikeu-
det, asukasvastustukset, alueiden omistussuh-
teet ja ympäristöasiat. Ratkaisuksi haasteisiin
esitettiin mahdollisimman avointa ja eri osa-
puolten yhteistyössä tehtävää suunnittelua sekä
suunnitelmista viestimisen selkeyttä.

Kaupunkitutkijoiden Heikki Loikkasen ja Sep-
po Laakson julkaisema raportti Tiivistyvä kau-
pungikehitys – Tuottavuuden ja hyvinvoinnin
kasvun perusta, tukee samaa näkemystä. (Loik-
kanen & Laakso 2016.) Tiiviissä kaupungissa
tuottavuus paranee, kun eri toimijat ovat läh-
emmässä vuorovaikutuksessa keskenään ja
kaupunkirakenteen hajanaisuudesta johtuvat
kustannukset pienenevät. Heidän mukaan kau-
pungit yleisesti, ei vain Helsinki, voisivat tii-
viimpinä paremmin. Tiiviissä kaupungissa yri-
tyksille on enemmän asiakkaita ja saman alan
yrityksiä olisi myös enemmän lähemmäs hel-
pottaen työpaikan vaihtamista. Tiivistäminen
laskee myös asuntojen hintoja, kun tarjontaa
parannetaan siellä missä on kysyntää. Suurin
kysyntä asunnoista on Helsingin keskustassa,
mikä tarkoittaa, että tiivistämistä pitäisi tehdä
juuri tiiviimmillä alueilla. Markkinaehtoisessa
rakentamisessa Helsingin kaupunkirakenne tii-
vistyisi ja olisi sitä korkeampaa, miten lähempä-
nä keskustaa sijaittaisiin. Näinhän ei kuitenkaan
ole, vaan keskustan alueella esimerkiksi raken-
nusten korkeuksia rajoittavat niin kaupunkiku-
valliset kuin määräykselliset asiat.

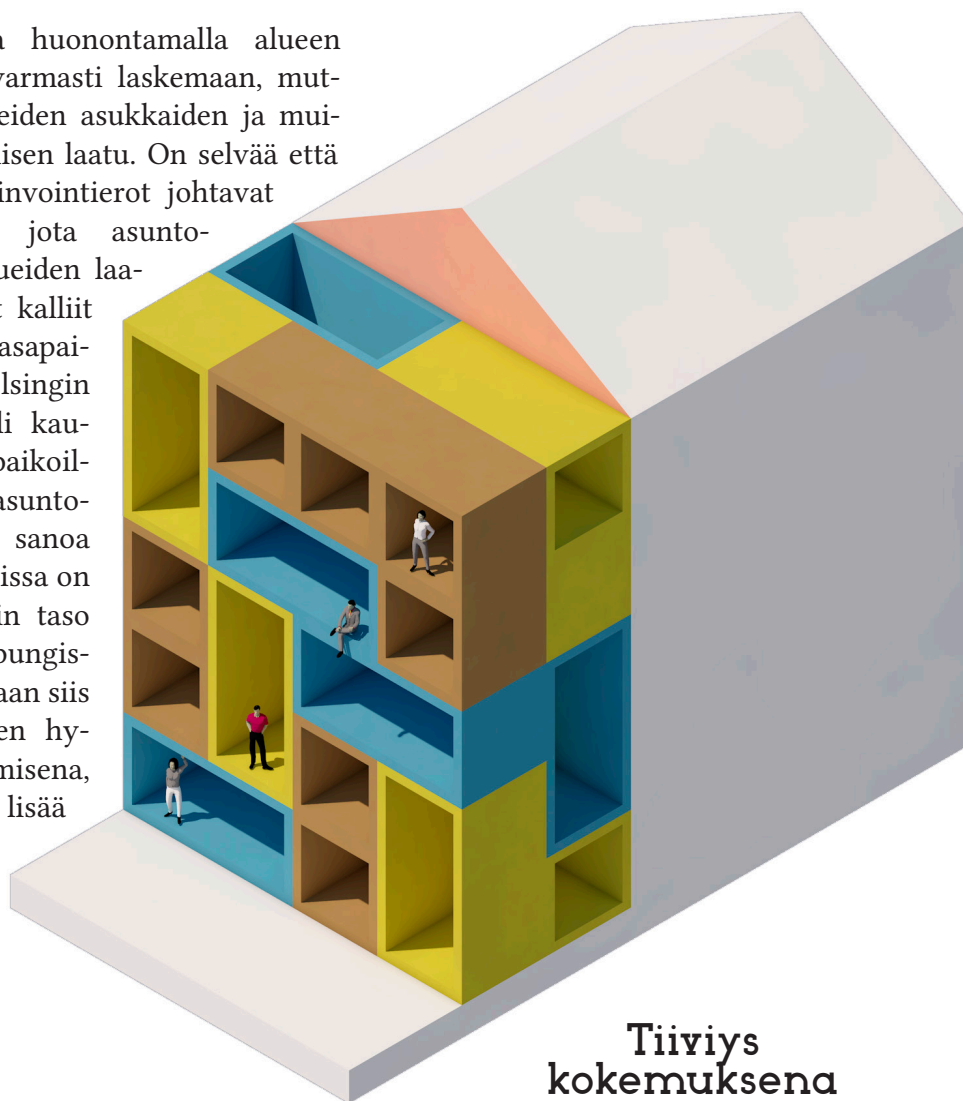
Loikkasen ja Laakson mukaan Helsin-
gin seudun tiheys on liian matala, mikä on
osasy syy asumisen hintatason kasvuun suhteessa
muuhun maahan. Helsingissä on Suomen suurin
asuntojen neliöhinta ja tiiviillä kantakaupungin
alueella se on korkeimmillaan. Kantakaupungin
hintataso osoittaa matalan tarjonnan ja korkean
kysynnän. Vaatimus hintatason laskemisesta
kalleilla alueilla ei ole itsessään mielekäs. Asun-
tojen hintataso kertoo paljon asuinalueen omi-
naisuuksista. Kallis alue tarkoittaa usein muun
muassa, että palveluja, naapurustoa ja ympäris-
töä pidetään laadukkaina.

Vihherterassit

Vapaaksi jätetyillä talopäädyil-
lä on joissakin paikoissa haluttu
lisätä piha-alueen valoisuutta.
Porrasmainen täydennysraken-
nus päästää pihalle valoa ja luo
samalla kaupunkitilaan tunnis-
tettavan paikan. Porrasmaisuus
mahdollistaa rakennukselle myös
valoisat viherterassit.

Näitä ominaisuuksia huonontamalla alueen hintatasoa saadaan varmasti laskemaan, mutta samalla kärsii alueiden asukkaiden ja muiden toimijoiden elämisen laatu. On selvää että alueiden väliset hyvinvointierot johtavat muuttoliikenteeseen, jota asuntomarkkinat, eli eri alueiden laadutekijöitä kuvaavaat kalliit ja halvat asunnot tasapainottavat. Koska Helsingin kantakaupungissa, eli kaupungin tiiveimmillä paikoilla, on korkeimmat asuntojen hinnat, voidaan sanoa että tiiviissä kaupungissa on parempi hyvinvoinnin taso kuin ei tiiviissä kaupungissa. Tiivistämistä voidaan siis itsessään pitää alueen hyvinvoinnin parantamisena, samalla tiivistäminen lisää tarjontaa eli laskee asuntojen hintoja.

Tiiviys kokemuksena

Tiiviydellä voidaan ajatella tarkoitettavan maanalan tehokasta käyttöä ja suurta väestötiheyttä, mutta tiiviys on myös ihmisen henkilökohtaisesti kokema asia ja paikkaan sidonnainen käsite. Ihmisen kokemus paikan tiivyydestä on sidoksissa mielikuvaan ja odotuksiin paikasta. (Suikkari et al 2005.) Urbanilla pientaloalueella voi kokea tiivyyttä, kun taas väentihedeltään suuremmassa kerrostalolähiössä väljyyttä.

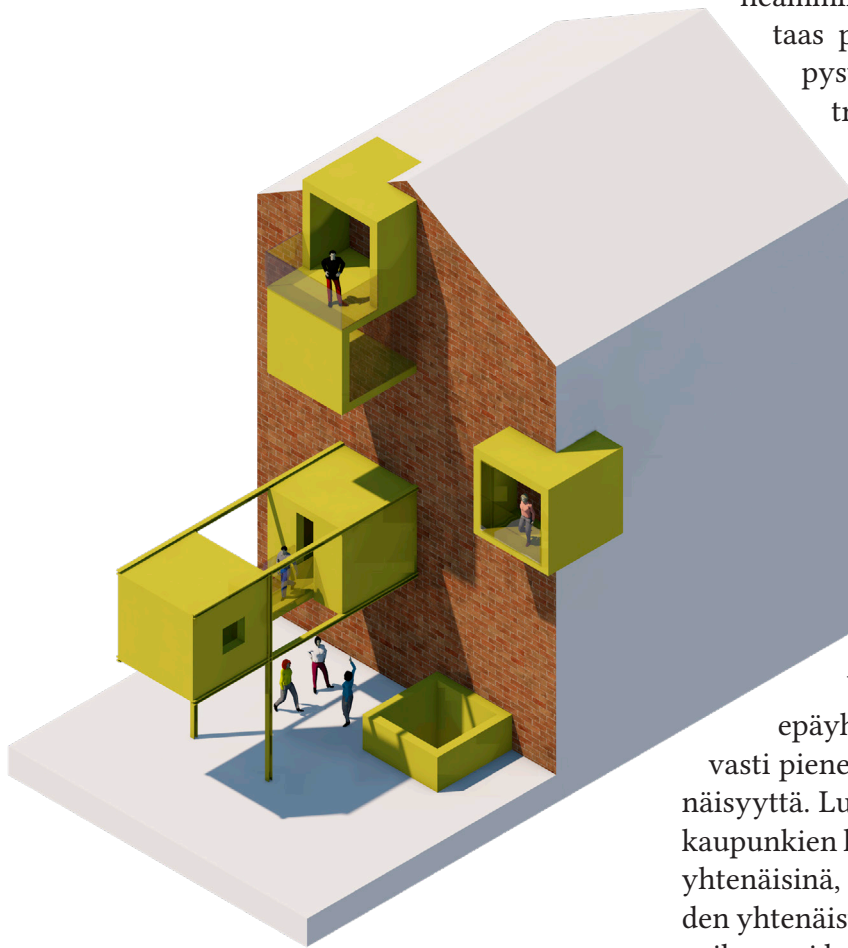
Helsingin kantakaupunki on tiiviisti rakennettu kaupunkiympäristö ja se yleisesti myös koetaan tiiviinä paikkana. Helsingin taajama-alueella voi myös kokea tiivyyttä varsinkin, jos vertauskohteena on maaseutu. Kantakaupunkiin verrattuna taajamissa voi kokea väljyyttä. Maailman tiiveimpiin suurkaupunkeihin verrattuna taas Helsingin kantakaupunginkin tiivyyttä voidaan pitää jopa pienenä. Tuntemukseen Helsingin tiivyydestä vaikuttaakin ihmisen oma näkökulma ja entiset kokemukset.

Helsingin keskustaan ei hakeuduta, jos preferensseinä ovat väljä, maanläheinen ja maaseutumainen asuminen. Jo Ehrenströmin empirekaavassa helsinkiläiset näkivät huoneidensa ikkunoista kadun toiselle puolella olevan naapurin talon (Kasvio 2007). Tiiviys voidaankin kokea negatiivisena asiana: tilan puutteena. Itse näen tiiviyn kuitenkin vastakkaisesta näkökulmasta: tiiviys tarkoittaa tilojen paljoutta pienellä alueella. Tiivistäminen on tehottomasti käytettyjen alueiden käytön lisäämistä, mikä todellakin tarkoittaa lisää tilaa ei vähemmän tilaa.

Yhtenäinen kaupunkikuva

Yhtenäisellä kaupunkikuvalla tarkoitetaan kaupunkinäköymää, joka koostuu samanlaisista rakennuksista ja muista kaupunkikuvan osista, kuten kaduista ja aukioista. Samanlaisuutta voivat olla ikä, materiaalit, värit, tyylit, aukotus, kattojen harjojen korkeudet ja suunnat ja niin edelleen. Helsingissä ja Suomessa yleisesti pyritään luomaan yhtenäisiä kaupunkikuvia. Massasta poikkeavat rakennukset suodaan yleensä vain julkisille rakennuksille, jotka voivat toimia kaupunkirakenteen pisteinä ja identiteettirakennuksina. Yhtenäisyys ei sinällään itsessään tarkoita niin positiivista kuin negatiivistakaan asiaa.

Miksi rakennuksen pitäisi olla poikkeava on kuitenkin turha kysymys. Tanskassa Kööpenhaminan Ørestadia voidaan pitää alueena, jossa lähes jokainen rakennus on poikkeama. Nämä moniulotteiset ja toisistaan usein riippumattomat rakennukset ovat syntyneet halusta kokeilla ja luoda uutta parempaa asuinkokemusta ja elämänlaatua. Ørestadia voi tosin pitää monimuotoisuudessaan yhtenäisenä.

Vapaus

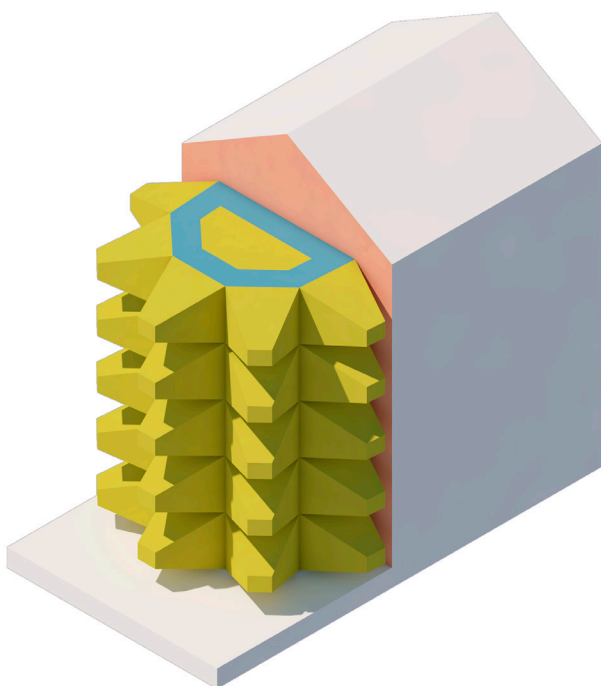
Palomuuripaikat ovat usein kaupungeissa poikkeavia paikkoja, yhtenäisen kaupunkikuvan rikkojia. Tämä lähtökohta antaa niille verrattain vapaammat kauneuskäsitteet ja täydennysrakentamisen mahdollisuudet, koska miten erilaisuuden pitäminen erilaisuutena olisi vastoin paikan henkeä?

Monimuotoista yhtenäisyyttä ilmenee yleisemmin kaupunkien liikekeskittymissä, jossa liikkeet haluavat erottautua ja se onnistuu hyvin arkkitehtuurin avulla. Liikerakennusten erotovuutta selittää myös trendeille ominainen lyhytaikaisuus, joka johtaa liikkeiden muuttamiseen huomattavasti asuinrakennuksia tiheämmin. Urbanin asuinarkkitehtuurin taas pitäisikin pystyä ajattomuuteen ja pysyä erossa näistä nopeasti kuluvista trendeistä ja kliseistä. Hyvää yhtenäisyyttä voidaan kuvata Aistien kaupunki-kirjassa Virtasen käyttämällä termillä sopusuhmainen monimuotoisuus (Knuuti 1998). Yhtenäisyys ei ole itseisarvo, jota pitäisi aina noudattaa, erilaisuutta voidaan yhtälailla pitää arvona. Helsingin kantakaupungin matalat 1800-luvun puutalot luovat yllätyksellisyyttä katukuvaan eikä näiden kohdalla olla kiirehtimässä kaupunkikuvan yhtenäistämässä.

Yhtenäisyyden rikkoutumista tai epäyhtenäisyyttä voi pitää huomattavasti pienempänä uhkana kuin liiallista yhtenäisyyttä. Lukuisia samalla kertaa rakennettuja kaupunkien kerrostalolähiöitä voi pitää kiistatta yhtenäisinä, jopa tylsyyteen asti, mutta lähiöiden yhtenäisyyden luomia positiivisia puolia on vaikeampi havaita. Helsingissä Töölö on selvästi yhtenäinen saman ajan kokonaisuus, mutta niin voidaan pitää Helsingin keskustaakin yhtenäisenä, vaikka sen ajallinen kerroksellisuus onkin monipuolisempi. Kummallakaan alueella yhtenäisyys ei tarkoita täysin samanlaisia taloja, mutta kaavoitus ja määräykset ovat antaneet suuntaviivat joitden mukaan yhtenäisyys olla saavutettu. Täydennysrakentamassa arvokkaaseen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi mielletävälle alueelle, rakentamistapaa ja ympäristön kontekstia on tutkittava tarkoin. Olemassa olevan rakennuskannan tyylin suoraa kopioimista uuteen rakennukseen pidetään epäaitona, koska eri rakennusten tyylit edustavat omia aikakausiaan. Helsingissä kaupunkisuunnitteluvirasto on jopa estänyt vanhaa tyyliä kopioivan rakennuksen rakentamisen (Bäckgren 2018).

Yösija

Kaupungilta saattaa löytää itsensä kuka milloinkin yösijaa vailla. Vähän tilaa vievät ja palomureja hyväksikäyttävät kapselimaiset yöpymispaikkaseinät voisivat olla niin työmatkaajan, turistin kuin taajamassa asustavan, mutta viimeisestä yöbussista myöhästyneen pelastus. Saniteetitilat ja lämmin sänky kadun sijasta nostavat yön mukavuutta merkittävästi.

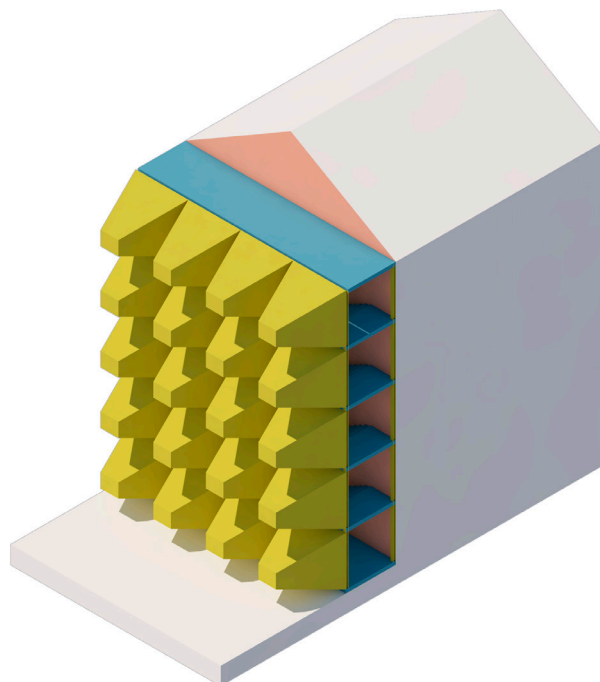

Elävä kaupunkitila

Kaupunkien tiiviisti rakennettujen historiallisten ydinkeskustojen kadut koetaan tyypillisesti eläviksi kaupunkiympäristöiksi, joihin matkailijat hakeutuvat ja kaupunkilaiset tulevat töihin, hakemaan palveluja, viettämään vapaa-aikaa sekä kohtaamaan muita ihmisiä. Tiivis, tehokkaasti rakennettu kaupunki ei itsessään tarkoita että kadut olisivat eläviä. Tiivis kaupunki, jossa asuirakennukset ja toimistorakennukset on eritelty omille alueilleen, tarkoittaa että ihmisten määrä ja sitä kautta alueiden elävyys on riippuvainen suurilta osin yhteiskunnan työajoista. (Päivänen 2000.)

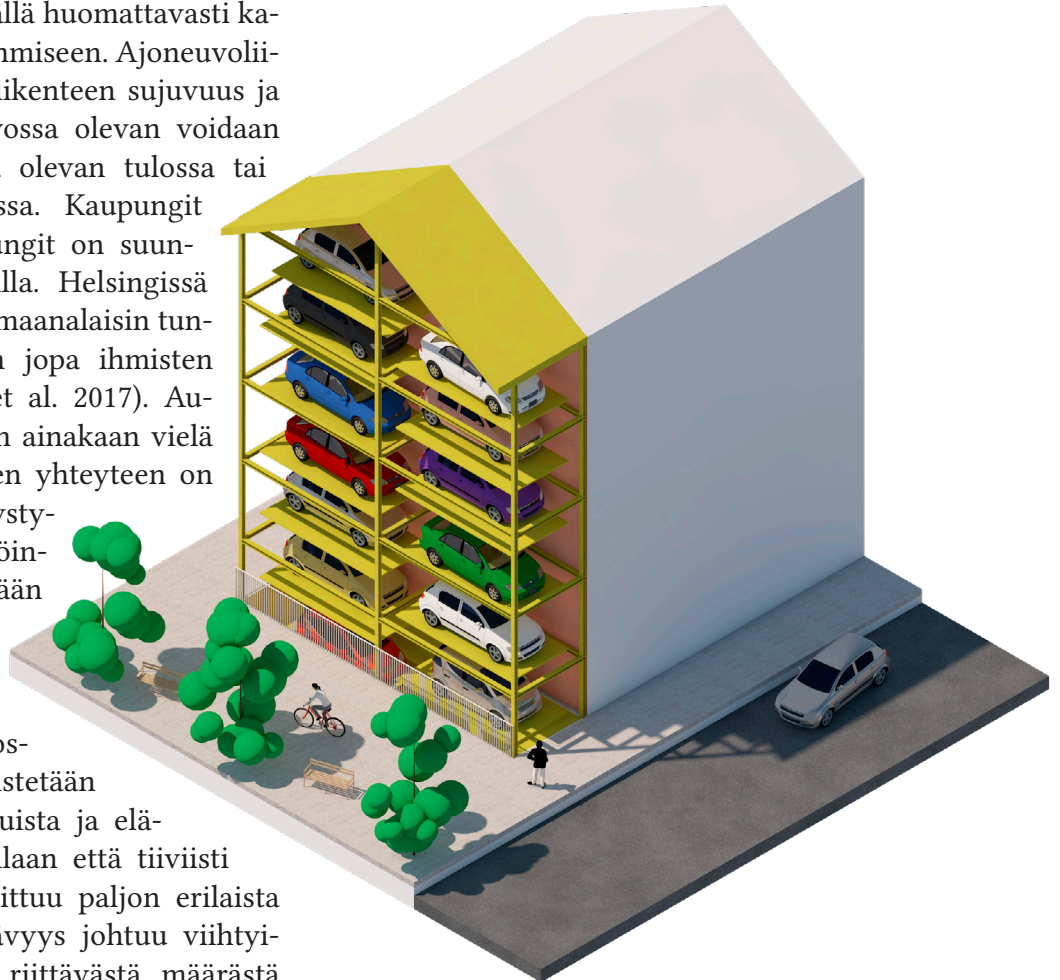
Tokiossa tätä oppinäytetyötä voisi pitää turhana, ei vain siksi ettei siellä rakenneta rakennuksia toisiinsa kiinni, mutta koska rakentamiselle ei ole kaupunkikuvallisia vaatimuksia. Tokion kaduilla on myös selvää, ettei epäautenttiset kulissirakennuksilta näyttävät kopioitakaan ole kiellettyjä. Rakennusten vapaasta ilmaisun suunnittelusta syntyy tuloksia, jotka laadullisen keskitason lisäksi sijoittuvat laatumittarin molempiin ääripäihin. Suomessa uusien rakennusten on heijastettava nykyaikaa. Toimivaa, nykyaikaista, elämänlaatua parantavaa arkkitehtuuria, joka samalla ottaa ympäristönsä huomioon, voidaan pitää onnistuneena.

Kuten tutkielman palomuurien syntymistä käsittelevässä osassa ilmeni, palomuurien jättäminen kaupunkikuvaan oli yleistä, jopa tarkoituksellista. Vaikuttaisi, että palomureja ei pyritty peittämään, niiden syntymistä pidettiin luonnollisena ja niiden on nähty vain kuuluvan osaksi kaupunkia. Voi olla mahdollista, että palomuurien ulkonäöstä ja olemuksesta ollaan jopa pidetty, sen sijaan että niitä oltaisiin nähty keskeneräisyyden ja huonon suunnittelun merkkeinä. Varmasti historiallinen konteksti ja palomuurien yleisyys Helsingin puutalokaupungin vaiheittaisen katoamisen aikana ovat vaikuttaneet silloiseen kaupunkikuvalliseen diskurssiin. Palomuurien yleisyydestä, voisi jopa päätellä, että palomuurien näkyville jättäminen olisi ollut osa kantakaupungin yhtenäisen kaupunkikuvan ylläpitämistä.

Kaupunkia tiivistäessä, suunnittelun on erityisen tärkeää ottaa huomioon katu varsinkin jalankulkijan kokemusmaailman kautta. Ajoneuvossa oleva ihminen on taas enemmän eristettyinä suuresta osasta kaupungin aistimaailmaa. Varsinkin näkö-, ääni- ja hajumaailmat poikkeavat ajoneuvon sisällä huomattavasti kadulla vapaasti pyörivään ihmiseen. Ajoneuvoliikenteelle tärkeintä ovat liikenteen sujuvuus ja pysäköintipaikat, ajoneuvossa olevan voidaan kantakaupungissa olettaa olevan tulossa tai lähdössä, ei oleskelemissa. Kaupungit ja varsinkin tiiviit kaupungit on suunniteltava kävelijän ehdoilla. Helsingissä kävelijöiden sijoittamista maanalaisiin tunneleihin voihan mieltään jopa ihmisten viemäröimisena (Ilonen et al. 2017). Autoilijoita ei voi kuitenkaan ainakaan vielä täysin hylätä. Palomuurien yhteyteen on mahdollista rakentaa pystysuoria mekaanisia pysäköintilaitteita, joilla säästetään maa-alueita muulle käytölle (RT 98-11237).

Tiiviiden katujen muodostamaan alueeseen yhdistetään usein oletus elävistä kaduista ja elävästä kaupungista. Ajatellaan että tiiviisti rakennetulle alueelle sijoittuu paljon erilaista toimintaa. Kaupungin elävyys johtuu viihtyisästä kaupunkitilasta ja riittävästä määrästä kaupunkitilan käyttäjiä (Gehl 2018). Voiko katu-tilaa, jota ihmiset käyttävät vain liikkumiseen, pitää elävänä? Umpinaiset maantasokerrosten julkisivut, asfaltoidut pysäköintikentät ja varjoisat nurkkaukset eivät innosta pysähtymään tai oleilemaan, vaan mahdollisesti jopa kiihdyttämään vauhtia. Tiivistämisessä on ensin mietittävä, miten kaupungilla kulkija kokee paikan, minkälainen kaupunkitila lisäisi paikan viihtyisyyttä, ja pidettävä niitä suunnitelman lähtökohdina. Rakennukset toimivat kaupunkitilojen merkittävimpinä rajaavina tekijöinä ja siksi niissä on kiinnitettävä erityistä huomiota maantasokerroksiin, niin sisäpihan kuin kadunkin puolella. Juha Ilosen mukaan yksi tärkeimmistä elävän kaupunkitilan ominaisuuksista on rakennusten katutaso kerrosten aktiivisuus ja niiden luonteva liittyminen katuun. Mitä enem-

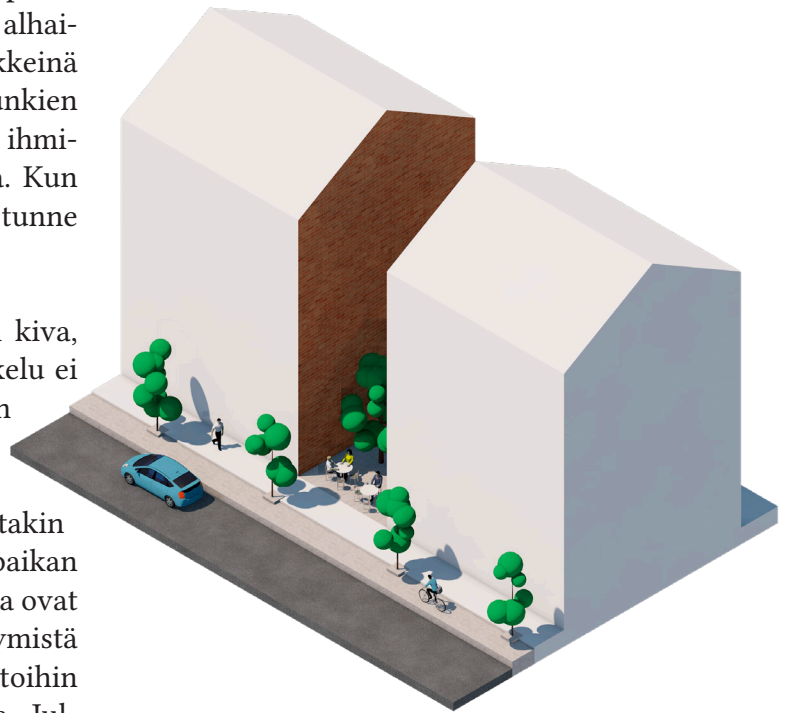
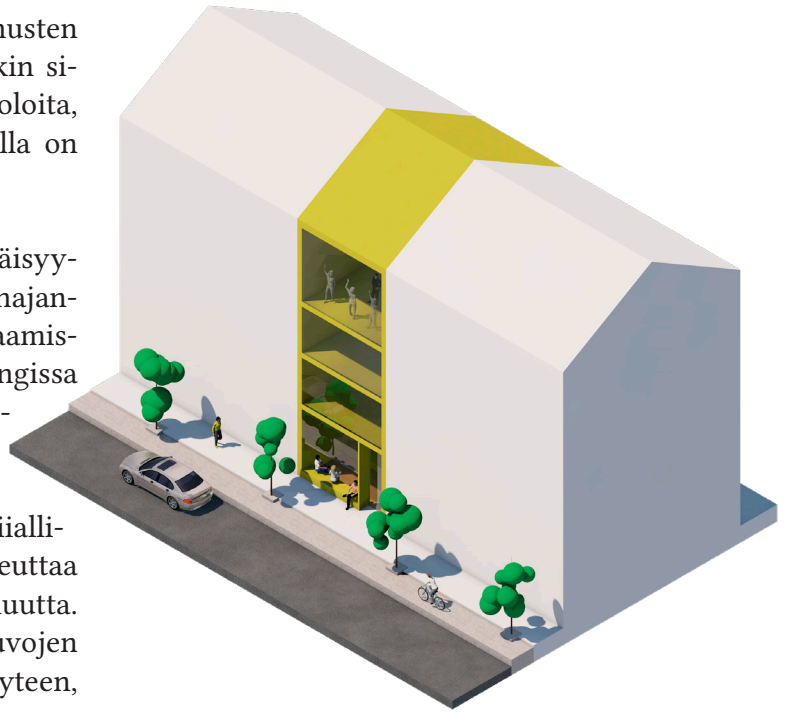
Autoseinä

Käyttämättömiä umpiseiniä voidaan hyödyntää autojen säilytykseen, jolloin saadaan arvokkaita pysäköintipaikkoja ja säästetään maata muuhun käyttöön. Autoseinä voi olla myös maanalaisen pysäköintilaitoksen osa. Rahoitusta on luontevaa hankkia autoalojen yrityksistä ja mainonnan vaihtoehdot ovat laajat. Pystysuorat pysäköintilaitteet ovat yleisiä Tokiossa ja ne ovat vaihtoehtona Helsingissäkin, kun kaupunki tiivistyy. Samanlaista pysäköintiä voidaan järjestää myös polkupyörille.

män liiketilojen näyteikkunoita ja rakennusten sisätilojen liitoksia katutilaan on, varsinkin sisältä ulos laajenevia kahviloita ja ravintoloita, sitä paremmat edellytykset kaupunkitilalla on muodostua eläväksi. (Ilonen 2007.)

Elävässä kaupungissa lyhyelle kävelyetäisyydelle mahtuu paljon palveluita, vapaanajanviettomahdollisuuksia ja ihmisten kohtaamispaikkoja. Inhimillisessä tiiviissä kaupungissa ajoneuvoväylät eivät tunnu suurilta esteiltä ja niiden ylittäminen on vaivatonta ja turvallista. Ajoneuvoliikenne ei ole vain tarpeetonta tiiviissä kaupungissa, mutta liiallisena se myös luo esteitä jalankululle, aiheuttaa meluhaittoja, ilmansaasteita ja turvattomuutta. (Gehl 2018.) Tiiviys johtaa myös ajoneuvojen ja kävelijöiden välttämättömään läheisyyteen, mikä ei ole ongelma, kunhan liikenteen nopeusrajoitukset pidetään mahdollisimman alhaisina. Tästä voidaan pitää hyvinä esimerkkeinä Euroopan keskiaikaisia tiiviiden kaupunkien kapeita katuja tai Tokion sivukujia, joissa ihmiset ja autot kulkevat lähes kosketuksissa. Kun autot kulkevat ihmisten vauhtia, vaaran tunne vähenee ja kaupunki-idyllisyys säilyy.

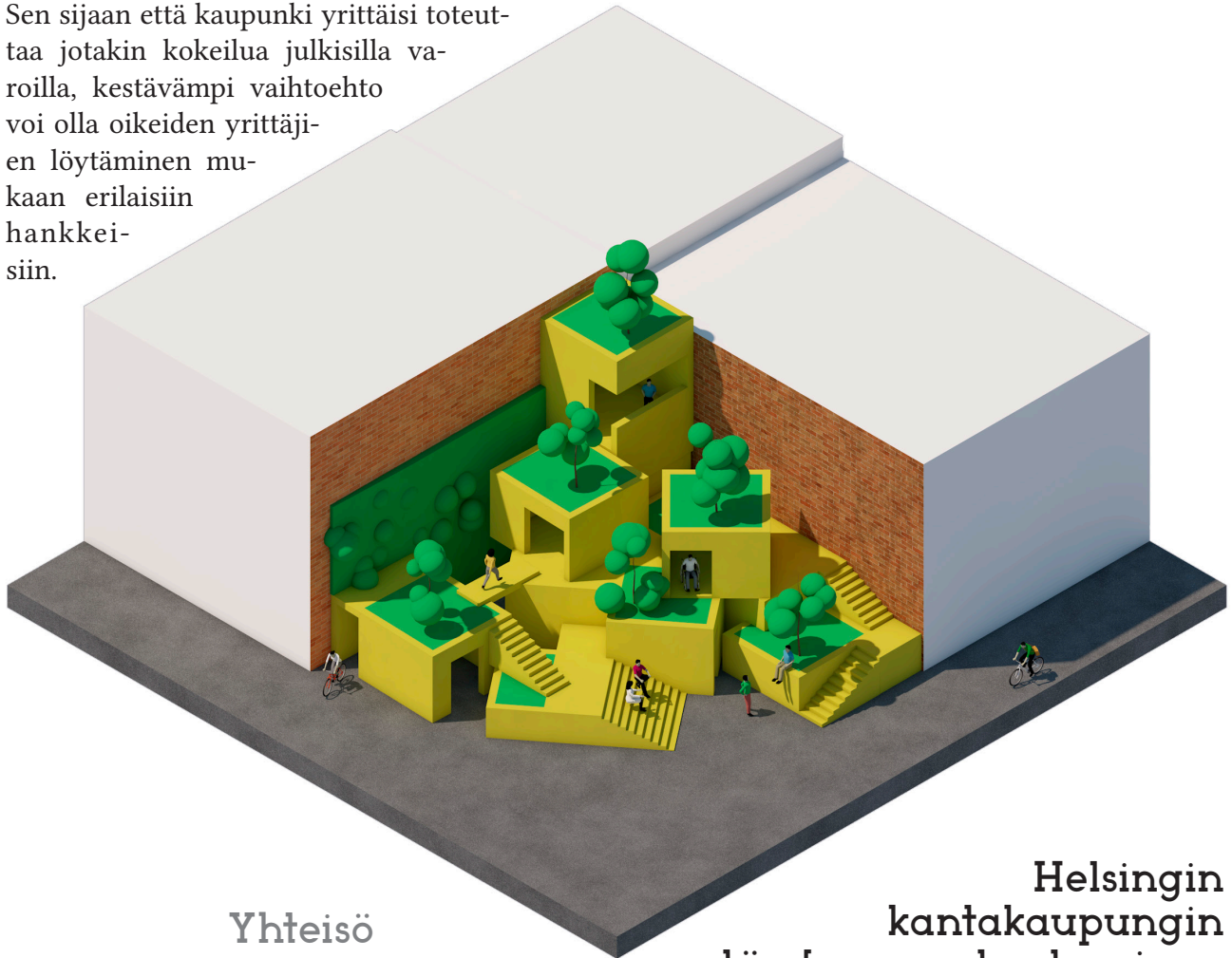
Olen usein kuullut sanottavan, että olisi kiva, jos kaupungilla olisi paikkoja joissa oleskelu ei vaatisi minkään asian ostamista. Olisikin hienoa nähdä minkälaisia muita ideoita kuin puistoja ja aukioita tällaisiksi tiloiksi keksittäisiin. Jos paikalle ei toteuteta jotakin yleistä julkista palvelua, kuten kirjastoa, paikan kestävyuden mahdollisuudet ilman tuottoa ovat heikot. Tilojen suunnittelemista ja myymistä yrittäjien erilaisiin kaupallisiin toimintoihin voidaankin pitää kannattavana ajatuksena. Julkisten kaupunkitilojen, kuten puistojen muuntamista palomuriin pystysuuntaiseksi kokonaisuudeksi voidaan pitää kiehtovana, mutta myös haastavana. Rakentamis- ja huoltokustannukset voivat nousta suhteettoman korkeiksi, että se voitaisiin toteuttaa julkisena hankkeena. Palomuuripaikkaan rakennettava pystysuorapuutarha taas esimerkiksi kukkakaupan, kahvilan, asunnon, hotellin tai muun toimipaikan yhteyteen johtaisi varmasti kiinnostukseen ja suureen kysyntään, jos suunnittelu ja toteutus tehtäisiin ammattitaitoisesti.

Elävä kolo

Kolat rakennusten väleissä ovat turhan usein käyttämättöminä tai toiminta rajoittuu jätehuoltoon. Koloissa on kuitenkin portentiaalia luontaisen suojaisuuden ja kaupunkiympäristön seurauksena. Koloja voidaan esimerkiksi hyödyntää kaupunkiasunnolle ja kadulle avautuvalle kahvilalle. Pie-nempänä eleenä viereiseen rakennukseen voidaan vain puhkaista kahvilalle aukko ja aloittaa pöytiin tarjoilu.

Tästä huolimatta kaupungin pitää itsekin lähteä käyttämättömien kaupunkitilojen ennakkoluottomaan kehittämiseen ja elävöittämiseen. Sen sijaan että kaupunki yrittäisi toteuttaa jotakin kokeilua julkisilla varoilla, kestävämpi vaihtoehto voi olla oikeiden yrittäjien löytäminen mukaan erilaisiin hankkeisiin.

Yhteisö

Korttelien sisäpuolille on täydennysrakentamisella mahdollista luoda erilaisia maailmoja ja yhteisöjä.

Helsingin kantakaupungin täydennysrakentaminen

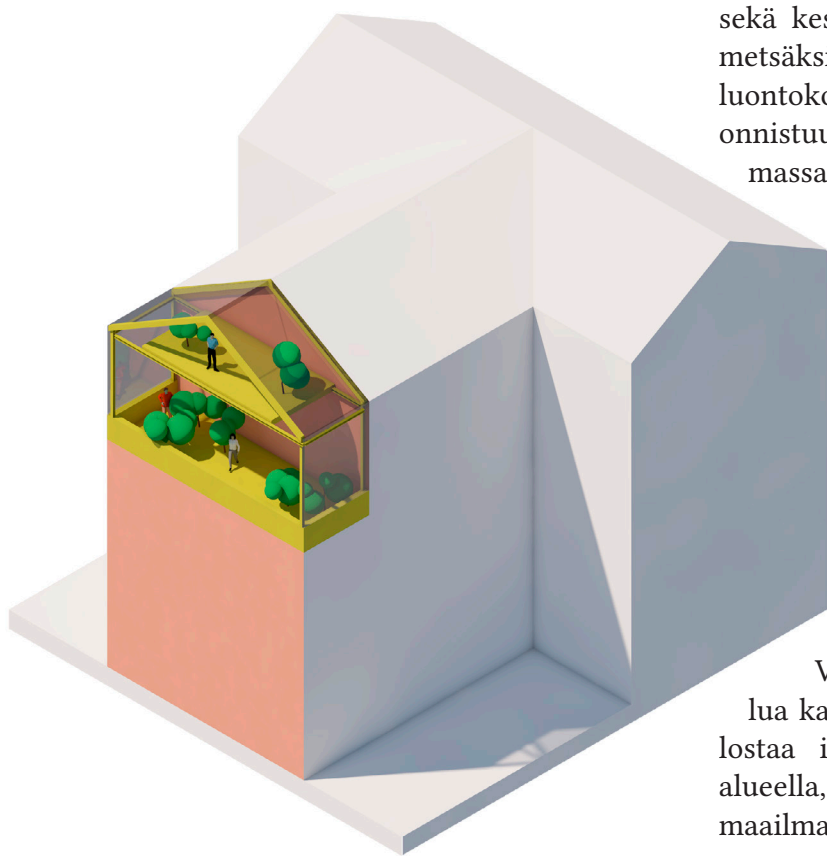
Täydennysrakentaminen on osa kaupungin tiivistämistä ja tarkoittaa rakentamista olemassa olevien rakennusten yhteyteen, lomaan tai lähistölle. Täydennysrakentaminen voi kattaa laajoja usean tontin ja kymmenien rakennusten alueita tai vain yhden tontin.

Suuristakin kaupungeista, joissa rakentaminen on ollut tehokasta, löytyy paikkoja pihoilta ja rakennusten väleistä, jotka ovat luotaantyyntäviä tai jopa luoksepääsemättömiä, vähällä tai olemattomalla käytöllä. Tällaisia ovat esimerkiksi korttelien suljetut sisäpuolet, aidoilla rajatut tontit ja maan käyttäminen vain jätteiden keräämiseen tai autojen pysäköintiin. Näiden paikkojen kehittäminen rakentamalla ei tarkoita ahtauden lisäämistä, vaan asumis-, liikkumis- ja oleskelutilojen lisäämistä ja elinympäristön parantamista.

Täydennysrakentaminen ei myöskään tarkoita viheralueiden menettämistä. Kun asuminen ja toiminnot keskitetään toisaalle, pystytään luontoa säästämään toisaalla. Kasvillisuuden ja vihermaisemasuunnittelun yhdistämistä rakennuksiin on myös kehitetty viime aikoina valtavasti. Helsingissä puistomaisten rakennusten ongelmina voidaan nähdä ilmasto ja se, että kenelle vastuu viherrakennusten hoidosta kuuluu; kaupungille, taloyhtiölle vai käyttäjille? Helsingissä kantakaupunkilaisten luontomaiseen virkistäytymiseen on merenrannan lisäksi puistomaisia eli hiekka- ja nurmikenttäisiä puistoja sekä keskuspuisto, joka voidaan mieltää jopa metsäksi. Helsinkiä täydentäessä tällainen suuri luontokokonaisuus on arvokasta säästää, mikä onnistuu keskittämällä rakentaminen jo olemassa olevan rakennuskannan tiivistämiseen.

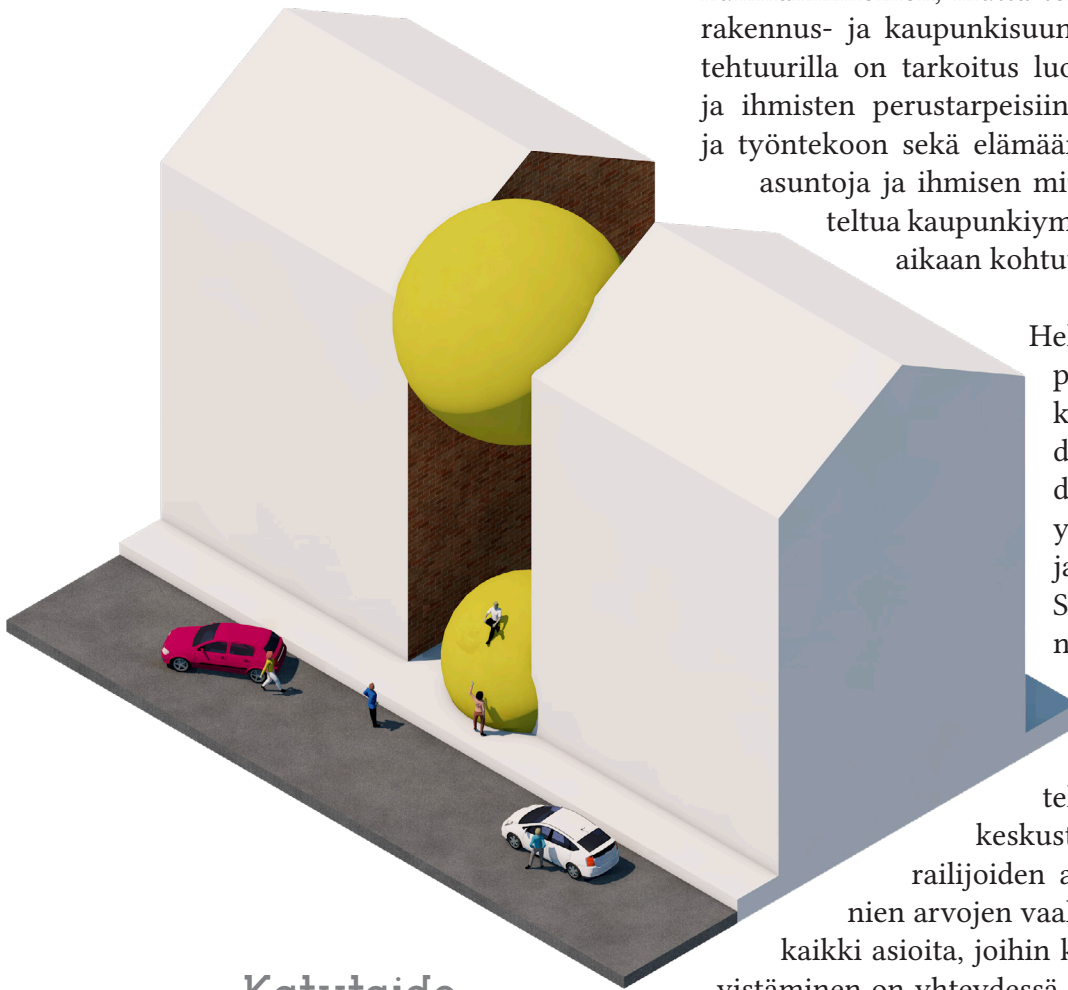
Helsingin arkkitehtuuripoliittisen ohjelman tavoitteena on palauttaa Helsingin arkkitehtuuri kansainväliseen kärkeen ja antaa rakennuspuut uudelle menestyksen kierteelle. Helsingissä halutaan kiinnittää huomiota arkkitehtuurin tunnepuoleen. Pyrkimyksenä on aikaansaada elämyksellistä ja kokemuksellista arkkitehtuuria, jossa rationaalisuuden lisäksi näkyisivät henkisetkin arvot. (Kauppinen 2006.)

Vaikuttaisi että arkkitehtuurisuunnittelua kannustettaisiin leikkimiseen, mikä kuulostaa innostavalta ainakin kantakaupungin alueella, jota voi pitää Suomen näytekkunana maailmalle. Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman sanoma on, että vaikka ympäristön konteksti on täydennysrakentamisessa erityisen tärkeä osaluue, suunnittelussa ollaan oltu liian varovaisia ja tulokset ovat jääneet vaisuiksi. Suunnittelun on vapauduttava ja kohdistettava käyttäjään eli ihmiseen. Taidehistorian ja arkkitehtuurin tutkija Riitta Nikulan mukaan rakennuspaikan ympäristö on otettava huomioon ja uuden rakennuksen pitäisi olla talo, joka kielikuvallisesti ”käyttäytyisi kuin hyvin kasvatettu pikkupoika sukukutsuilla” (Bäckgren 2018). Arkkitehtuuria tehdään ihmisille: hyvällä arkkitehtuurilla ja kaupunkisuunnittelulla syntyy turvallista, ihmisläheistä, inhimillistä ja elämyksellistä rakennettua ympäristöä.

Madallus oleskeluun

Piharakennusten madalluksia on harvoin hyödynnetty oleskelukäyttöön, vaikka sijainti maantasoa ylempänä tarjoaa usein hyvän valoisuuden. Ympäröivän rakennuskannan ja 45 asteen valokulman takia yleinen mahdollisuus on vain oleskelutason luominen. Paikoissa, joissa lisäkerrokset eivät estä naapurien valonsaantia, on taas mahdollisuuksia uusien valoisien oleskelutilojen luomiseen.

Katutaide

Palomuurit voi nähdä mahdollisuutena julkiselle taiteelle, mikä toisi keskustelua kaupungilla kulkijoihin. Helsinki voisi tukea katuinstallaatioita, jolloin kiinteistöt lähtisivät taidehankkeisiin innokkaammin mukaan. Toki teokset itsessään houkuttelevat paikalle lisää vierailijoita, mikä lisää alueen liikkeiden asiakasmääriä ja tulisi jo sitä kautta kannattavaksi. Väliaikaisia teoksia ei voi myöskään pitää kaupunkikuvallisuuden tai rakennussuojelun uhkana, niiden pois ottamisen eli olemassa olevan palautettavuuden helppouden takia.

Helsingin arkkitehtuuripoliittinen ohjelma on kunnianhimoinen, mutta tervetullut muistutus rakennus- ja kaupunkisuunnittelijoille. Arkkitehtuurilla on tarkoitus luoda uusia ratkaisuja ihmisten perustarpeisiin, kuten asumiseen ja työntekoon sekä elämään muutenki. Hyviä asuntoja ja ihmisen mittakaavaan suunniteltua kaupunkiympäristöä on saatava aikaan kohtuullisella hinnalla.

Helsingin kantakaupungin identiteettiin kuuluvat kauppakadut, empire, jugend, design, yliopisto, yhteiset symbolit ja toimiminen koko Suomen näyteikkunana maailmalle.

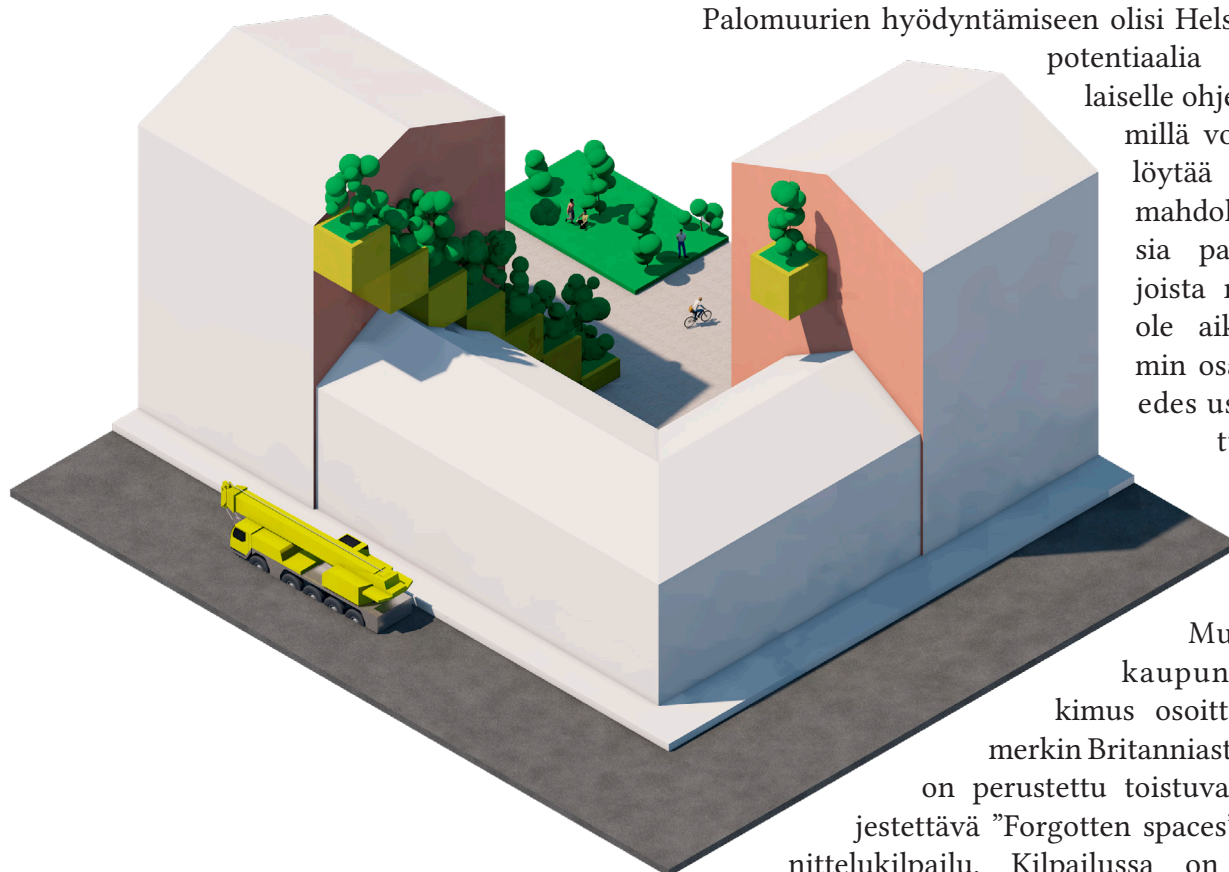
Kehitettäväksi asioiksi on lueteltu monipuolinen keskusta-asuminen, vierailijoiden asuminen ja urbaanien arvojen vaaliminen. Nämä ovat kaikki asioita, joihin kantakaupungin tiivistäminen on yhteydessä ja joihin tiivistämisellä voidaan vaikuttaa.

Aalto-yliopiston ”Uudistuva kaupunki”-tutkimuksessa määritellään termi: kaupunkikeskustantäydentäminen. (Hartiala et al. 2012.) Kaupunkikeskustan täydentämisellä tarkoitetaan rakennushankkeita, jotka sijoittuvat kaupunkiympäristöön ja joiden taustalla on maan arvon aiheuttama kehityspaine. Tiiviin kaupunkirakenteen ja vähäisen tilan takia keskustojen täydentäminen tarkoittaa, että rakennushankkeet ovat yleensä pieniä kohteita. Keskusta-kohteet tosin voivat käsittää monipuolisesti erilaisia toimintoja, kuten asumista, liike-tilaa tai toimistoja. Näillä hankkeilla ei ole yksittäisesti suurta vaikutusta kaupungin toimintaan tai talouteen, mutta niillä pystytään piristämään ja elävöittämään ympäristöä paikallisella tasolla.

Täydennysrakentaminen on kaupungin tiivistämistä ja sillä mahdollistetaan yhä useamman ihmisen asuminen keskusta-alueella. Vaikutuk-

sista saadaan myös konkreettisemmat, kun yksittäiset kohteet moninkertaistuvat. Helsingissä kannustetaan täydennysrakentamiseen, mistä esimerkkinä on ullakkorakentamisen mahdollistaminen poikkeusluvalla. Yhden ullakon täydennysrakentamisella ei ole paljoa vaikutusta Helsinkiin, mutta kun kaupunki kannustaa siihen yleisesti, voidaan sitä kutsua jo ohjelmaksi, jonka kokonaisvaikutus on verrattavissa kokonaisen uuden asuinalueen rakentamiseen. Palomuurien hyödyntämiseen olisi Helsingissä

potentiaalia samantylaiselle ohjelmalle, millä voitaisiin löytää uusia mahdollisuuksia paikoista, joista niitä ei ole aikaisemmin osattu tai edes uskallettu etsiä.

Muuttuva kaupunki-tutkimus osoittaa esimerkin Britanniasta, jossa on perustettu toistuvasti järjestettävä ”Forgotten spaces”-suunnittelukilpailu. Kilpailussa on pyritty etsimään uusia ratkaisuja muun muassa käyttämättömien paikkojen sekä rakennusten muuttamiseen ja lisärakentamiseen, jotta ne saataisiin uudelleen käyttöön. Ohjelman merkittävin ansio on mielestäni se, että ehdotuksille pyritään saamaan julkisuutta esimerkiksi julkaisemalla ne Architectural Journal -lehdessä ja järjestämällä niistä näyttelyjä. Kun ehdotukset saavat näkyvyyttä, muun muassa kaupunkisuunnittelijat, kaupunkilaiset, taloyhtiöt ja muut kiinteistöjen kehittäjät pystyvät hyödyntämään niitä ideoidessaan ja toteuttaessaan ratkaisuja omille kehityksen tarpeessa näkemilleen paikoilleen. Kehityskilpailun suunnitelmat voivat jopa auttaa näkemään mahdollisuuksia, joita ei ole aikaisemmin ymmärretty edes olevan olemassa.

Täydennysrakentaminen hankkeena

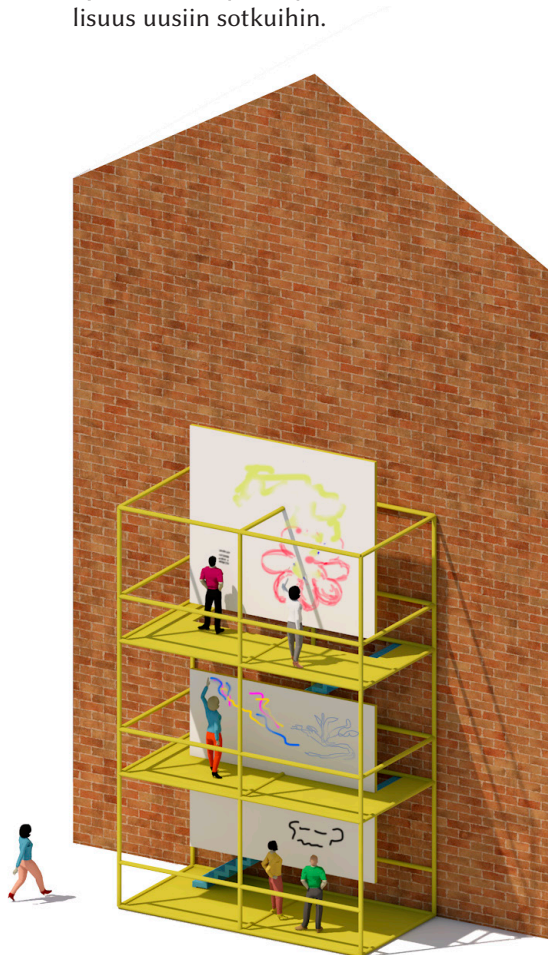
Helsingin kaupungin täydennysrakentamisen verkkosivujen (Helsingin kaupunki. Täydennysrakentaminen) mukaan kaupunki kannustaa taloyhtiöitä täydennysrakentamiseen, koska Helsingin asukasmäärän kasvaessa uusia asuntoja tarvitaan jatkuvasti. Yleisesti täydennysrakentamisella pystytään lisäämään vanhojen alueiden elinvoimaisuutta ja edesauttaa palvelujen säilymistä, mutta tätä voidaan pitää enemmän taajamien ja lähiöiden ongelmana. Täydennysrakentaminen toki edistää kaupungin kestäväen kehityksen ja energiatehokkuuden tavoitteita myös kantakaupungissa toteutettuna. Kantakaupungissa lisärakentamisen suuria hyötyjä ovat taloyhtiöt.

Taloyhtiöt pystyvät tonttinsa lisärakentamisen avulla rahoittamaan esimerkiksi korjauskustannuksiaan ja panostamaan muihin asuinoloja parantaviin tilallisiin tai teknisiin hankkeisiin, jotka nostavat kiinteistön arvoa ja laskevat energiankulutusta. Helsingin kaupunki edistää ja tukee asuntotonttien lisärakentamista niin kaupungin vuokratonteilla kuin yksityisessä omistuksessa olevilla tonteilla. Lisärakentaminen tuo tontille arvonnousua, joten vuokratonteilla kaupunki maksaa siitä täydennysrakentamiskorvausta, joka neuvotellaan hankekohtaisesti. Korvaus voidaan maksaa kertakorvauksena tai vuokranalennuksena. Omistustontilla kaupungin kanssa neuvotellaan arvonnoususta riippuva maankäyttösopimus. Uuden rakennusoikeuden voi myös myydä ulkopuolisen toteutettavaksi. Naapuriin tehtävään lisärakentamiseen toinen taloyhtiö voi saada tuloja myymällä osan omasta tontistaan. Tontteja jakamalla voidaan myös perustaa uusia taloyhtiöitä.

Vaikka olemassa olevien rakennusten välissä olisi tilaa lisärakentamiselle, voi tämä osoittautua vaikeaksi olemassa olevien kiinteistörajoiden vuoksi. Usein rakentamiseen soveltuvan tontin saamiseksi tarvitaan kahden tai useamman asunto-osakeyhtiön tai kiinteistön tonttien lohkomista, jolloin näiden on päästävä yhteisymmärrykseen tulevasta kehityksestä ja siihen liittyvien hyötyjen jakamisesta.

Maalausteline

Konseptin ajatuksena on kevytrakenteinen teline koulujen pihuille, joissa yleisesti on palomureja tai muita umpiseiniä. Koulupihojen seinät ovat yleensä ahkerassa käytössä pallojen potkimiseen ja heittelyyn, minkä takia telineen voi suojata esimerkiksi verkkoaidalla. Telineessä on muutama kerrostaso, joissa opiskelijat voivat leikkiä, oppia ja taiteilla. Telineeseen voidaan asentaa pysyviä maalausaluustoja, joihin opiskelijat voivat sotkea ajatuksiaan. Maalausaluustojen vaihtaminen silloin tällöin uusiin olisi opiskelijoille sykähdyttävä hetki ja mahdollisuus uusiin sotkuihin.

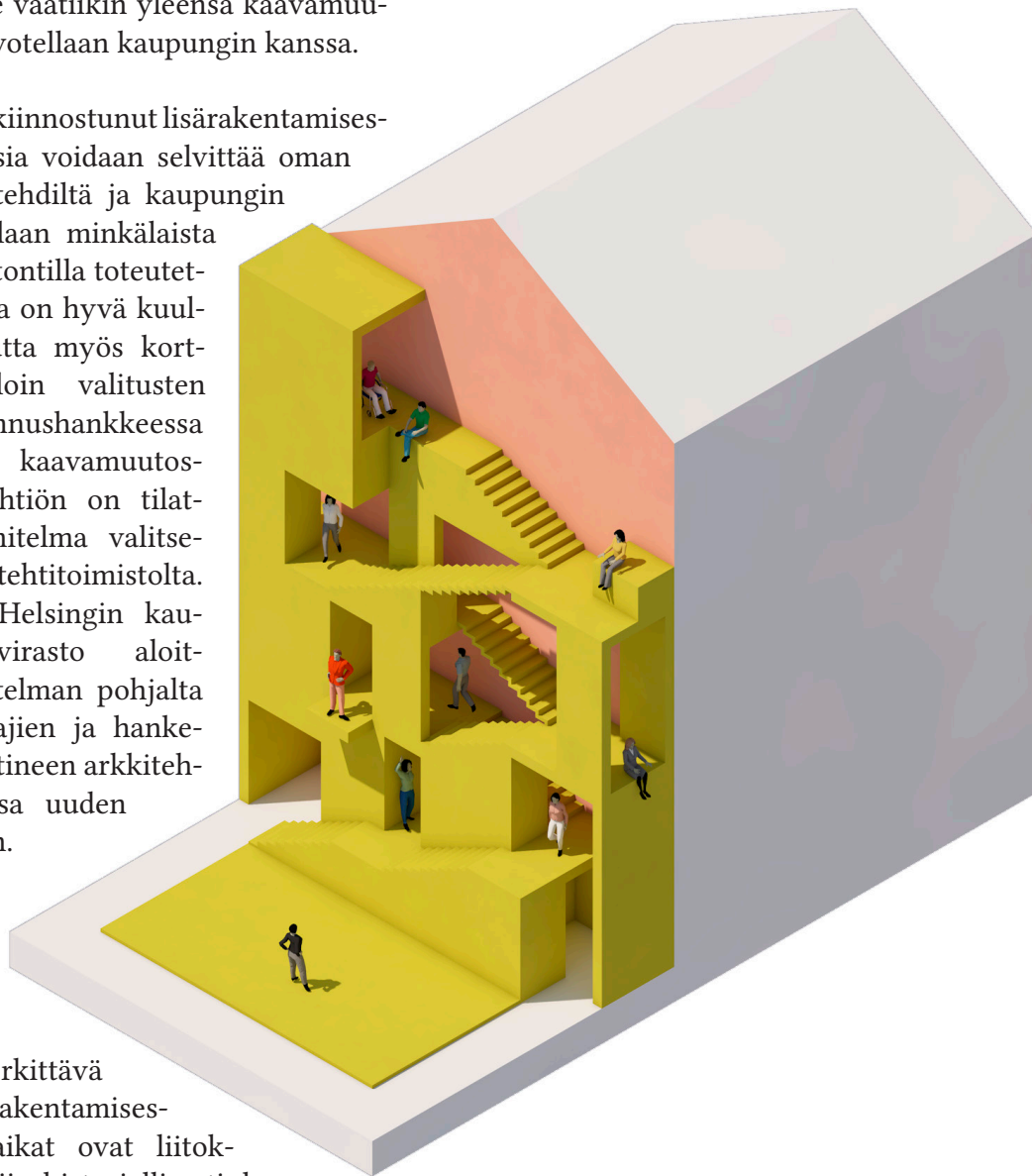
Pääsääntöisesti uudet asunnot tulevat osaksi vanhaa asunto-osakeyhtiötä, mutta uudelle tontille ja rakennukselle voidaan myös perustaa oma osakeyhtiö. Lisärakentamiselle on tyypillistä, ettei tontilla ole tarpeeksi rakennusoikeutta ja rakentamisen poikkeaa selvästi kaavoituksesta, minkä takia se vaatii yleensä kaavamuu-
toksen, josta neuvotellaan kaupungin kanssa.

Kun taloyhtiö on kiinnostunut lisärakentamisesta, mahdollisuuksia voidaan selvittää oman alueen aluearkkitehdiltä ja kaupungin kanssa keskustellaan minkälaista lisärakentamista tontilla toteutettaisiin. Projektissa on hyvä kuulla asukkaita, mutta myös kortteliyhteisöä, jolloin valitusten määrä itse rakennushankkeessa vähenee. Ennen kaavamuu-
tokshakemusta taloyhtiön on tilattava hankesuunnitelma valitsemaltaan arkkitehtitoimistolta. Tämän jälkeen Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto aloittaa hankesuunnitelman pohjalta taloyhtiön edustajien ja hankesuunnitelman laatineen arkkitehtitoimiston kanssa uuden kaavan laatimisen.

Paikka ja yhteisö

Paikalla on merkittävä rooli täydennysrakentamisessa. Palomuuripaikat ovat liitoksissa alueeseen niin historiallisesti, kaupunkirakenteellisesti kuin alueen yhteisönkin kautta. Onnistuakseen täydennysrakennuksen on liityttävä paikkaan eri mittakaavoissa ja otettava huomioon paikan erityisominaisuudet ja historian konteksti. Täydennysrakentamisella on mahdollisuus tukea paikan erityisyyttä ja vahvistaa sen identiteettiä.

Helsingin jalankulikutkimuksessa vuonna 1970 puut ja vihreys valittiin useimmiten paikan miellyttävyyden kriteeriksi, suuri vaikutus paikan miellyttävyyteen oli myös siellä olevilla

ihmisillä, mutta arkkitehtuuria ei huomioinut kukaan. Liikennesuunnittelija Pentti Muroleen mukaan rakennuksia ei juuri huomata, ne eivät tee paikoista miellyttäviä tai epämiellyttäviä. Paikka on kävelijälle hyvä, jos hän viihtyy siellä olevien ihmisten seurassa. (Ilonen et al. 2017.)

Alueen yhteisöä voidaan kuulla suunniteltaessa paikkojen kehittämistä. Varsinkin, jos palomuuripaikkaan suunnitellaan jotakin yhteisöllistä tai julkista käyttöä, sen kestävyuden kannalta on elintärkeää, että sillä on käyttäjiä. Tämän takia alueen yhteisön toiveiden ja ajatusten kuuleminen voi olla järkevää. Alueen asukkailla ja toimijoilla voi olla jokaisella oma mielipide, mutta aina on mahdollista, että yhteisöltä löytyy yhteisiä aluetta kehittäviä ideoita. Paikan yhteisöä voikin pitää oman paikkansa asiantuntijoina.

Helsingin Katajanokka-Kruunuhaka aluesuunnitelman 2013-2022 teossa kuunneltiin alueiden yhteisöä eli asukkaita, mikä osottautui suunnitelman tärkeimmäksi lähtötietoaineistoksi. Palaute auttoi suunnittelijoita kohdentamaan huomionsa heti oikeisiin kohteisiin. Asukkailta saatuja toimenpide-ehdotuksia kirjattiin jopa suoraan hankeohjelmaan. (Mannerla-Magnusson, Ranta 2013.)

Helsingissä otettiin käyttöön vuonna 2018 osallistuvan budjetoinnin ohjelma nimeltä OmaStadi, jonka avulla kaupunkilaiset voivat esittää yleisiä tai juuri omaan alueeseensa ja yhteisöönsä vaikuttavia kehitysideoita sekä äänestää muiden ehdotuksia. OmaStadi on kaupungin itse järjestämä, joten sillä kaupunkilaiset saavat konkreettista vaikutusvaltaa, mihin hankkeisiin kaupunki ryhtyy. Kaupunkilaisten vaikuttamisen mahdollistava ohjelma on hieno ja tervetullut lisä yhteisölliseen kaupunkielämään. Jos ohjelma onnistuu aktivoimaan yrityksiä ja yksityistä sijoittamista, mahdollisuudet ovat vielä paremmat.

Markkinarako

Vielä rakentamattomille paikoille voidaan esimerkiksi uusilla asuinalueilla luoda yhteisöllisiä markkinatiloja, jossa alueen asukkaat ja yrittäjät voivat myydä tuotteitaan ja palveluitaan sekä samalla kehittää yhteisöään. Tapahtumatilaksi kahden palomuurin rako on oivallinen, koska umpinaiset seinät toimivat hyvin julkisen ja yksityisen tilan jakajina.

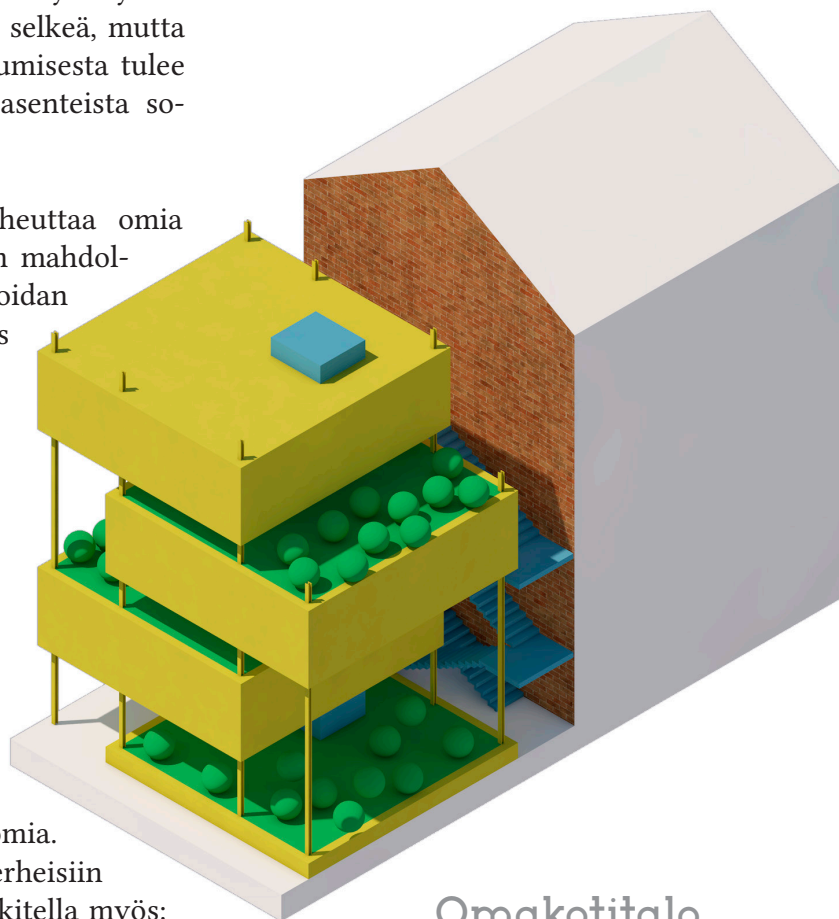
Muuttuva asuminen

Asuminen on perusluonteeltaan yksityistä, kaupungeissa yksityinen ja julkinen tila pyrkivät sekoittumaan. Yksityisen ja julkisen tilan väliselle joustavalle alueelle muodostuu kaupunki-elämän mielenkiintoisuus. Suomessa yksityisen ja julkisen raja on ollut erityisen selkeä, mutta kaupungistumisen yleistyessä asumisesta tulee julkisempaa ja kaupunkilaisten asenteista sopeutuvampia. (Kasvio 2007.)

Tiivis rakennettu ympäristö aiheuttaa omia haasteita laadukkaiden elinolojen mahdollistamiseen. Urbanisuuteen voidaan mieltään kuuluvaksi yhteisöllisyys ja suvaitsevaisuus, mutta arkkitehtuurin on pystyttävä tarjoamaan myös tilaa, jossa ihminen voi kokea yksityisyyttä. Tiiviillä paikalla huomiota on kiinnitettävä yksityisten ja julkisten tilojen hallintaan sekä näkymien ja luonnonvalon tuomiseen myös yksityisiin tiloihin niiden yksityisyyden kuitenkin kärsimättä.

Erilaisia asumistapoja ja asujatyyppejä on olemassa lukemattomia. Perinteisen jaon opiskelijoihin, perheisiin ja vanhuksiin lisäksi voidaan luokitella myös: työssäkäyvät yksinasujat, uusperheet, yksinhuoltajat, lapsettomat pariskunnat jne. Näille kaikille voidaan suunnitella juuri omia tarpeita vastaavia asuntoja. Erilaisten ryhmien sekoittamista pidetään urbaanina. Urbaani sekoittuminen on kuitenkin ryhmien välinen yhteisöilmio eikä yksilötason ilmiö, paikallisesti voi olla kannattavaa suosia erilaisten ryhmien asuttamista ryppäiksi. Yksipuolisesta asuntokannasta tulee ongelma, jos kasvava perhe tai yksin isoon asuntoon jäänyt vanhus eivät löydä alueeltaan elämäntilanteeseensa sopivaa asuntoa. (Lehtonen & Norvasuo 2008.)

Muunneltavia asuntoja voidaan pitää yhtenä ratkaisuna niin yhteiskunnallisesti väestön muutoksien hallintaan, että yksilötasolla asukaalle ja perheen elämänmuutoksiin. Toisaalta miksi tehdä muutosta olemassa olevan asunnon

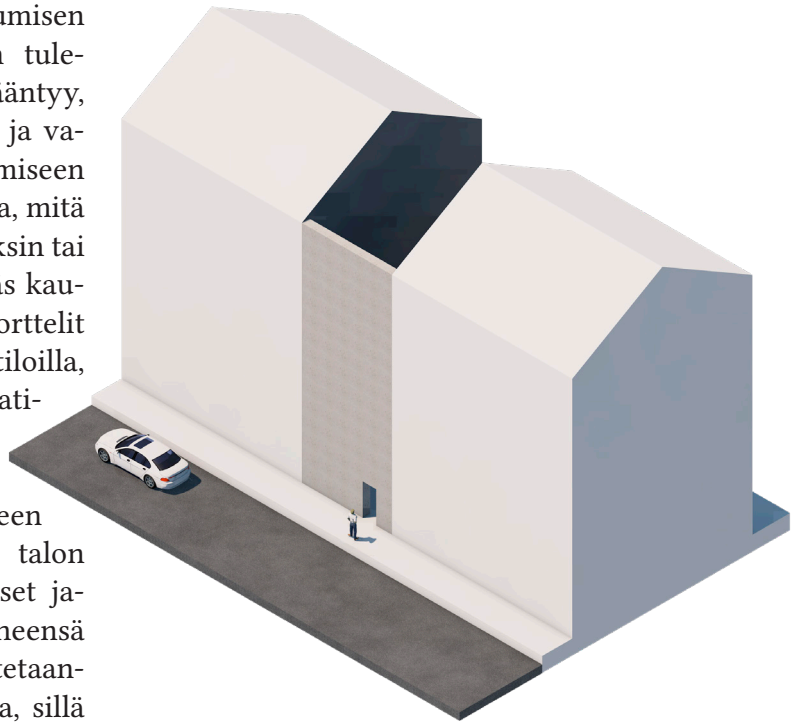
Omakotitalo keskustassa

Jokainen asunto on konkreettisesti erillään toisistaan ja jokaiseen asuntoon on oma porras, minkä lisäksi kaikilla on oma perunamaa. Esteettömyys toteutuu hissillä, jolla pääsee suoraan omaan asuntoon ja maanalaiseen pysäköintihalliin.

ja rakennuksen ehdoilla, kun on mahdollista muuttaa toiseen juuri omaan elämäntilanteeseen suunniteltuun asuntoon ja yhteisöön. Voi-ko olla kannattavampaa suunnitella asuntoja tai jopa rakennuksia tietyille käyttäjälle tai kohderyhmälle. Tällöin asumisen ja elämisen laatua pystytään parantamaan yksityiskohtaisilla suunnitteluratkaisuilla.

Lokakuussa 2020 valmistuvan Suomen uuden arkkitehtuuripoliittisen ohjelman Apoli2020:n työryhmän jäsenen, tulevaisuuden asumisen asiantuntijan, Kimmo Rönkän mukaan tulevaisuudessa etätöiden tekeminen lisääntyy, työpäivän aikana käydään urheilemassa ja vapaa-aikaa käytetään läheisten kanssa olemiseen vapaammin. Korttelit ovat muutoksen alla, mitä Rönkkä kuvaa mallilla 1-2-3-4: asutaan yksin tai kaksin, kolmas huone korttelissa ja neljäs kaupungilla. Asunnot olisivat siis pieniä ja korttelit tarjoaisivat lisätilaa laadukkailla asukastiloilla, yhteisökeittiöllä, korttelipesulalla ja saunatiloilla talon katolla. (Rönkä 2019.)

Yleinen ratkaisu yhteisölliseen asumiseen toteutetaan kiinteistöön rakennetuilla talon asukkaille yhteisillä tiloilla, mutta ihmiset jatkavat oman asuntonsa vain oman perheensä tai kavერიensa kanssa. Ehkä tällä tarkoitetaankin enemmän yhteisöllisyyden tukemista, sillä on olemassa yhteisöllistä asumista, jossa asunto jaetaan tuntemattomien, asuntoon vain sattumalta muuttavien kesken. Tällaisissa yhteisöasunnoissa yleensä makuu ja peseytymistilat ovat yksityisiä, mutta oleskelu ja ruuanlaitttilat jaettu. Yhteisöasunnon yksityisiin tiloihin voidaan myös sisällyttää oleskelu ja ruuanlaitttilaa, mutta vain pieneissä määrin, sillä muuten yhteisöasunnon tilaa säästävä idea katoaa. Monet yhteisöasumisyrietykset ovat tällä hetkellä tuottamassa suuria, jopa sadoille ihmisille suunniteltuja asumisyhteisöjä. Space10-tutkimusryhmän teettämän verkkosivukyselyn, jossa oli yli 14 000 vastaajaa 147:stä eri maasta, mukaan ihmiset ovat kuitenkin halukkaimpia pieneen ja tiiviiseen asumisyhteisöön, joka koostuisi neljästä kymmeneen ihmisestä. (Space10 2018.) Tiiviit ja pienet rakennuspaikat, joihin mahtuisi yhteisöasumisella enemmän asuntoja, voisivat siis olla sopivia myös kysynnän perusteella.

Salaperäinen ovi

Palomuurikolon peittäminen, mutta pienen kulkuaukon jättäminen luo jännitystä ja herättää mielenkiintoa. Mitä oven takana on? Uskallanko kurkistaa?

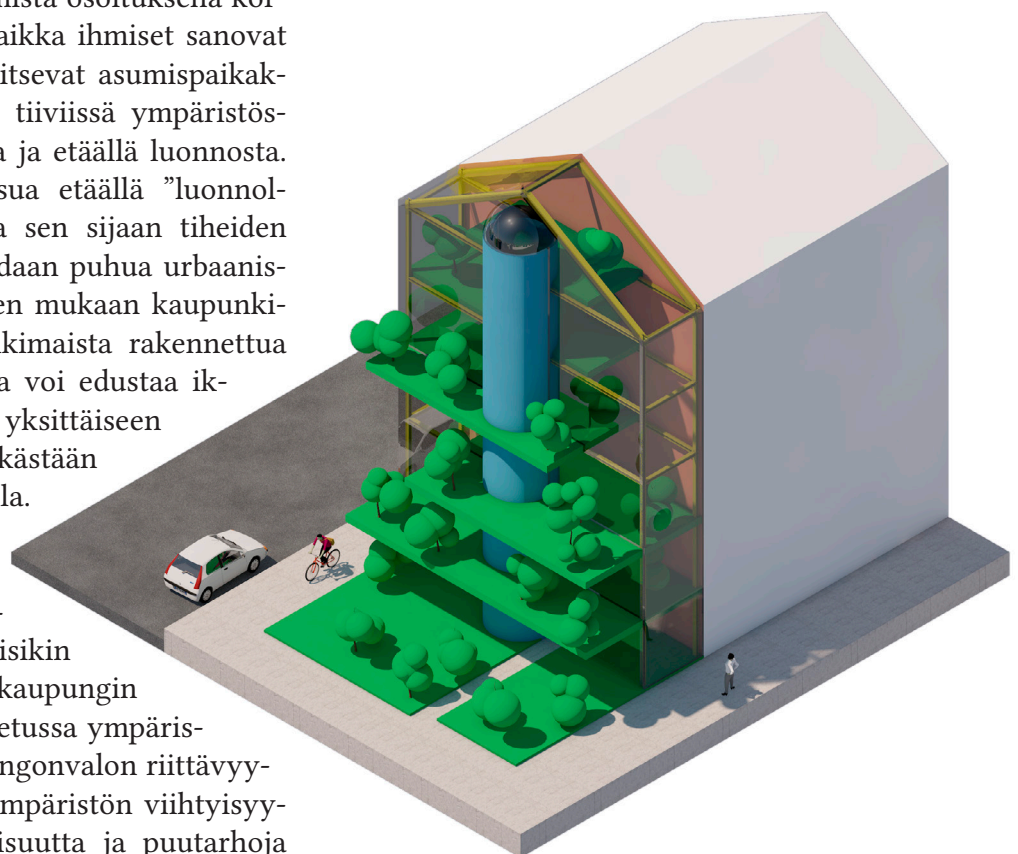
Toinen merkittävä ja osittain yhteisöllisyyteenkin liittyvä muutos on kansainvälistymisen lisääntyminen. Maahanmuutto lisääntyy entisestään ja kaupungit rikastuvat maahanmuuttajien tuomista erilaisista kulttuureista. (Lehtonen & Norvasuo 2008.) Maahanmuuttajille pitää suunnitella omanlaisia asuntoja. Maahanmuuttajan asunnossa on Helsingin asuntoreformin 2020 mukaan erillinen keittiö, mikä on varsinkin vahvoja mausteita käyttäville tarpeen. Lisäksi maahanmuuttaja-asunnossa on pystyttävä luomaan isoja kokoontumistiloja, joihin mahtuu tarvittaessa koko suku. (Savela 2019.)

Tutkimusten mukaan suomalaiset arvostavat luonnonläheisyyttä, rauhallisuutta ja pientaloasumista. (Lehtonen & Norvasuo 2008.) Tämä on kuitenkin ristiriidassa asumisvalintojen kanssa, koska kaupunkien tiiviit keskustat pysyvät korkean kysynnän alueina, mistä osoituksena korkeat asuntojen hinnat. Vaikka ihmiset sanovat haluavansa toista, he valitsevat asumispaikakseen ahtaan kerrostalon, tiiviissä ympäristössä, rauhattomalla alueella ja etäällä luonnosta. Kaupunkilaiset voivat asua etäällä ”luonnollisesta” luonnosta, mutta sen sijaan tiheiden kaupunkien kohdalla voidaan puhua urbaanista luonnosta. Tutkimuksen mukaan kaupunkilaiset arvostavat kaupunkimaista rakennettua luontoa. Tällaista luontoa voi edustaa ikkunanäkymä puistoon tai yksittäiseen pihapuuhun, tai jopa pelkästään kukkaruukku parvekkeella. (Ilmonen 2000.)

Urbaanin viherrakentamisen mahdollisuuksia pitäisikin tutkia ja kehittää myös kaupungin toimesta. Tiiviisti rakennetussa ympäristössä viheristutusten auringonvalon riittävyden varmistamiseksi ja ympäristön viihtyisyyden lisäämiseksi, kasvillisuutta ja puutarhoja voidaan sijoittaa pystysuorille pinnoille sekä korkeammalle rakennuksen eri kerroksiin, varsinkin katolle. Kattopuutarhalla myös usein käyttämättömänä olevat katot saadaan hyötykäyttöön. Matalissa piharakennuksissa vihreä kattomaailma on myös viihtyisä näkymä ympäröivien korkeampien rakennusten asunnoille.

Pystysuora puutarha

Pystysuora puutarha voi olla parvekkeiden kehitetty versio, jossa kasvillisuuden kasvuolosuhteet otetaan erityisesti huomioon. Mahdollisuutena on myös julkiseen tilaan aukeava julkinen puistotila, tai yksityinen puutarhahamuyymälä. Pystysuorassa puutarhassa on huomioitava etteivät ylempät kerrokset varjosta alempia liikaa.

Korttelit

Korttelien sisäpuolille on mahdollista luoda erilaisia kaupunkiympäristöjä, vaikka nykyään ne ovat usein jääneet vain asfaltoiduiksi pysäköintikentiksi tai jätteidenkeräyspaikoiksi. Lisärakentaminen sisäpihoilla on mahdollista toteuttaa inhimillisesti pienimittakaavaisesti, näkymät ja valoisuuden huomioonottamalla rakentamisella ja värimaailmalla. Mitään mielikuvituksellisempia sisäpihojen lasittamisia, yhdistäviä siltarakenteita, kerroksellisia oleskelualueita, metsiä, pilvenpiirtäjiä tai miniatyyri-kaupunkien luomista ei pidä kaihtaa ainakaan suunnittelun ja ideoinnin tasolla.

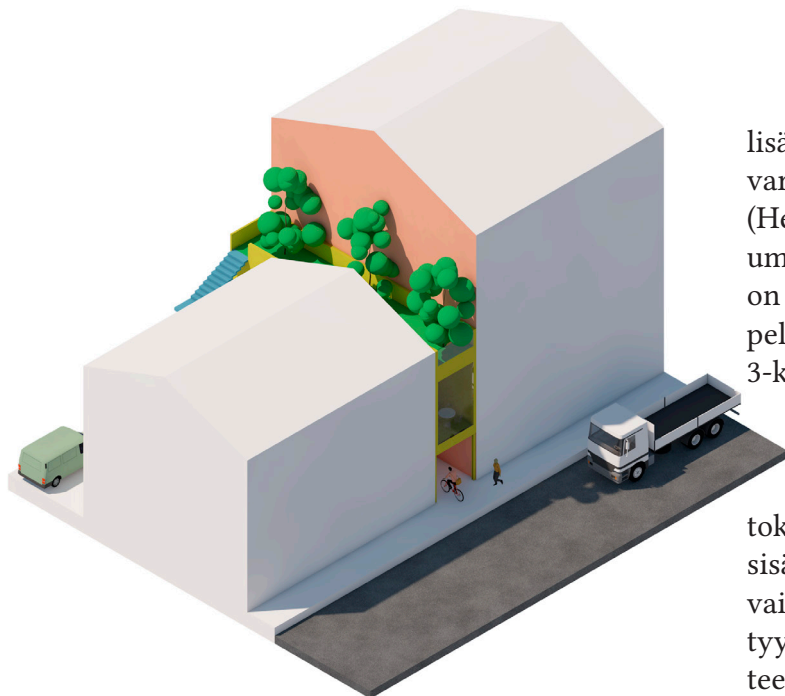

Tiiviissä kaupunkirakenteessa korttelien sisäpihoilla, joissa pyritään valoisuuteen ja pienimittakaavaisuuteen on mahdollista rakentaa pientaloihin rinnastettavia lisärakennuksia. Mikä mahdollistaa vielä pienempien asuntojen tekemisen ja tilan säästämisen. Pientalolla tarkoitetaan esteettömyysmääristen kannalta muuta kuin kerrostaloa. Vaikka rivitalo tai pientalo olisi kerrostalokorttelissa ja jopa kiinni kerrostalossa, se tulkitaan pientalomääräyksiin. Tästäkin huolimatta esteettömyys on suositeltavaa ottaa huomioon myös pientalojen suunnittelussa. (Ympäristöministeriö 2004 & 2005.) On olemassa myös näkökantoja joiden mukaan avarampi asunto parantaa asuinoloja.

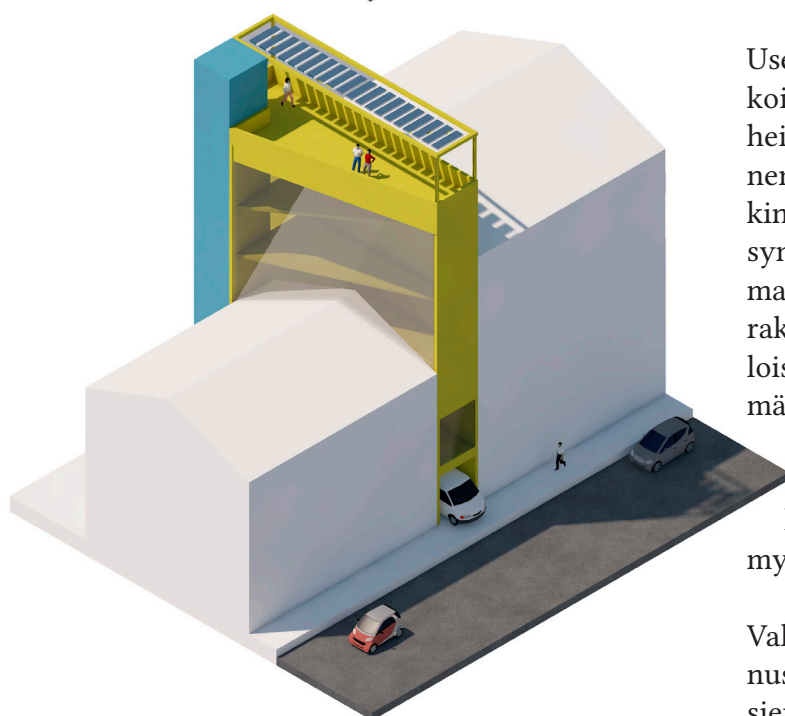
Pihaliitos

Korttelien sisäpihoja voidaan yhdistää rakennelmilla tai rakennuksilla varsinkin, jos tonttipihat sijaitsevat eri maanpinnan tasoilla eikä liikkuminen niiden välillä ole muuten luontevaa. Liikkuminen eri tasojen välillä onnistuu portaiden ja suositeltavasti myös esteettömästi esimerkiksi hissien avulla. Yhteisrakennukseen voidaan sijoittaa myös muita yleisiä viihtyisyyttä parantavia tekijöitä, kuten ruuanlaitto ja ruokailu mahdollisuus. Pihat yhdistämällä eri tonteille voidaan sijoittaa ajanviettomahdollisuuksia, jotka muuten jäisivät yhdellä taloyhtiöllä liian vähäiselle käytölle.

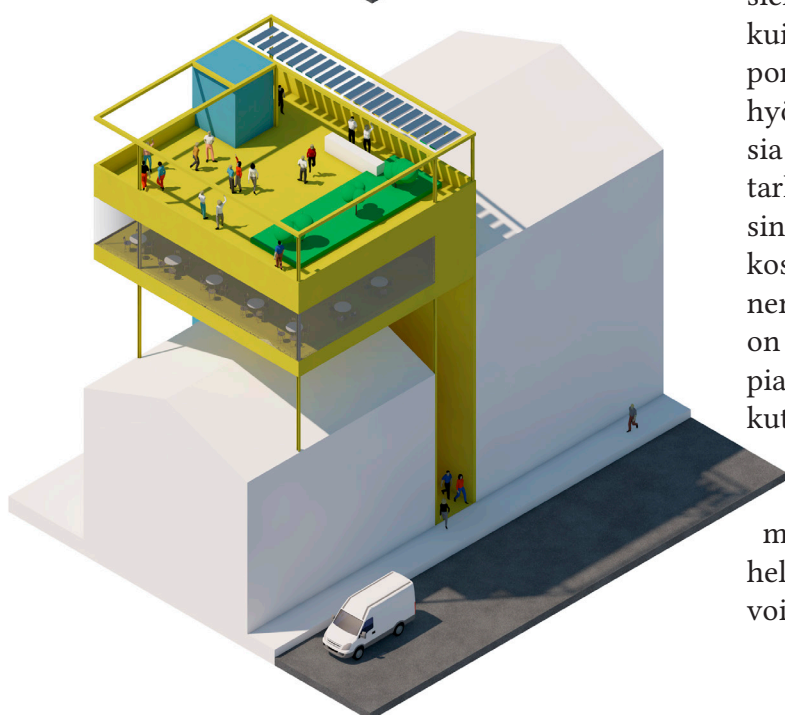
Umpinaisten kortteleiden sisäpihoilla, joissa ei ole pelastustietä, eli jonne pelastuslaitoksen puomitikas- tai nostolava-autolla ei ole pääsyä,

lisärakennus voi olla enintään 3-kerroksinen ja varateiden pitää olla alle 10 metrin korkeudella. (Helsingin kaupungin pelastuslaitos 2013.) Kun umpikortteleihin jääneitä aukkoja täydennetään on huomioitava sisäpihalla olevien rakennusten pelastusmahdollisuudet. Jos sisäpihalla on yli 3-kerroksisia rakennuksia, sinne pitää jättää pelastustie. Sisäpihalle kulkevan pelastustien aukon on tällöin oltava 3,5 metriä leveä ja 4,2 metriä korkea. Helsingissä pelastuslaitoksella on myös käytössään pienikokoinen sisäpihatikasyksikkö ”Skidi”, joka mahtuu jopa vain kaksi metriä leveästä porttikongista ja pystyy nostamaan pelastuskorin 20 metrin korkeuteen (Ripatti-Torniainen 2001).

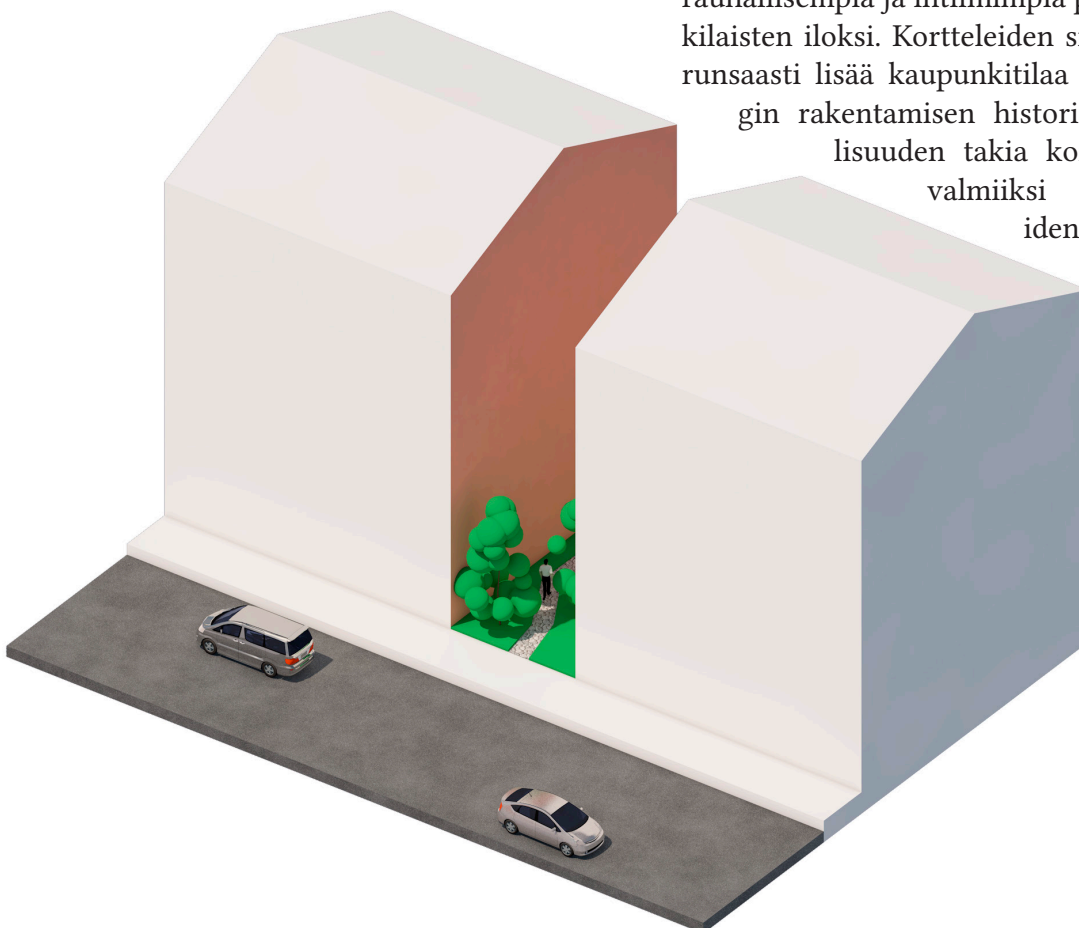
Useat palomuurit sisäpihoilla on maalattu valkoiseksi tai muuten vaalean värisiksi, jolloin ne heijastavat mahdollisimman paljon valoa (Ilonen 1996). Sisäpihoilla valon huomioiminen onkin tärkeää eikä lisärakentamisen pitäisi luoda synkkiä pihvoja. Valon pääsyä pihalle pystytään mahdollistamaan matalammalla rakentamisella, rakennusten sijoittelulla ja kattokulmilla. Valoisuuden tunnetta voidaan lisätä myös välttämällä tummia sävyjä rakennusten julkisivuissa. Valkoiset rakennukset, jotka likaantuvat nopeasti ajneuvoliikennöityjen katujen puolella, pysyvätkin suojaisemmilla sisäpihoilla myös paremmin puhtaina.

Valoisimmat ulkotilat on usein saatavilla rakennusten katoille, mutta luontevien kulkuyhteyksien luominen niin ympäröivistä rakennuksista kuin kadulta on maantasolle huomattavasti helpompaa. Kattomaailmoja kannattaa kuitenkin hyödyntää ihmisten käyttöön, mahdollisuuksia on vaikka ravintolaterasseihin ja kattopuutarhoihin, pelkkinä sadeveden ohjaajina Helsingin katot tuntuvat suurelta hukalta. Mutta koska asuinrakennusten katoille kätevin liikenerieitti on yleensä rakennuksen porras, joka on yleensä jo puoliyksityistä tilaa, luontevampia käyttökohteita ovatkin yksityisemmät tilat, kuten asuntojen ja vuokrattavien yhteistilojen terassit. Korttelien mataliin yksi- ja kaksikerroksisiin piharakennuksiin taas kulun mahdollistaminen pihatasosta voi onnistua helpommin. Erillisten piharakennusten katoille voi myös rakentaa kulkusiltaja päärakennuk-

Portti uuteen maailmaan

Rakennusten väliin jääneitä koloja voidaan pitää yhtä arvokkaina kuin porttikäytäviä mahdollistaessaan umpikorttelimassan läpikulkemisen ja korttelin sisäpuolelle pääsemisen. Siksi vapaa kulkuyhteys on arvokasta säilyttää.

sesta, varsinkin jos rakennuksen porrashuone sijaitsee sisäpihan puolella.

Helsingin kantakaupungin korttelien sisäpihojen välisten parin kolmen metrin korkeisten muurien alkuperänä pidetään aikaa, jolloin sisäpihoilla oli vielä puuvarastoja ja palon leviämistä olisi estetty näillä pihamuureilla. Nykyaikana aidoilla ei ole sisäpihoilla muuta tehtävää kuin tonttien ja sitä kautta eri rakennuksissa asuvien ihmisten eristäminen toisistaan. Yhteisöllisyyttä korostetaan nykyisessä kaupunkisuunnittelussa ja tiivistymisen myötä sen tarve kasvaa. Helsingissä kannustetaan pihamuurien ja -aitojen purkamiseen ja tätä kautta yhteisten korttelipihojen luomiseen, mitä voidaan pitää hyvänä askeleena eteenpäin. (Jokinen 2016.)

Sisäpihojen yhdistäminen korttelipihoiksi ja avaaminen esimerkiksi väliaikaisiksi julkisiksi tiloiksi, jotka voidaan puolijulkistaa korttelin käyttöön yöajoiksi, ei tarkoita niiden muuttamista vilkkaiksi keskustan puistoiksi tai kävelykaduiksi. Korttelipihoilla voitaisiin hyödyntää liikenteeltä erottumista ja hiljaisuutta, ja tehdä pienimittakaavaisempaa tilaa, millä saataisiin rauhallisempia ja intiimimpiä paikkoja kaupunkilaisten iloksi. Kortteleiden sisäpuolet toisivat runsaasti lisää kaupunkitilaa ja kantakaupungin rakentamisen historian ja kerroksellisuuden takia kortteleilla olisi jo valmiiksi omat kiehtovat identiteettinsä. Kort-

teleiden mahdolliset palomuuriväliköt toimisivat sisäpihojen porttiaiheina, joiden kautta kulkemalla pääsisi uusiin maailmoihin.

4

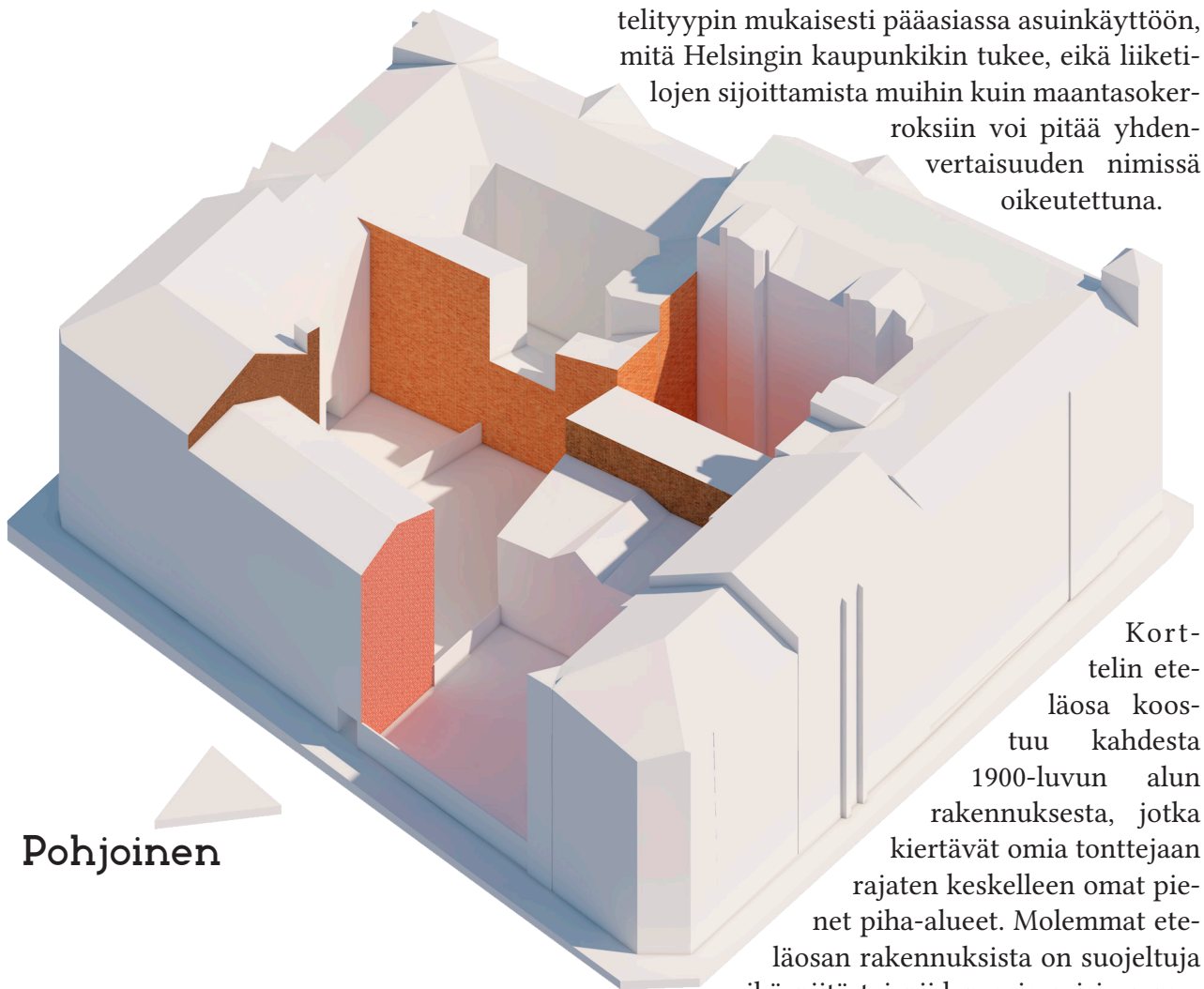
Case Eiran kortteli 121

Täydennysrakentamissuunnitelma

Kortteli

Rakennuspaikka on Helsingin Eirassa sijaitseva kortteli numero 121. Kortteli koostuu kuudesta pääosin asuinkäytössä olevasta kiinteistöstä ja viidestä rajatusta pihasta. Liiketiloja on saanut sijoittaa vain rakennusten ensimmäiseen kerrokseen ja toimistotiloja on vain yhden pihasiiven verran entisen teollisuusrakennuksen tiloissa. Täydennysrakentaminen olisi siis korttelityypin mukaisesti pääasiassa asuinkäyttöön, mitä Helsingin kaupunkikin tukee, eikä liiketilojen sijoittamista muihin kuin maantasokeroksiin voi pitää yhdenvertaisuuden nimissä oikeutettuna.

Pohjoinen

Korttelin eteläosa koostuu kahdesta 1900-luvun alun rakennuksesta, jotka kiertävät omia tonttejaan rajaten keskelleen omat pienet piha-alueet. Molemmat eteläosan rakennuksista on suojeltuja eikä niitä tai niiden osia saisi asemakaavan mukaan hävittää. Näiden rakennusten kadunpuolista julkisivua tai vesikaton perusmuotoa ei myöskään saa tyylillisesti muuttaa. Korttelin pohjoisosa koostuu kahdesta 1930-luvun rakennuksesta, yhdestä 60-luvun rakennuksesta sekä yhdestä vuonna 2000 valmistuneesta rakennuksesta. Pohjois-osan rakennukset muodostavat korttelin sisälle piha-alueiden kokonaisuuden, joka on kuitenkin tyypilliseen tapaan rajattu aidoilla tonttien mukaaan. Pohjoisosan pihoja rajaavat myös tonttien rajoilla sijaitsevat naapurirakennukset ja niiden palomuurit.

Korttelia reunustavat rakennukset ovat pääsääntöisesti 6-7 kerroksisia paitsi kaakkoiskulmassa sijaitseva kolmikerroksinen rakennus. Vaikka kaakon rakennus on muita matalampi, se istuu hyvin kaupunkikuvaan, koska maanpinnan nouseminen viisi metriä korttelin kohdalla luoteesta kaakkoon pienentää eroa kortteliin nähden ja ympäristöön nähden kortteli liittyy kaakossa Eiran huvila-alueeseen, jossa rakennukset ovat muutenkin samankorkuisia ja tyyliisiä. Korttelin sisäpuolella sijaitsevat siipirakennukset ovat kolmikerroksisia, mutta tonttien korkeuserot ja pulpettikattojen muodostamat nostot muodostavat sisäpihan palomuuureista hyvinkin korkeita seinämiä.

Täydennysrakentamisen paikkoina ovat kadunvarrella sijaitseva tila 60-luvun kuusi kerroksisen tiilijulkisivuisen asuinkerrostalon yhteydessä sekä sisäpihalla siipirakennusten palomuurien muodostamassa kulmauksessa. Kadunvarrella rakennuspaikalla sijaitsee tällä hetkellä autoramppi ja pihakansi. Sisäpihan rakennuspaikka koostuu kahdesta olemassa olevasta tontista, joista toisella on pääasiassa vain pysäköintipaikkoja, mutta toiselle on muodostettu hieman oleskelutilaakin.

Aukon kohdalla oleva piha-alue kuuluu kahdelle kiinteistölle, koska vuoden 1990 kaavamuutoksen seurauksena toisen kiinteistön tontista lohkaistiin palanen uudelle rakennukselle, joka rakennettiin vuonna 2000 tontin luoteiskulmaan. Aikaisemmin uuden rakennuksen tilalla sijaitsi kaksi tyypillistä 1800-luvun puurakennusta. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto antoi vuonna 1997 kyseisistä puutaloista rakennussuojeluesityksen lausunnon, jonka mukaan rakennukset ovat heikossa kunnossa eikä niillä ole sellaista kulttuurihistoriallista arvoa, joka perustelisi suojelun. Puutalojen purkaminen uuden tieltä aiheutti kuitenkin keskustelua, mistä esimerkkinä kannanotto Helsingin Sanomien mielipidepalstalla. (Lehtinen & Mälkki 1997.) Kannanotossa arkkitehti Pekka Lehtinen ja arkkitehti Mikko Mälkki toteavat, että lausunto oli puutteellinen eikä siinä oltu sivuttu sanallaan puutalojen kaupunkikuvallisista arvoista. Puutalot ja niitä raunustavat kerrostalojen palomuurit kuvastavat kaupungin jatkuvaa muut-

tumista ja kerroksellisuutta. Puutalot olisivat myös osoittaneet telakka-alueen suurikokoisten rakennelmien vierellä asuinkaupungin sitoutumisesta inhimillisiin mittoihin.

On toki ymmärrettävä, että vaikka puutalot lisäsivät kaupungin monimuotoisuutta, niiden purkaminen ja uuden rakentaminen on myös juuri sitä mitä palomuurit kuvastavat: kaupungin jatkuvaa muuttumista. Tilalle rakennettu asuinkerrostalo ja pihakannellinen pysäköintihalli jättivät kuitenkin toisen olemassa olleista palomuuureista paljaaksi ja tekivät siihen rakentamisen hankalaksi. Rakennustapaa ja tulosta voikin pitää 1960-luvulle tyypillisenä tehottoimien kulmien mukaisena toteutuksena. Uuteen kerrostaloon toki mahtuu enemmän asuntoja kuin aikaisempiin puutaloihin, mutta paikka olisi voinut tarjota paljon enemmän.

Korttelia voi periaatteessa sanoa umpikortteliksi vaikka siinä yksi rakennuksen mentävä aukko onkin, sillä kulku sisäpihoille on estetty porttikongeissa porteilla ja aukon kohdalla kolmen metrin muurilla. Umpikortteliin jätetty aukko on ilmiansuunnallisesti hyödyttömimmässä paikassa korttelin sisäpihan valoisuutta ajatellen. Täydennysrakentamisen kannalta pohjoisen aukko on taas mainio, koska se sallii aukotuksen keskittämisen samalla etelään päin ja pois liikenteen melusta. Rakennuspaikan kadun puoli, joka on siis pohjoiseen päin, voitaisiin rakentaa umpinaisempana, mikä tukisi niin äänieristyksen kuin lämmöneristyksen suurempaa tarvetta. Etelän suunnassa on toki avomeri lähellä, joten vaikka umpikortteli suojaakin pahimmilta myrskyiltä, parvekkeiden lasitus voi olla kannattavaa. Huomionarvoista on kuitenkin naapurissa olevat lasittamattomat parvekkeet sekä lähialueella Hernesaaressa aivan merenrannassa sijaitseva ”Löyly”-saunakompleksi, jossa on avonaisia, mutta silti suosittuja ulkoterasseja.

Täydennysrakennusistutuksen havainneaksonometria

Asemapiirros 1:2000

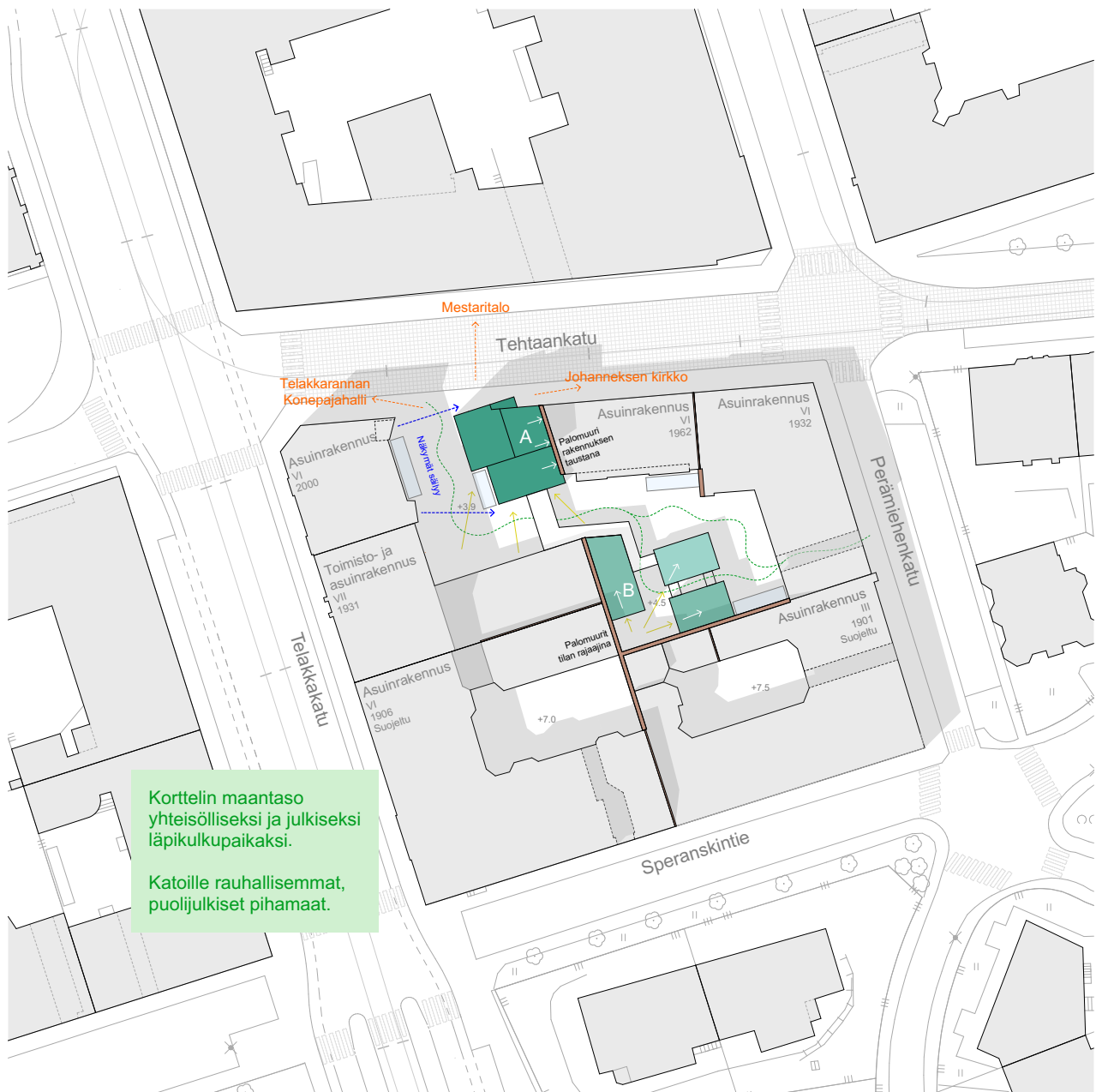
Ympäristö

Rakennuspaikan sijainti on erityinen, monen erilaisen kaupunkityypin risteyskohta. Punavuoren ruutukaava ja umpikorttelirakenne, Eiran huvila-alue sekä uutta asuinpaikkarakentamista edustava Telakkaranta luovat merenrannan ja raitiovaunuliikenteen ohella mielenkiintoisen urbaanin sekoituksen. Telakkarannan lisäksi uusia asuntoja ja elämisen mahdollisuuksia on tulossa lähialueella Hernesaareen, kun sen kehittäminen etenee. Tästä huolimatta ei pidä unohtaa jo rakennettuja kortteleita. Korttelin sijainti keskeisellä paikalla ei tarkoita vain hyvää asuinpaikkaa, mutta myös mahdollisuuksia kytkeytää vahvemmin eri osiin urbaania rakennetta. Kiehtovalta tuntuu liitoksen tekeminen uusien alueiden nostamaan kulttuurielämään, esimerkiksi viikonloppumarkkinoiden avulla. Korttelin nykyisiin vanhan tehtaan tiloihin on mahdollista luoda gallerioita sekä muoti- ja muotoilutoimintaa niin esittelyn kuin tuotannon mielessä. Nykyiset kehitykset rakennuspaikan lähiympäristössä luovat ympäristöä, jonne tulee muitakin kaupunkilaisia, kuin vain paikan asukkaita, nauttimaan urbaanista merenrannasta, kulttuurista ja yhteisöllisyydestä. Korttelin tähän mukaan liittäminen on täydennyserakentamisella mahdollista.

Korttelin kadunvarren rakennuspaikkaa vastapäätä, kadun toisella puolella on tyylikäs 1898 valmistunut ”Mestariatalona” tunnettu toimistorakennus, joka muodostaa kokonaisen korttelin. Mestariatalo on jopa kahdeksan kerrosta korkea, mutta kaksi ylintä kerrosta sijoittuvat jyrkän harjakaton sisälle, mikä hieman madaltaa jyrkää ilmettä. Toimistoa voidaan pitää hyvänä asiana rakennuspaikan yksityisyyden kannalta. Toimiston pääkäyttöaika rajoittuu työaikaan, jolloin asuinnoissa vietetään vähiten aikaa. Poikkeuksia tietenkin tekevät muun muassa eläkeläiset, lapset, kotihoitajat ja etätyöntekijät. Mutta pääasiassa toimistot hiljenevät yöaikoina, jolloin yksityisyyden tarve on merkittävin. Poikkeuksia tietenkin tekevät muun muassa arkkitehtitoimistot.

Kadun puolella on näkymiä rakennuspaikalta viistosti molempiin suuntiin. Lännen suunnassa sijaitsee vanha telakka-alue, joka on tällä hetkellä muuttumassa Telakkarannan asuinalueeksi. Näkymä rakennuspaikalta kohdistuu telakka-alueen jopa historiallisesti, rakennustaitteellisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävimpään rakennukseen eli punatiilijulkisivuiseen konepajahalliin vuodelta 1916. Konepaja on 19 metriä korkea ja maantaso on puoli metriä rakennuspaikkaa alempana, mikä tarkoittaa että sen takana oleva satama voisi näkyä täydennyserakennuksen kuudennesta ja sitä ylemmistä kerroksesta. Merinäköymän saaminen tosin vaikuttaa epätodennäköiseltä. Kadun itäsuuntaan avautuu taas näkymä Johanneksen kirkolle, joka on koko Helsingin kantakaupungin alueella niin merkittävä maamerkki, että sen näkyminen asuntoon toisi huomattavaa lisäarvoa. Etelän suuntaan näkymät ovat monimuotoiseen korttelin sisäpuoleen, mutta suurin arvo vaikuttaisi olevan matalasti rakennetussa korttelin keskiosassa ja hyvässä luonnonvalon saannissa. Uuden rakennuksen kattokerroksista etelän suuntaan on mahdollista saada näkymiä Eiran huvila-alueella ja mahdollisesti jopa merelle.

Korttelin puutalojen purkamista vastustaneessa mielipidekirjoituksessa Pekka Lehtinen ja Mikko Mälkki totesivat myös, että kyseisen ”kaltaisten rakennusprojektien yhteydessä vedotaan usein kaupunkirakenteen eheyttämiseen ja tiiveyteen: räystäslinja ja rakennustehokkuus nostetaan ympäröivien tonttien tasolle.” Heidän mukaansa tämä johtaa vain samanlaisiin paikkoihin ja kirjavuuden kadotessa menetetään kaupunkiympäristön houkuttelevuus. He toki sanoivat tämän kärjistäen, mutta vaihtoehtona muutoksesta katkeroitumiseen voi pitää siitä oppimiseen ja uusien kehitysideoiden luomiseen. Kirjavuutta ja monimuotoisuutta on mahdollista tehdä monella eri tavalla, jos siihen vain antaa mahdollisuuden.

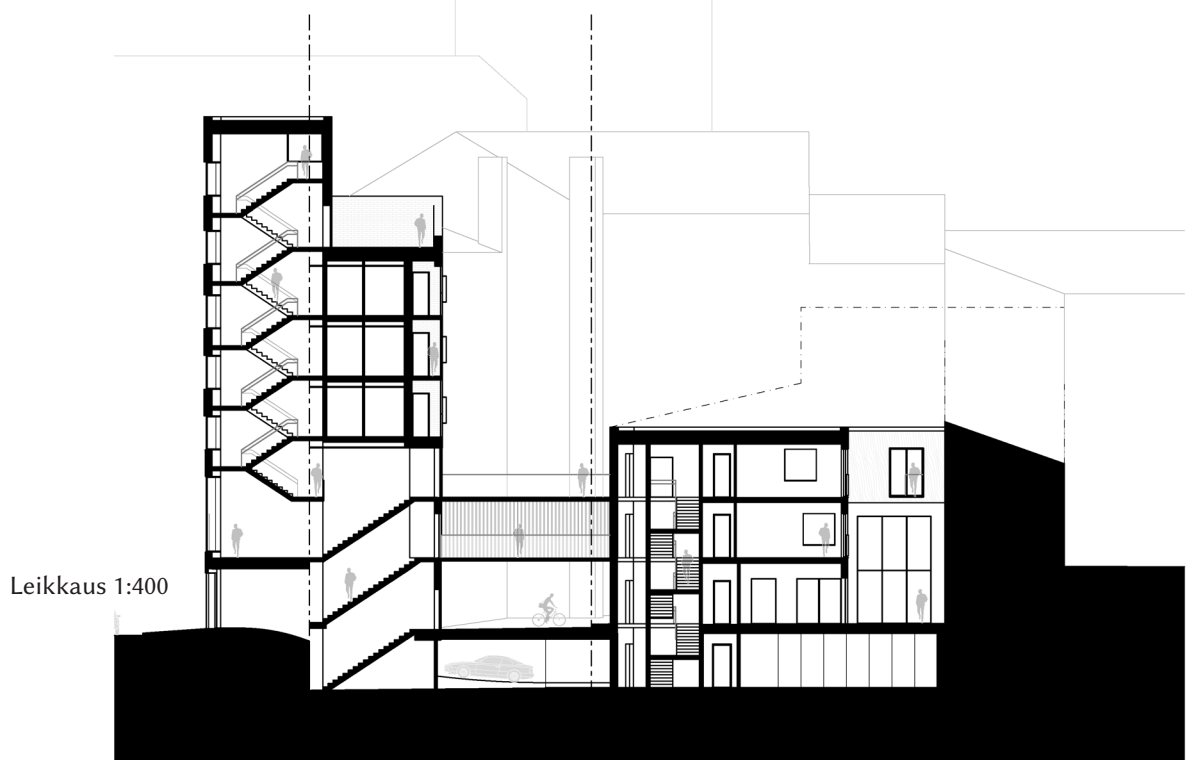
Korttelin maantaso yhteisölliseksi ja julkiseksi läpikulkupaikaksi.
Katoille rauhallisemmat, puolijulkiset pihamaat.

Suunnitelma

Suunnittelun perusteet 1:400

Lähtökohtana on korttelin tilankäytön tehostaminen ja viihtyisyyden parantaminen täydennysrakentamisella olemassa olevat rakennukset säilyttäen ja huomioonottaen. Suunnittelussa otetaan ympäristön tilat ja olemassa oleva käyttö huomioon. Tavoitteena on korttelin yhteisöllisyyden ja eloisuuden lisääminen yhteisillä tiloilla, jotka tarjoavat mahdollisuuksia vapaa-ajan viettoon sekä töiden tekoon. Korttelitilojen on myös tarkoitus olla uusille asuinnoille luonteva laajennus, jolloin asunnot itsessään voivat olla pieniä.

Kaupungin tiivistyminen aiheuttaa monia muutoksia kaupunkielämään. Visioiden mukaan tulevaisuudessa asutaan pienissä aunoissa yksin tai kaksin. Pieniin asuntoihin haetaan lisätilaa kortteleiden yhteistiloista.

Korttelien sisäpuolien maantasot avataan kaupunkilaisten vapaampaampaan käyttöön ja läpikulku sallitaan. Rauhaa, korttelilaisten omaa tilaa, saadaan ottamalla katot käyttöön.

Tämänkin korttelin nykytila on harmillisen yleinen: pihat on rajattu aidoilla tonttien mukaan, kattoja ole käytetty lainkaan hyväksi ja 60-luvun kiinteistössä asfaltoitu pysäköintikenttä vie koko piha-alueen.

Tiiviiseen paikkaan rakennettaessa on otettava tarkasti huomioon rakennusten sijoittelut, massoittelut ja etäisyydet, niin paloturvallisuuden, valoisuuden, ilmankierron, näkymien kuin yksityisyydenkin kannalta. Kun asuinhuoneelle ei saada ympäristöministeriön asetuksen mukaista 45 asteen valokulmaa huoneen lattiatasosta tai huone suuntautuu luoteis-koillinen akselille,

Helsingin rakennusvalvonta suosittelee toteuttamaan muita korjaavia toimenpiteitä riittävän valoisuuden ja viihtyisyyden saavuttamiseksi.

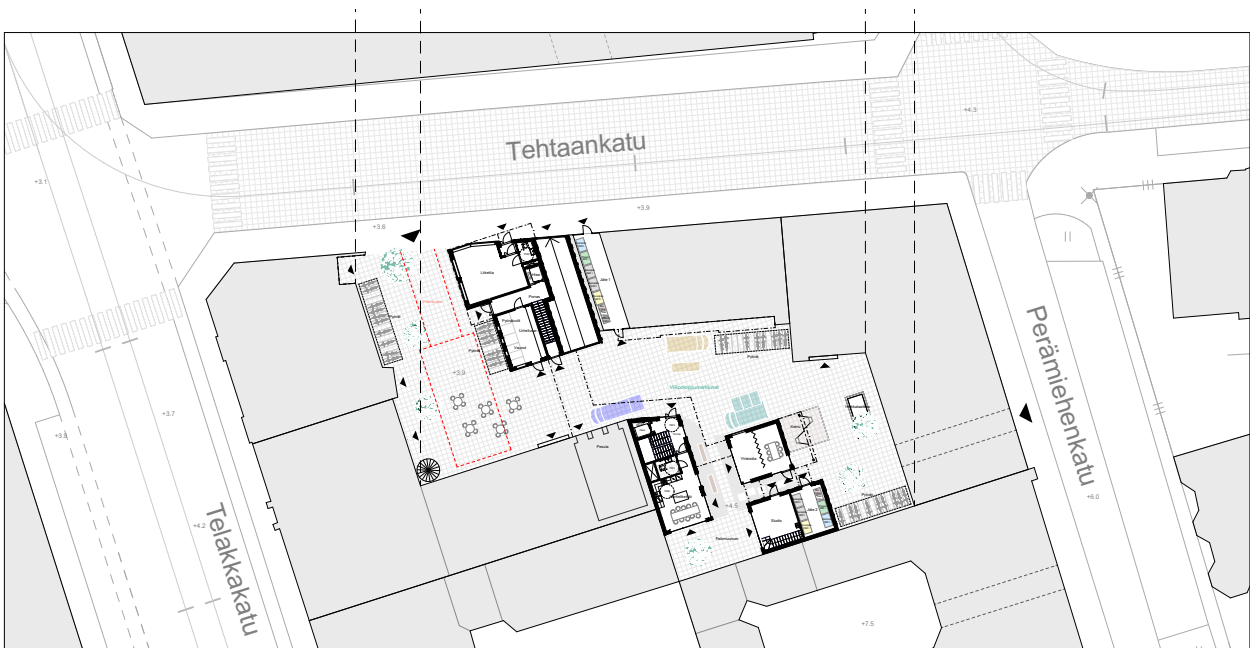
Suunnitelmassani valokulma-vaatimus toteutuu ikkunoilla, jotka avautuvat piharakennusten välikköihin. Tästä huolimatta pääikkunoina voineen pitää palomuuriumiin avautuvia ranskalaisia parvekkeita, jotka jo itsessään luovat elämyksellistä asumista.

Korttelien yhteisöllistyminen ja avautuminen sekä palomureihin täydennysrakentaminen tulevat yleistymään. Helsinki on täynnä mahdollisuuksia: pelkästään tämän kohteen ympäristössä mahdollisuuksien on riittäviin.

Viikonloppuisin sisäpihan maatasokerros pysytään muuttamaan markkinatilaksi, jossa muoti ja taide luovat ruokailun ja päivästä nauttimisen ohessa urbaania ilmapiiriä. Rakennusten väliköt toimivat toki muulloinkin kortteliyhteisön tapaamiskenttänä ja lasten leikkipaikkana. Maantasoina kuhinasta on korttelin väellä aina pääsy kattoterassien ja -puutarhojen rauhaan.

Maantasokerros 1:800

Liiketiloja, yhteiskäyttötiloja, pyöräkatoksia, jätehuolto, leikkialue ja mahdollisuus viikonloppumarkkinoihin. Pelastustie mahdollistaa ihmisten pelastamisen parvekkeilta.

Maanalainenkerros 1:800

Nykyisin katurakennuksen kohdalla sijaitseva pysäköintihalli rakennetaan uudestaan, tehdään esteettömäksi ja laajennetaan sisäpihan puolelle. Kansipihan alle sijoitetaan myös tekniset tilat sekä pyörävarastoja ja uusien asuntojen irtaimistovarastot.

8. kerros 1:800
Näköalatasanne/puutarha

7. kerros 1:800
Kattosauna ja terassi

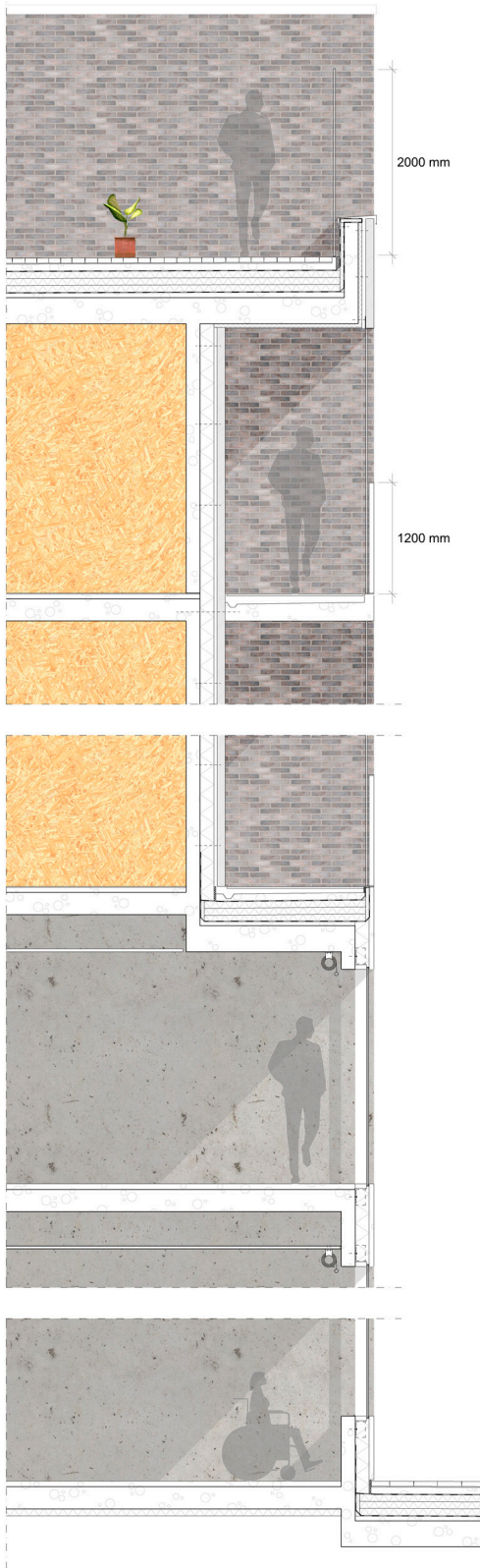
4-6. kerros 1:800
Asuntoja

3. kerros 1:800
Yhteiskäyttötiloja, kattoterassi ja kaksi
piha-asuntoa

Katu- ja piharakennukset ovat maantason
lisäksi yhteydessä 2-3. kerroksissa, mikä
mahdollistaa sujuvamman liikkumisen ja
joustavamman tilojen käyttämisen.

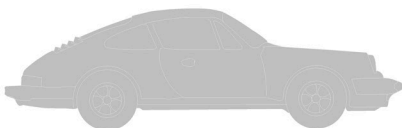
2. kerros 1:800
Toimitiloja ja kaksi piha-asuntoa

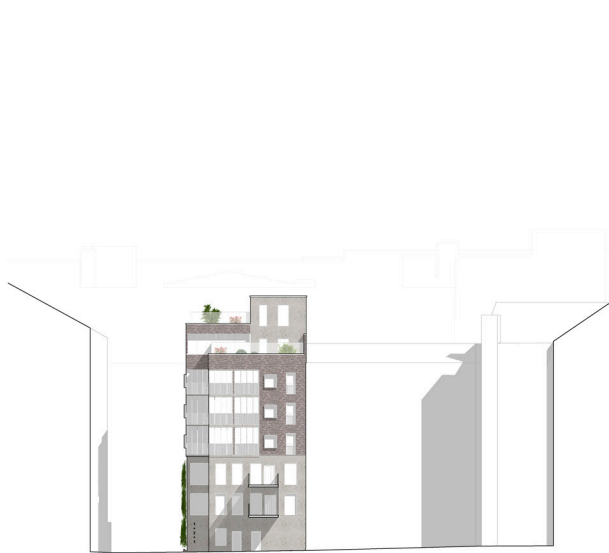
Rakenneleikkaus 1:80

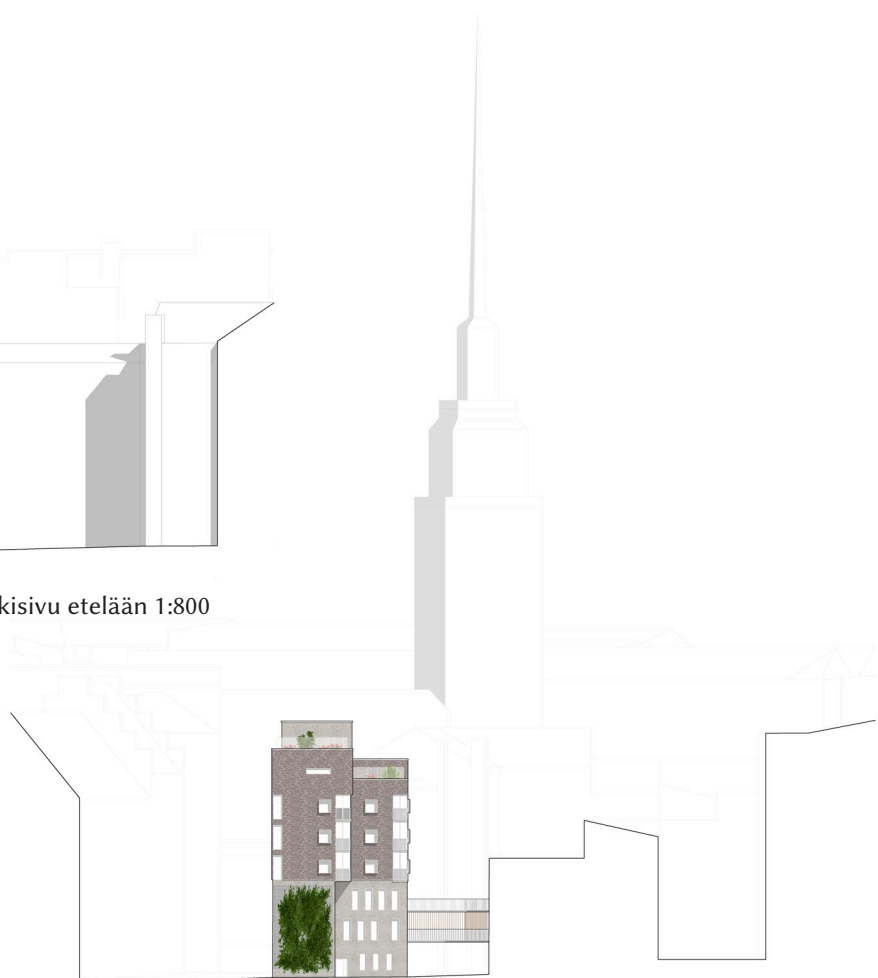
Eri materiaalit luovat eri käyttötiloille omat luonteensa. Yhteisistä ja julkisemmista tiloista siirtymistä asuntoihin ja yksityisempiin tiloihin korostetaan myös liikennevyöhykkeiden muodon muutoksilla.

Kaduilla ja sisäpihoilla on Helsingin kantakaupungissa olennaisesti omat piirteensä ja elämänsä. Suunnitelman katurakennus sopeutuu suurkaupungin mittaan ja naapurirakennusten korkeuteen luoden portin sisäpihalle. Tiili- ja betonipinnat kuvastavat sisätilojen jakoa, sopivat ympäristöön ja kestävät kadun rasituksia. Viherseinä ohjaa kävelijät sisäpihan puolelle ja rakennusten sisäänkäynneille. Piharakennuksen pienimittakaavaisuus, massan osiin jakautuminen ja puupinnat luovat intiimimpää tunnelmaa.

Katurakennuksen julkisivu etelään 1:800

Katurakennuksen julkisivu länteen 1:800

Katurakennuksen julkisivu pohjoiseen, kadulle 1:800

Piharakennuksen julkisivu pohjoiseen 1:800

Julkisivut itään 1:800

5

Lopuksi

Johtopäätökset

Kaupungistuminen on lisääntymässä ja tiivistyminen on välttämätöntä. Helsingin kantakaupungin alueella korkea rakentaminen ei yleensä nähdä sopivana, joten asumisen laajentumismahdollisuudet ylöspäin ovat rajoittuneet ullakkojen muuttamiseen asuinkäyttöön. Tämän lisäksi asumisen toinen laajentumissuunta on horisontaalista, mikä tarkoittaa kantakaupungissa asuntojen entistä suurempaa lähentymistä, eli tiivistymistä.

Tulevaisuudessa helsinkiläisten pitää pystyä jakamaan olemassa olevat tilat tiiviimmin. Suurta tiiviyttä on mahdollista toteuttaa pienemmillä asunnoilla sekä yhteisöasumisella. Lisätilaa pienille asuintiloille on tarkoitus tuoda korttelien yhteistiloilla, mikä tarkoittaa myös yhteisöllisyyden korostumista Arkkitehtuurilla on tässä merkittävä ja vaativa rooli, jotta asumisen taso ei laskisi vaan jopa paranisi. Tulevaisuuden tiiveissä kortteleissa toimivalla arkkitehtuurilla mahdollistetaan ihmisille paikkoja niin yksityiseen kuin yhteisölliseen oleskeluun. Tiiviissä ympäristössä varsinkin yksityisyyden tunteen ja sen mahdollistavien paikkojen toteuttamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Korttelien sisäpihoja voidaan yhdistää ja avata kaupunkilaisten yhteiseen käyttöön, kun katto- ja maailmat hyödynnetään korttelien yksityisempään käyttöön. Monet umpikorttelien pihoista kaipaavat uudelleen suunnittelua, sillä liian usein ne ovat vain jätehuollon ja pysäköinnin käytössä. Pihasuunnittelu onkin yksi merkittävä osa-alue, joka pitää ottaa mukaan täydennysrakentamista tehdessä.

Täydennysrakentaminen tiiviiseen paikkaan voi olla haastavaa. Olemassa olevat rakennukset, rakenteet, pihatoiminnot, ajorampit jne. tuottavat omat ongelmansa. Tiiviiseen paikkaan rakennettaessa on otettava tarkasti huomioon rakennusten sijoittelut, massoittelut ja etäisyydet, niin paloturvallisuuden, valoisuuden, ilmankierron, näkymien kuin yksityisyydenkin kannalta. Kun asuinhuoneelle ei saada ympäristöministeriön asetuksen mukaista 45 asteen valokulmaa huoneen lattiatasosta tai huone

suuntautuu luoteis-koillinen akselille, Helsingin rakennusvalvonta suosittelee toteuttamaan muita korjaavia toimenpiteitä riittävän valoisuuden ja viihtyisyyden saavuttamiseksi. Hyviä keinoja ovat isommat ikkunat sekä erkkerit ja parvekkeet, jotka avartavat näkymäsuuntia.

Teknisesti yksi palomuurin seinä on usein riittävä rakennusten välille, kun se vastaa molempien rakennusten paloluokkia. Jos naapuri hyväksyy rasitesopimuksen, olemassa olevaa palomuuria vasten ei tarvitse tehdä uutta palomuuria. Tällöin vanhaa palomuuria voi esimerkiksi hyödyntää valon saantiin jättämällä sen ja uuden rakennuksen väliin pienen tilan valokuiluksi ja suuntamaalla siihen ikkuna-aukkoja. Tällöin on mahdollista lisätä luonnonvaloa sisätiloihin yksityisyyden kärsimättä. Palomuurien ottaminen osaksi uutta arkkitehtuuria voi olla muutenkin mielenkiintoista, sillä patinoituja tiiliseiniä voi pitää hyvinkin arvokkaina. Vanhalla palomuurilla on myös mahdollisuus sijoittaa uusi rakennus tai tila olemassa olevaan paikkaan ja sen historiaan.

Täydennysrakentamisessa palomuuripaikkoja voidaan pitää kokeiluihin ihanteellisina paikkoina niiden jo valmiiksi kaupunkikuvasta erottuvan luonteensa takia. Tämä mahdollistaa vapaamman otteen, mutta suunnittelussa olisi kuitenkin tärkeä yrittää löytää paikan henki. Paikan henkeä ymmärtäessä on mahdollista luoda poikkeuksellisiakin ratkaisuja, jotka kuitenkin sopivat paikkaan ja ympäristöön. Paikassa on ympäristön lisäksi olennaista sen yhteisö, eli asukkaat ja muut toimijat. Kestävän rakentamisen kannalta ihmislähtöisyyttä voidaan pitää tärkeimpänä asiana täydennystä tehtäessä. Ihminen pitää ottaa huomioon, arkkitehtuuria tehdään ihmisille.

Tutkielman palomuurin osuudessa ilmeni, että palomuurien rakentamisen taustalla ei ole ollut aina ajatus, että niitä vasten välttämättä rakennettaisiin toista rakennusta, vaan palomuurien rakentamisen pääsyyntä on ollut määräysten noudattaminen. Kun uusia kerrostaloja on rakennettu keskustan umpikortteleihin tonteille joiden naapuriin on jo rakennettu kerrostalo, ei naapurirakennuksella ole aina ollut paljoakaan

vaikutusta uuden kerrostalon sijoitteluun tai muotoon. Yhtenäistä kaupunkikuvaa on määritelty enimmäkseen katujen puolella esimerkiksi rakennuskorkeuksien ja muiden julkisivumääräysten avulla, sisäpihojen puolella arkkitehtuuria pidetään yleisesti vapaampana.

Kerrostalarakentamisen alkaessa rakennuksien suunnittelussa pyrittiin yleensä vain maksimoimaan tontille mahtuvien myytävien ja vuokratavien tilojen määrä. Rakennuksilla täytettiin tontit aikaisempien puutalotonttien tapaan rakennusmassan kiertäessä tontin rajoja muodostaen umpinaisia palomureja naapuritonteille päin. Koska tonttien rajoille rakennettavat palomuurit tiedostettiin ja koettiin normaaleina, ympäristön huomiotta jättäminen vain lisääntyi. Kaavoituksessa ongelma huomattiin 1900-luvun alussa ja osattiin ensimmäistä kertaa käytäntöön panna vuoden 1917 töölöön asemakaavan korjauksessa, jolloin tonttien sisäiset rakennusrajat otettiin käyttöön. Sisäiset rakennusrajat tulivat tosin vain uusille kaavoitettaville alueille, Helsingin niemellä palomuurien ilmestyminen jatkui vielä normaalina.

Palomuurien jättäminen näkyviin oli siis hyvin yleistä, jopa tarkoituksellista. Vaikuttaisikin, että palomureja ei varsinkaan korttelien sisäpuolilla pyritty välttämään tai peittämään. Palomuurien syntymistä pidettiin luonnollisena ja niiden on nähty vain olevan osa kaupunkia. Voi olla mahdollista, että palomuurien ulkonäöstä ja olemuksesta ollaan jopa pidetty, sen sijaan että niitä oltaisiin nähty keskeneräisyyden tai huonon suunnittelun merkkeinä. Varmasti historiallinen konteksti ja palomuurien yleisyys Helsingin puutalokaupungin vaiheittaisen katoamisen aikana, ovat vaikuttaneet kaupunkikuvalliseen diskurssiin. Joissakin paikoissa palomuurit toimivat myös selvästi sisäänpäinkääntymisenä, suojautumisenä ympäristöltä, millä on saavutettu yksityisyyttä. Korkean rakennuksen palomuurin nousemisen matalamman kerrostalon takaa voi nähdä myös näyttämisen haluna, osoituksena suuremmasta varallisuudesta ja vallasta. Palomuurien yleisyydestä voisi jopa ajatella, että palomuurien näkyville jättäminen olisi osa kantakaupungin yhtenäisen kaupunkikuvan ylläpitämistä.

Opinnäytetyö lähti liikkeelle kaupungilla näkyvistä palomureista ja lähtökohtana oli idea yhtenäisen kaupunkikuvan muodostamisesta ja palomuurien tavallaan ”peittämistä” sopeutuvaksi ympäristön muotoon, rakennusmassojen raitonaaliseksi kokonaisuudeksi. Samalla tehoton tai jopa käyttämättömät kaupunkitilat saataisiin käyttöön. Tutkielman myötä olen kuitenkin ymmärtänyt palomuurien olemusta paremmin, palomuurien arvoja ja merkityksiä. Helsingin kantakaupunki on eri aikakausien vaihtelevien rakennusmääräysten ja -ihanteiden kerrostuma. Rakennusten sivuilta, takaa ja päältä näkyvät naapurirakennusten palomuurit osoittavat yleistä käytäntöä ja suunnitelmallista välinpitämättömyyttä rakennettua ympäristöä kohtaan.

Tämä ei tarkoita, että nykyajan täydennysrakentamisessa pitäisi pyrkiä samaan. Sitä voisi pitää epäautenttisena, sillä arkkitehtuurin nykyisen käytännön mukaan ympäristö otetaan aina huomioon. Uudisrakennuksen toteuttamisessa ympäristön esittäminen vaaditaan myös rakennuslupahakemuksen kaavapiirroksessa. Helsingin kantakaupunkiin uusien palomuuriseinien näkyville suunnittelemiselle ei kuitenkaan näyttäisi olevan ehdotonta kieltoa. Tiivistyvässä kaupungissa esimerkiksi yksityisten tilojen luominen on luontevampaa syvissä rakennuksissa, mikä tarkoittaa että kapean palomuurirakennuksen vierelle voi olla kannattavaa rakentaa syvempi rakennus ja palomuuriseinäke, jos se parantaa asumisen laatua. Tällöin toki voidaan miettiä voisiko olemassa olevaan rakennukseen rakentaa samalla laajennus uuden rakennuksen palomuurin yhteyteen esimerkiksi parvekkeiden muodossa.

Palomureja on nykypäivän Helsingissä mahdollista hyödyntää monella tavalla ja samalla luoda uutta ajallista kerrostumaa kaupunkiin. Palomuurien kadotessa kuitenkin menetettäisiin osa kantakaupungin Helsinkiä, osa sen aitous ja identiteettiä. Täydennysrakentamisen pitää lähteä liikkeelle alueen tai paikan kehittämisestä ja siihen olisi hyvä liittyä muita syvempiä syitä, kuin vain palomuurin peittäminen.

Visualisointi täydennysrakentamisen leviämisestä suunnittelukohteen lähialueella 1:2000

Seuraavaksi

Palomureilla on paljon mahdollisuuksia ja kaupunkien tiivistäminen kestävällä ja kehittäväällä tavalla tulee nousemaan vielä merkittävämmäksi aiheeksi, ei vain Helsingissä ja Suomessa, vaan myös maailmalla. Toivon, että jatkossa kaupungit kehittyvät innokkaasti ja palomureihin täydennysrakentaminen leviäisi rohkeasti. Helsingillä on tavoitteena nousta kansainvälisen arkkitehtuurin kärkeen ja palomureissa on tähän mittavat potentiaalit. Toimimalla palomurien mahdollisuuksien näyteikkunana, Helsingillä on mahdollisuus olla kaupunkikehittämisen suunnannäyttävä.

Taloyhtiöiden, kaupunkilaisten ja rakentamisen ammattilaisten olisi hyvä alkaa tutkimaan ja etsimään kehitysideoita kaupungin käyttämättömiin tiloihin. Arkkitehtuuri-yhteisön ja Helsingin kaupungin pitäisi järjestää ideointikilpailuja, mielummin jopa pysyvä ohjelma, jolla etsittäisiin ratkaisuja kaupunkitilojen ihmisläheiseen kehittämiseen. Olisi hienoa saada mielenkiintoisia ja ennakkoluulottomia ehdotuksia näkyville, vaikka niiden toteuttamista voisi pitää ensinäkemältä täysin mahdottomalta. Kuten Presidentti Niinistö on sanonut: ”Sille joka mahdottoman voittoa, on kaikki mahdollista.”

6

Lähteet

- Ympäristöministeriö. 2002. E1 Rakennusten paloturvallisuus. Määräykset ja ohjeet 2002. Suomen rakentamismääräyskokoelma
- Ilonen, J. 1996. Toinen Helsinki: Kortteleiden kääntöpuolen arkkitehtuuri = the other Helsinki, the reverse face of architecture in the city. Helsinki: Rakennustieto.
- Ilonen, J. 2005. Slummeja vai keitaita. blogs.helsinki.fi/envirohist/ilonen_2001/ [4.5.2020]
- Neuvonen, P. 2006. Kerrostalot 1880-2000: Arkkitehtuuri, rakennustekniikka, korjaaminen. Helsinki: Rakennustieto.
- Perkiö, P. 1990. Asemakaavan nro 9541 muutoksen selostus.
- Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosasto. 2009. Asemakaavan muutostarjonta nro 11937 selostus.
- Kallionpää, K. 2018. Kuka tämän suunnitteli? Arvotalon umpiseinään on puhkaistu yksinäinen ikkuna, taustalla ”jännittävä ja traaginen” tarina. www.hs.fi/kaupunki/art-2000005831601.html [4.5.2020]
- Heikkilä-Kauppinen, M. & Kauppinen, T. 2003. Rakennusten paloturvallisuus & paloturvallisuus korjausrakentamisessa. Helsinki: Ympäristöministeriö, asunto- ja rakennusosasto.
- Helsingin kaupungin rakennusvalvonta. ARSKA-palvelu. www.asiointi.hel.fi/arska/ [4.5.2020]
- Holmila, P. 2019. Huonot muraalit ovat visuaalista saastetta, joka pilaa kaupunkikuvaa. www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006170560.html [5.4.2020]
- Ruuska, P., Jääskeläinen, L. & Nortomaa, J. 2010. Helsingin kaupungin rakennusjärjestys. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- TOPTEN-rakennusvalvonnat. 2019. Asuin- ja työtilojen ikkunapinta-ala. Tunniste 117 j 02.
- Vepsäläinen, T. 2011. Täydennysrakentaminen tiivistyvässä suurkaupunkimiljöössä: Esimerkkinä 339 Lafayette Street, New Yorkissa : diplomityö. Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto.
- Holmila, P. 2019. Jätkäsaaren piti olla vihreä kaupunginosa, mutta pihat uhrattiin pysäköintihallien kansiksi, syyttää professori – ”Helsinkiä rakennetaan pääomasijoittajien ehdoilla”. www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006226276.html [4.5.2020]
- Päivänen, J. 2000. Kaupungin tiiviys ja täydennysrakentaminen: Sosiologiaa kysymyksiä. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Kasvio, M. 2007. Kaupunkikoti: Pääkaupunkiseudun uutta asuinarkkitehtuuria = City home : new residential architecture in the Helsinki region. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo
- Rauhala, K. 1999. Näkemyksiä ja kokemuksia eheyttävästä rakentamisesta. Helsinki: Liikenneministeriö.
- Loikkanen, H. A. & Laakso, S. 2016. Tiivistyvä kaupunkikehitys – tuottavuuden ja hyvinvoinnin kasvun perusta: Keskustelualoite. Helsinki: Tehokkaan Tuotannon Tutkimussäätiö.
- Suikkari, R., Reinikainen, K. & Sulkala, T. 2005. Asuinmiljöön laatu uusien asukkaiden silmin: Haastattelututkimus Lehtovuoren asuinalueella : väliraportti 2005. Oulu: Oulun yliopisto, puustudio.

- Knuuti, L. 1998. Aistien kaupunki. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Bäckgren, N. 2018. Katajanokalle haluttiin rakentaa uusi jugend-talo, mutta Helsinki kielsi aiheet – miksi kaupunkiin ei saa rakentaa vanhannäköisiä rakennuksia?. www.hs.fi/koti/art-2000005565835.html [4.5.2020]
- Aaltonen, J., Ilonen, J., Grotenfelt, G. & Helander, V. 2017. Kaupungin piirteet = Stadens prägel = Outlining a city. Helsinki: AtlasArt.
- RT 98-11237 Pysäköintilaitokset
- Gehl, J., Viinikainen, T., Päivänen, J., Hammarsten, H. & Tuurnala, P. 2018. Ihmisten kaupunki. Helsinki: Rakennustieto Oy.
- Ilonen, J. 2007. Olohuone Helsinki - avattavat umpikerrokset. www.juhailonen.fi/www/umpikerrokset.html [4.5.2020]
- Mannerla-Magnusson, M. & Ranta, M. 2013. Katajanokan ja Kruununhaan aluesuunnitelma 2013-2022. Helsinki: Helsingin kaupunki, rakennusvirasto.
- Kauppinen, M. 2006. Helsingin arkkitehtuuri nyt. Helsinki: Helsingin rakennusvalvontavirasto.
- Hartiala, K., Ahlava, A., Harris, T., Nieminen, E., Saari, A., Seppälä, T. & Suominen, J. 2012. Uudistuva kaupunki: HOT-R -tutkimushankkeen loppuraportti. Espoo: Aalto-yliopisto.
- Helsingin kaupunki. Kaupunginkanslia, aluerakentaminen & Kaupunkiympäristön toimiala, täydennysrakentamisprojekti. Täydennysrakentaminen. www.hel.fi/kanslia/taydennysrakentaminen-fi [4.5.2020]
- Lehtonen, H. & Norvasuo, M. 2008. Asuttaisiinko toisin?: Kaupunkiasumisen uusia konsepteja kartoittamassa. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Rönkä, K. 2019. Apoli2020: Elämisen murros. www.youtube.com/watch?v=ySGakWL2aYc [4.5.2020]
- Space10. 2018. One Shared House 2030. www.onesharedhouse2030.com [4.5.2020]
- Savela, M. 2019. Arkkitehtuurikilpailuja 2 / 2019 - Asuntoreformi Helsinki - Asuminen 2020. Helsinki: Suomen Arkkitehtiliitto.
- Ilmonen, M. 2000. Rauhaa ja karnevaaleja: Tieto- ja taitoammattilaisten asumistavoitteet Helsingin seudulla. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Ympäristöministeriö. 2004. Esteetön rakennus: Määräykset ja ohjeet 2005. Helsinki: Ympäristöministeriö
- Ympäristöministeriö. Asunto- ja rakennusosasto. 2005. Asuntosuunnittelu: Määräykset ja ohjeet 2005. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Helsingin kaupungin pelastuslaitos. 2013. Ohje 36/16/RIHOS - Pelastustien suunnittelu ja toteutus.
- Ripatti-Torniainen, L. 2001. Snadi puomitikasauto on nyt nimeltään Skidi. www.hs.fi/kaupunki/art-2000003976107.html [4.5.2020]
- Jokinen, J. 2016. Helsinki kannustaa kaatamaan muurit kerrostalojen sisäpihoilta – suurien pihojen esteenä asukkaiden erimielisyydet. www.hs.fi/kaupunki/art-2000002899322.html [4.5.2020]
- Lehtinen, P. & Mälkki, M. 1997. Tehtaankadun puutalot kaupunkikuvalla arvokkaita. www.hs.fi/mielipide/art-2000003642333.html [4.5.2020]

Opinnäytetyö - Tehtävänanto
RA16 | Heikki Ritaluoma | 30.1.2020

Metropolia AMK Rakennusarkkitehtuuri

Kurssi: Opinnäytetyö TR00BZ67-3004

Opettajat: Jorma Lehtinen, Kaisa Hyyti, Janne Järvinen, Jarkko Könönen

Ohjaava opettaja 1: Janne Järvinen

Ohjaava opettaja 2: Jarkko Könönen

Opiskelija: Heikki Ritaluoma

Ryhmä: TXR16S1

30.1.2020

Opintojakson sisältö

- Opinnäytetyö.
- Täydennysrakentamisen mahdollisuuksien tutkiminen tiiviissä kaupunkitilassa olevien rakennusten tyhjien palomuurien yhteyteen.
- Palomuurien tutkiminen.
- Täydennysrakentamisen tutkiminen.
- Tiiviin kaupungin tutkiminen
- Kaupunkitilan tutkiminen.
- Kaupunkikuvan tutkiminen.
- Asumisen tutkiminen.
- Tutkimustehtävän tekeminen yksilötyönä.
- Työn tekeminen ohjatusti.
- Alan teorian tiedon soveltaminen käytäntöön.
- Tiedonhallinta.
- Ideointi-, suunnittelu- ja ongelmanratkaisumenetelmät.
- Tutkimusmenetelmät.
- Argumentointi ja omien valintojen perustelu.
- Reflektointi.
- Itsenäisen työskentelyn taidot.

Opintojakson osaamistavoitteet

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan opintoihin liittyvässä kehittämistehtävässä.

Metropolian AMK tutkinnon opinnäytetyössä opiskelija oppii ja toteuttaa työelämäläheistä kehittämistyötä, joka perustuu tutkittuun tietoon ja muuhun näyttöön. Kehittämistyöllä tarkoitetaan oman ammatillisen osaamisen tai ammatillisten käytäntöjen kehittämistä.

Prosessin aikana opinnäytetyön tekijä soveltaa oman alansa tiedonhankintamenetelmiä, suhteuttaa aiempaa tietoa uuteen ja keksii uusia ratkaisuja ja tulkintoja. Opiskelija hahmottaa yksityiskohdat osana laajempia kokonaisuuksia.

Opiskelija osaa laatia työstään kirjallisen raportin, jossa hän kuvaa, analysoi ja havainnollistaa työskentelynsä vaiheet ja tulokset.

Opinnäytetyö - Tehtävänanto **RA16 | Heikki Ritaluoma | 30.1.2020**

Opinnäytetyön tehtyään opiskelija osaa

- tunnistaa työelämän ja oman alansa kehittämistarpeita tai ongelmakohtia ja suunnitella niihin ratkaisuja
- käyttää työnsä perustassa ja rajauksessa luotettavaa tietoa eri lähteistä
- soveltaa kehittämistyössään ammatillista osaamistaan sekä sopivia menetelmiä ja työtapoja
- toteuttaa työelämää, omaa alaa tai ammatillista osaamista hyödyttävän kehittämistehtävän itsenäisesti, vastuullisesti ja yhteistyössä muiden kanssa
- viestiä työnsä eri vaiheissa selkeästi, perustellusti ja havainnollisesti sekä vertaisyhteisölle että eri yleisöille
- raportoida työnsä tulokset, arvioida niitä ja tuoda esiin kehittämisehdotuksia tarkoituksenmukaisella tavalla kirjallisesti, suullisesti ja visuaalisesti

Opinnäytetyö

Helsingin kantakaupungissa näkyy siellä täällä tyhjäksi jääneitä rakennusten umpinaisia seiniä eli palomureja, jotka luovat kaupunkikuvaan keskeneräisyyden ja suunnittelemattomuuden tunnetta. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tutkia voisiko tyhjäksi jääneitä palomureja hyödyntää uusien asuin- ja toimitilojen luomisessa. Tavoitteena on tutkia kaupungin tiivistymistä ja jo tiiviin kaupungin täydennysrakentamista palomuurien yhteyteen. Tutkimuksen osa-alueina ovat kanta-kaupungin palomuurit, niiden mahdollisuudet ja tiiviin kaupungin täydennysrakentaminen.

Osatehtävät

- Väliseminaariesitys
- Abstracts
- Turnit
- Mainos
- Nimi suomeksi ja englanniksi
- Artikkelit, kypsyysnäyte
- Loppuseminariesitys

Lopulliset tulosteet

Kirjallinen osuus

- A4 -formaatti, kannessa Metropolian logo.
- Layout voi olla joko vaaka- tai pystysuuntainen.
- Kirjallinen osuus sisältää: tiivistelmä+abstract, johdanto, sisältö, johtopäätökset ja lähdeluettelo.
- Opinnäytetyön ja projekti 12:n tehtävänannot (Liite1) ja (Liite 2)

Artikkeli

- 1000 sanaa + kuvat.

Planssit

- Pysty 700 x 1000 // Planssien nimitiedoissa Metropolian logo.
- Planssit pienennöksenä. (Liite 3)

Mainos

- Vaaka A3.

Työn arviointiperusteet

- Opinnäytetyön arviointi.
- Huom. opinnäytetyön arviointi käydään läpi myös ohjausten ja seminaarien yhteydessä.

Projekti 12 - Tehtävänanto
RA16 | Heikki Ritaluoma | 30.1.2020

Metropolia AMK Rakennusarkkitehtuuri

Kurssi: Projekti 12 (syventävä ammatillinen) TR00BZ52-3003

Opettajat: Jorma Lehtinen, Kaisa Hyyti, Janne Järvinen, Jarkko Könönen

Ohjaava opettaja 1: Janne Järvinen

Ohjaava opettaja 2: Jarkko Könönen

Opiskelija: Heikki Ritaluoma

Ryhmä: TXR16S1

30.1.2020

Opintojakson sisältö

- Tiiviiseen kaupunkitilaan olemassa olevan rakennuksen tyhjän palomuurin yhteyteen täydennysrakennuksen suunnitteleminen.
- Rakennuspaikan valitseminen Helsingin kantakaupungin alueelta.
- Suunnittelutyön tekeminen tukeutumalla opinnäytetyöhön.
- Suunnittelutehtävän tekeminen yksilötyönä.
- Työn tekeminen ohjatusti.
- Suunnitelman esittelypiirustuksien (700x1000-planssit) laatiminen.
- Arkkitehdin teorian tiedon soveltaminen käytäntöön.
- Tiedonhankinta ja -hallinta.
- Ideointi-, suunnittelu- ja ongelmanratkaisumenetelmät.
- Tutkimusmenetelmät.
- Argumentointi ja omien valintojen perustelu.
- Reflektointi ja raportointi.
- Itsenäisen työskentelyn taidot.

Opintojakson osaamistavoitteet

Opiskelija toteuttaa suunnittelemansa ja hyväksytyt projektin, joka liittyy oleellisesti osana opinnäytetyöhön. Projektin tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä. Projektissa opiskelija osoittaa osaavansa arkkitehtisuunnittelun ammattimaisella tasolla.

Kurssiarviointiin vaikuttavat

- Harjoitustyön arvosana
- Osallistuminen ohjaukseen

Projekti 12 - Tehtävänanto
RA16 | Heikki Ritaluoma | 30.1.2020

Tehtävä

Tehtävänä suunnitella yhteen Helsingin kantakaupungista löytyvään rakennuksen tyhjään palomuriin kaupunkitilaa tiivistävä, elävöittävä ja viihtyisyyttä lisäävä täydennysrakennus. Rakennuksen pääkäyttötarkoituksena voi olla asuminen tai toimitila tai muuntautuva, mihin vaikuttaa rakennuspaikka ja siitä tehtävät analyysi ja johtopäätökset.

Rakennukset tehdään vapaarahoitteisille asunto- ja toimitilamarkkinoille.

Tavoitteena on suunnitella arkkitehtonisesti ja toiminnallisesti laadukas ja viihtyisä täydennysrakennus, joka luo tarpeellista tilaa ja parantaa paikan kaupunkitilaa ja -kuvaa.

Osatehtävät

- Rakennuspaikan valinta
- Rakennuspaikka-analyysit ja johtopäätökset

Vaadittavat materiaalit

- Analyysi + johtopäätökset
- Asemapiirros 1:500
- Kaikkien poikkeavien kerrosten pohjapiirrokset 1:200 kalustettuna
- Periaatekaavio moduulijärjestelmästä ja sen muunneltavuudesta
- Leikkaukset ja julkisivut 1:200
- Havainnekuvia
- Selostus
- Muu havainnollistava materiaali

Lopulliset tulosteet

Planssit

- Pysty 700 x 1000 // Planssien nimitiedoissa Metropolian logo.
- Planssit pienennöksenä opinnäytetyön liitteenä, samassa tiedostossa (Liite 3)
- Liitteen palautus myös erillisenä tiedostona.

Työn arviointiperusteet

- Arkkitehtuuri, toimivuus, viihtyisyys, kokonaisuus jne...
- Esitysmateriaali
- Tavoitteiden toteutuminen

Havainnekuva kadulta

Eira 1 + 2 + 1

korttelin täydennysrakentamissuunnitelma

HELSINGIN KANTA-KAUPUNGIN
PALOMUURIT
JA NIIDEN MAHDOLLISUUDET
TÄYDENNSRAKENTAMISEEN

CASE: EIRAN KORTTELI 121

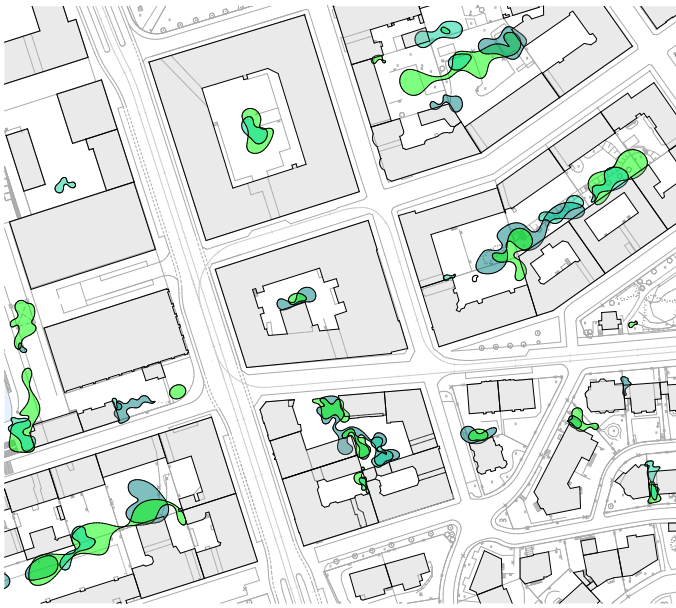
METROPOLIA AMK
RAKENNUSARKKITEHTUURI
OPINNÄYTETYÖ
HEIKKI RITALUOMA
11.05.2020

Täydennysrakennusistutuksen
havainneeksonometria

N
Asemapiirros 1:500

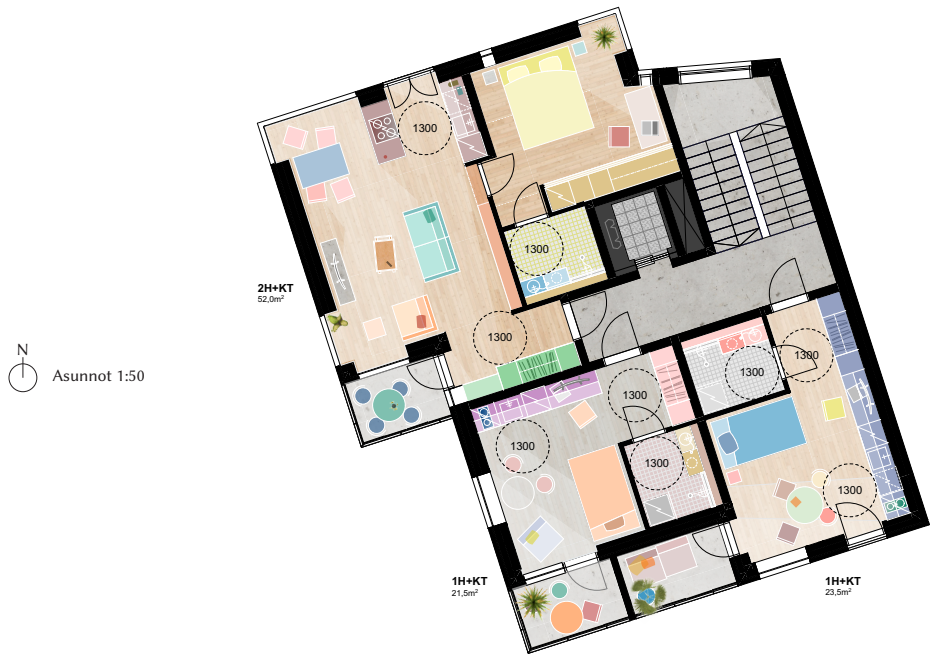
N
Leviäminen lähialueella 1:1000

Korttelien yhteisöllistyminen ja avautuminen sekä palomureihin täydennysrakentaminen tulevat yleistymään. Helsinki on täynnä mahdollisuuksia; pelkästään tämän kohteen ympäristössä mahdollisuuksien on riittäviin.

Viikonloppuisin sisäpihan maatasokerros pystytään muuttamaan markkinatilaksi, jossa muoti ja taide luovat ruokailun ja päivästä nauttimisen ohessa urbaania ilmapiiriä. Rakennusten väliköt toimivat toki muulloinkin kortteliyhteisön tapaamiskenttänä ja lasten leikkipaikkana. Maantason kuhinasta on korttelin väellä aina pääsy kattoterassien ja -puutarhojen rauhaan.

Havainnekuva palomuurimilta

N
Asunnot 1:50

N
Kattokerros 1:200
Näköalatasanne/puutarha

N
7. kerros 1:200
Kattosauna ja -terassi

N
4-6. kerros 1:200
Asuntoja

3. kerros 1:200

Yhteiskäyttötiloja, kattoterassi ja kaksi piha-asuntoa

Katu- ja piharakennukset ovat maantason lisäksi yhteydessä 2-3. kerroksissa, mikä mahdollistaa sujuvamman liikkumisen ja joustavamman tilojen käyttämisen.

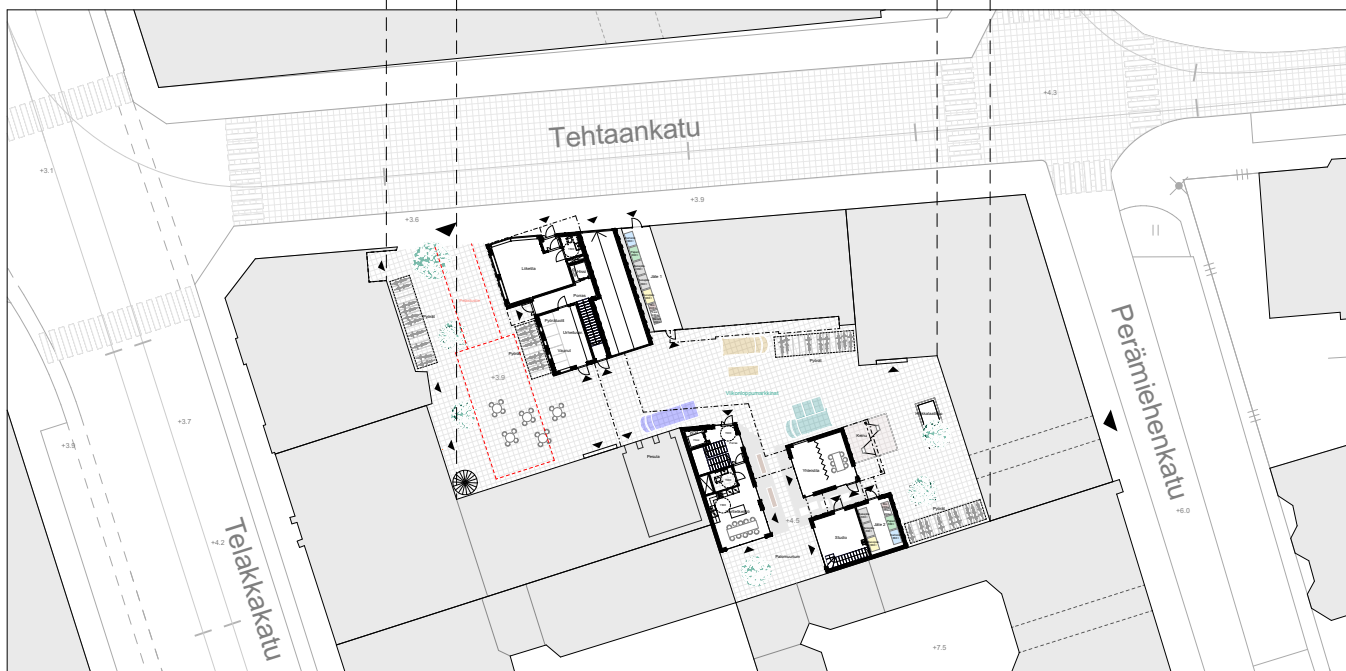
2. kerros 1:200

Toimitiloja ja kaksi piha-asuntoa

Maantasokerros 1:200

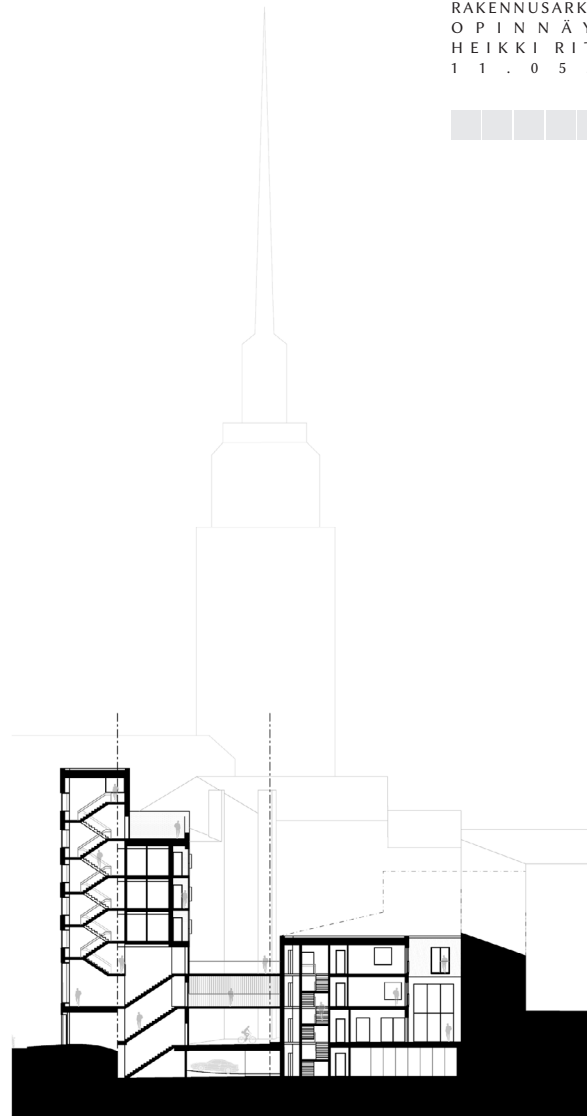
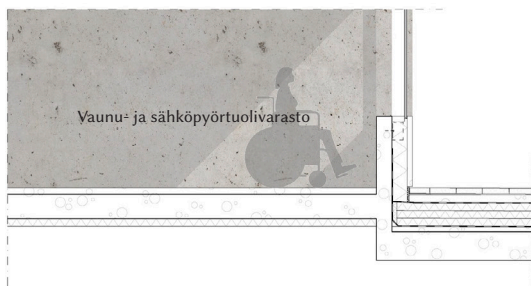
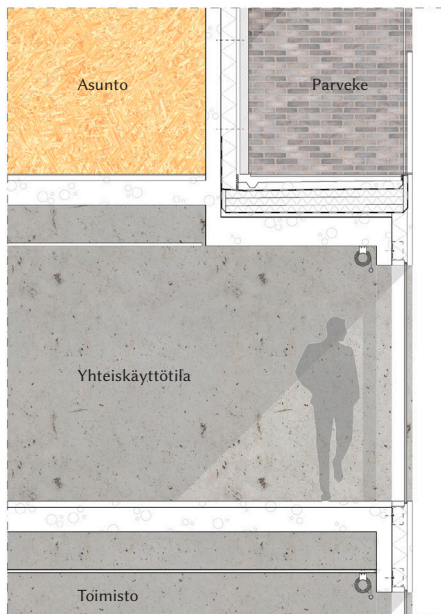
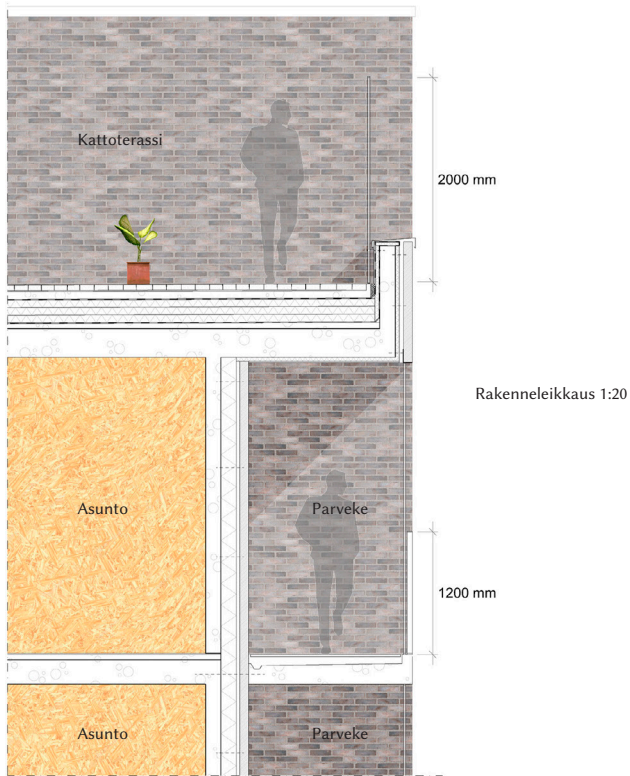
Liiketiloja, yhteiskäyttötiloja, pyöräkatoksia, jätehuolto, leikki-alue ja mahdollisuus viikonloppumarkkinoihin. Pelastustie mahdollistaa ihmisten pelastamisen parvekkeilta.

Maanalainenkerros 1:200

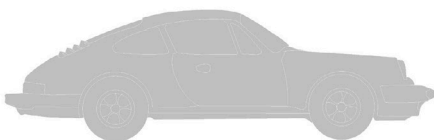
Nykyisin katurakennuksen kohdalla sijaitseva pysäköintihalli rakennetaan uudestaan, tehdään esteettömäksi ja laajennetaan sisäpihan puolelle. Kansipihan alle sijoitetaan myös tekniset tilat sekä pyörävarastoja ja uusien asuntojen irtaimistovarastot.

Leikkaus 1:200

Eri materiaalit luovat eri käyttötiloille omat luonteensa. Yhteisistä ja julkisemmista tiloista siirtymistä asuntoihin ja yksityisempiin tiloihin korostetaan myös liikennevyöhykkeiden muodon muutoksilla, mikä näkyy leikkauskuvassa.

Kaduilla ja sisäpihoilla on Helsingin kantakaupungissa olennaisesti omat piirteensä ja elämänsä.

HELSINGIN KANTA-KAUPUNGIN
PALOMUURIT
JA NIIDEN MAHDOLLISUUDET
TÄYDENNYSRAKENTAMISEEN

CASE: EIRAN KORTTELI 121

METROPOLIA AMK
RAKENNUSARKKITEHTUURI
OPINNÄYTETYÖ
HEIKKI RITALUOMA
11.05.2020

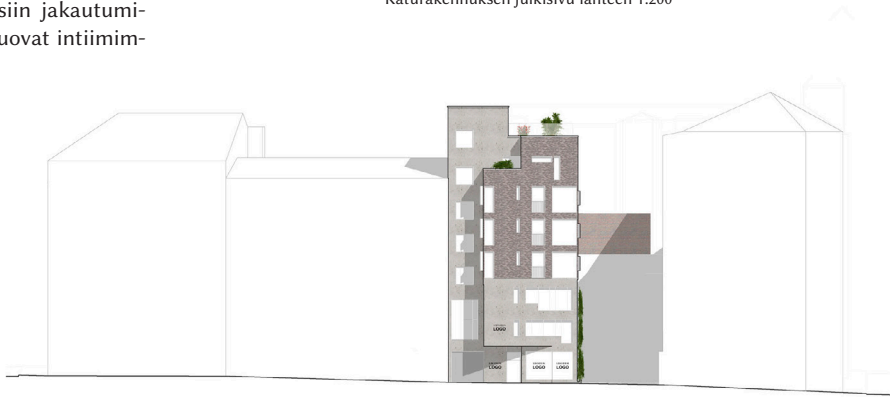

Katurakennuksen julkisivu etelään 1:200

Suunnitelman katurakennus sopeutuu suurkaupungin mittaan ja naapurirakennusten korkeuteen luoden portin sisäpihalle. Tiili- ja betonipinnat kuvastavat sisätilojen jakoa, sopivat ympäristöön ja kestävät kadun rasituksia. Viherseinä ohjaa kävelijät sisäpihan puolelle ja rakennusten sisäänkäynneille. Piharakennuksen pienimittakaavaisuus, massan osiin jakautuminen ja puupinnat luovat intiimimpää tunnelmaa.

Katurakennuksen julkisivu länteen 1:200

Katurakennuksen julkisivu pohjoiseen, kadulle 1:200

Piharakennuksen julkisivu pohjoiseen 1:200

Julkisivut itään 1:200